

DANIJELA STILL

DEBITANTKINJA

Naslov originala:

Danielle Steel
Coming Out

Danijela Stil
DEBITANTKINJA

S engleskog prevela
Lena Vasiljević

Mojoj predivnoj i izuzetnoj deci:

Beatriks, Trevoru, Todu, Niku, Samanti, Viktoriji, Vanesi, Maksu i Zari,

za njihovu hrabrost i dopadljivost dok odrastaju.

Za mudrost, smeh i ljubav koju tako nesebično dele sa mnom.

Beskrajno vam hvala na svemu što ste me naučili o onome što je u životu važno i na dragocenim zajedničkim trenucima.

Neka ste zauvek blagosloveni!

Svim svojim srcem i ljubavlju,

Mama/D.S.

Mudre izreke, IX (Pesma o vrsnoj ženi)

10: Ko će naći ženu vrsnu? Više ona vredi nego biseri.

11: Muževljevo srce uzda se u nju...

12: Ona mu čini dobro, a ne zlo, u sve dane veka svog.

13: ... i vešto radi rukama marljivim.

14: ... izdaleka donosi hleb svoj.

15: Još po noći ona ustaje, hrani svoje ukućane...

16: Primeti li polje, kupi ga; plodom svojih ruku sadi vinograd.

18: ... noću joj se ne gasi svetiljka.

20: Siromahu dlan svoj otvara, ruke pruža nevoljnicima.

25: Odevena je snagom i dostojanstvom, pa se smeje danu budućem.

26: Usta svoja mudro otvara, i pobožan joj je nauk na jeziku.

27: Na vladanje pazi ukućana i ne jede hleb besposlice.

28: Sinovi njeni podižu se i srećnom je zovu, i muž njen hvali je.

29: Mnoge su žene bile vrsne, ali ti ih sve nadmašuješ.

31: Plod joj dajte ruku njenih, i neka je na vratima hvale dela njena!

1.

Tog sunčanog majskog jutra Olimpija Kroford Rubinštajn jurila je kao raketa po kuhinji starinske kamene kuće u Džejn stritu, u Nju-jorku, gde je živela sa svojom porodicom, u blizini nekadašnje industrije mesa u Vest Vilidžu. Taj deo grada odavno je postao otmena četvrt; uglavnom su tu bile moderne stambene zgrade s vratarima i retkim starim renoviranim kamenim kućama. Olimpija je pripremala ručak za svog petogodišnjeg sina Maksa. Za nekoliko minuta dovešće ga školski autobus. Išao je u vrtić u Daltonu i petkom je tamo ostajao samo pola dana. Olimpija je petkom uvek uzimala slobodan dan da bi bila sa sinom. Imala je još troje starije dece iz prvog braka. Maks joj je bio jedino dete iz braka s Harijem.

Olimpija i Hari preuredili su kuću pre šest godina, dok je ona bila trudna. Pre toga živeli su u Park aveniji u njenom stanu, u kojem je posle razvoda ostala s troje dece. A onda im se pridružio Hari. Harija Rubinštajna upoznala je godinu dana nakon razvoda. A, evo, ima već trinaest godina kako su Hari i ona u braku. Čekali su osam godina da dobiju Maksa. Obožavali su ga, ne samo oni nego i brat i sestre. Maks je bio umiljato, zabavno, srećno dete.

Olimpija je bila partner u uspešnoj advokatskoj firmi, stručnjak za građansko pravo i grupne tužbe. Omiljeni, a ujedno i njena specijalnost, bili su joj slučajevi diskriminacije ili nekog drugog oblika zlostavljanja dece. U svom poslu stvorila je ime koje je nešto značilo. Pravo je počela da studira posle razvoda, pre petnaest godina. Dve godine kasnije udala se za Harija. On joj je bio profesor na Pravnom fakultetu na Kolumbiji. Sada je sudija Apelacionog suda. Nedavno je razmatran predlog za njegovo imenovanje za sudiju Vrhovnog suda. Međutim, nisu ga imenovali, ali malo je nedostajalo, tako da su se i ona i Hari nadali da će biti izabran prvom zgodnom prilikom.

Hari i ona bili su istih uverenja, mišljenja i strasti iako su poticali iz veoma različitih sredina. On je bio iz ortodoksne jevrejske porodice; roditelji su mu kao deca preživeli holokaust. Majka mu je s deset

godina iz Minhena deportovana u Dahau. Tamo je izgubila celu porodicu. Otac mu je bio jedan od retkih koji je preživeo Aušvic. Upoznali su se u Izraelu. Venčali su se kao tinejdžeri, preselili se u London i odande u Sjedinjene Američke Države. Oboje su bili bez porodica i njihov jedinac postao je centar svih njihovih stremljenja, snova i nada. Celog života radili su kao robovi da bi mogli da ga školuju. Harijev otac bio je krojač, a majka švalja. Prvo su radili u fabrici na Louer Ist Sajdu, a na kraju u Sedmoj aveniji, u delu grada koji je kasnije nazvan kvart odeće. Harijev otac umro je ubrzo pošto su se Olimpija i Hari venčali. Hari je najviše žalio što njegov otac nije upoznao Maksa. Harijeva majka Frida u svojoj sedamdeset šestoj godini bila je snažna, pametna i draga žena, koja je svog sina smatrala genijem, a unuka čudom.

Kada se udala za Harija, Olimpija se iz svog nepokolebljivog anglikanskog vaspitanja preobratala u judaizam. Išli su u reformističku sinagogu. Svakog petka uveče čitala je molitve za sabat i palila sveće, što bi Harija uvek dirnulo. Ni Hari ni njegova majka uopšte nisu sumnjali da je Olimpija izvanredna žena, dobra majka deci, odličan advokat i divna supruga. Kao i Olimpija, i Hari je već imao jedan brak iza sebe, ali nije imao dece. Olimpija će u julu napuniti četrdeset pet, a Hari je imao pedeset tri godine. Na svaki način bili su dobar par, iako su poticali iz potpuno različitih sredina. Čak su i fizički bili zanimljiva kombinacija i zgodno su se dopunjavali. Ona je bila plavuša, plavih očiju; on je bio crnokos, tamnosmeđih očiju; ona je bila sitna, on je bio veliki meda, lak na osmehu i ležeran. Olimpija je bila stidljiva i ozbiljna, iako je volela da se smeje, naročito kada bi je Hari ili deca izazvali. Bila je neverovatno dobra i privržena snaha Harijevoj majci Fridi.

Olimpijina porodica bila je potpuno drugačija od Harijeve. Krofordovi su bili poznata i izuzetno društvena njujorška porodica, čiji su preci plave krvi generacijama uzimali supružnice iz porodica Astor i Vanderbilt. Po njima su bile nazivane zgrade i akademske ustanove i njima je pripadao jedan od najvećih „letnjikovaca“ u Njuportu, na Rod Ajlendu, gde su letovali. U vreme kada su Olimpijini roditelji umrli, a ona još bila na koledžu, porodično bogatstvo svelo se gotovo ni na šta pa je morala da proda „letnjikovac“ i okolno imanje da bi platila dugove i poreze. Njen otac nikada nije stvarno radio i, kako je rekao

jedan od Olimpijinih dalekih rođaka kada joj je otac umro: „Imao je malo bogatstvo koje je stekao od velikog.“ Kada je podmirila sve dugove i prodala imanje, novca jednostavno više nije bilo; ostale su samo reke plave krvi i aristokratskih veza. Ipak, imala je dovoljno za školovanje i malu ušteđevinu, kojom je kasnije platila školovanje na Pravnom fakultetu.

Udala se za svoju ljubav s koledža, Čonsija Bedhama Vokera IV, šest meseci pošto je diplomirala na Vasaru, a on na Prinstonu. Bio je šarmantan, zgodan i voleo je zabavu; bio je kapiten ekipe i vešt jahač, igrao je polo, i kada su se upoznali, Olimpija je, naravno, bila opčinjena njime. Zaljubila se u njega do ušiju. Ogromno bogatstvo njegove porodice ništa joj nije značilo. Bila je toliko zaljubljena u Čonsija da nije primetila kako on previše pije, da se stalno zabavlja, da gleda druge žene i da troši previše novca. Zaposlio se u porodičnoj investicionoj banci i radio je šta mu je volja, što je na kraju značilo da je retko išao na posao, da s njom doslovno nikad nije bio i da je neprestano održavao veze s mnoštvom žena. Kada je shvatila šta se dešava, Čonsi i ona već su imali troje dece. Čarli se rodio dve godine pošto su se venčali, a tri godine kasnije jednojajčane bliznakinje Virdžinija i Veronika. Kada su se Čonsi i ona posle sedam godina braka razveli, Čarli je imao pet godina, bliznakinje dve, a Olimpija dvadeset devet. Čim su prestali da žive zajedno, Čonsi je napustio posao u banci i otišao da živi u Njuport kod bake, koja je bila doajen visokog društva Njuporta i Palm Biča, gde se, naravno, posvetio polu i jurio žene.

Godinu dana kasnije Čonsi se oženio Felisijom Vederton, koja je za njega bila savršen izbor. Sagradili su kući na bakinom imanju, koje je Čonsi na kraju nasledio, i za četiri godine braka dobili tri kćerke. Godinu dana pošto se Čonsi oženio Felisijom, Olimpija se udala za Harija Rubinštajna, što je Čonsi smatrao ne samo smešnim nego zaprepašćujućim. Ostao je bez teksta kada mu je sin Čarli rekao da se majka preobratala u jevrejsku veru. Podjednako je bio zapanjen i ranije kada se Olimpija upisala na pravo, jer mu je sve to dokazivalo, što je Olimpija shvatila davno pre njega, da njih dvoje, uprkos sličnom poreklu, nemaju ništa zajedničko i nikada neće imati. Što je postajala starija, ideje koje su joj se u mladosti činile uobičajene sve više su je užasavale. Gotovo sve Čonsijeve vrednosti, ili njihov ne-

dostatak, za nju su sada bile prokletstvo.

I sada, petnaest godina posle razvoda, stalno su lebdeli između nepouzdanog primirja i povremenih manjih bitaka, uglavnom oko novca. On je pristojno pomagao njihovo troje dece, iako ne velikodušno. Uprkos porodičnom nasleđu, Čonsi je prema deci iz prvog braka bio škrt, dok je prema drugoj ženi i njihovoj deci bio mnogo darežljiviji. Da stvar bude gora, Olimpiju je primorao da obeća kako njihovu decu nikad neće podsticati na judaizam. To svakako nije bilo važno jer ona to i nije nameravala. Preobraćenje je bilo njena lična stvar, odluka koju su doneli Hari i ona. Čonsi je bio otvoreni anti-semita. Hari je Olimpijinog prvog muža smatrao nadmenim, bahatim i beskorisnim. U njegovu odbranu, Olimpija je pronalazila samo činjenicu da je otac njene dece i da ga je volela kada se udala za njega. Predrasudu je izazivalo samo Čonsijevo ime. Što se tiče njega i Felisije, nije bilo ama baš ničeg politički ispravnog i Hari ih je prezirao. Predstavljali su sve čega se gnušao i nikad nije uspeo da shvati kako je Olimpija mogla da ga podnese deset minuta, a kamoli sedam godina braka. Ljudi kao što su Čonsi i Felisija, i čitava hijerarhija visokog njuportskog društva i sve što je ona predstavljala, Hariju su bili zagonetka. O njima nije želeo ništa da zna i Olimpijina povremena objašnjavanja bila su uzalud izgubljene reči.

Hari je obožavao Olimpiju, njeno troje dece i zajedničkog sina Maksa. Na određen način, Olimpijina kćerka Veronika kao da je bila Harijevo, a ne Čonsijevo dete. Delila je Harijeve izrazito liberalne, društveno odgovorne ideje. Virdžinija, njena sestra bliznakinja, više je bila potomak svojih njuportskih predaka, a time i lakomisljena. Njihov stariji brat Čarli bio je na Dartmutu, gde je studirao teologiju i pretio da će postati sveštenik. Maks je bio priča za sebe, mudra stara duša, za koju se baka klela da je isti njen otac, koga su kao rabina poslali u Dahau. Tamo je pomogao kome god je mogao pre nego što je ubijen sa čitavom porodicom.

Olimpija bi se uvek rasplakala dok bi slušala Fridine priče o detinjstvu i voljenima koje je izgubila. Na unutrašnjoj strani leve ruke Frida Rubinštajn imala je istetoviran broj, otrežnjujući podsetnik na detinjstvo koje su joj nacisti ukrali. Zbog tog broja celog života nosila je duge rukave, čak i sada, u starosti. Olimpija joj je često kupovala predivne svilene bluze i džempere dugih rukava. Između Fride i

Olimpije postojala je čvrsta veza ljubavi i poštovanja, koja je s godinama postajala sve dublja.

Olimpija je čula zveckanje poklopca na otvoru za poštu na ulaznim vratima; otišla je po poštu, bacila je na kuhinjski sto i uzela da završi ručak za Maksa. Gotovo istog trenutka čula je zvono na vratima. Maks se vratio kući iz vrtića i ona se radovala poslepodnevu koje će provesti sa sinom. Petak je za njih uvek bio poseban. Olimpija je znala da ima dve najbolje stvari na svetu, posao koji voli i koji je ispunjava, i porodicu koja je središte i suština njenog emocionalnog života. Međusobno su se jačali i dopunjavali.

Tog poslepodneva, Olimpija je vodila Maksa na fudbal. Volela je da bude kod kuće s decom. Bliznakinje će doći malo kasnije, kad završe vanškolske aktivnosti, koje su u njihovom slučaju uključivale odbojku, tenis, plivanje i momke, kad god je to bilo moguće, naročito u Virdžinijinom slučaju. Veronika je bila nepristupačnija, stidljivija kao majka i krajnje zahtevna kada je u pitanju društvo. Zvanično, Virdžinija je bila „popularnija“, a Veronika bolja učenica. Obe devojke upravo su primljene na Braun, a u junu će maturirati.

Čarli je primljen na Prinston, kao i njegov otac i tri generacije Vokera pre njega, ali se odlučio za Dartmut, gde je igrao hokej na ledu, pa se Olimpija molila da dočeka diplomu sa svim zubima. Za nedelju dana trebalo je da dođe kući na letnji raspust, a posle posete ocu, maćehi i trima polusestrama u Njuportu, planirao je da radi u jednom kampu u Koloradu; podučavaće decu jahanje i brinuti o konjima. Od oca je nasledio ljubav prema konjima i jahanju, i bio je vešt igrač pola, ali su mu neformalniji vidovi tog sporta bili draži. Jahati celog leta i podučavati decu jahanju činilo mu se zanimljivo. I Olimpija i Hari su ga podržali u toj odluci. Jedino što je Hari smatrao da njegov posinak ne bi smeo da radi jeste da leto protraći na zabave, poput njegovog oca u Njuportu. Hari je smatrao da je Čonsijev način života, kao i svih ljudi koji su tako živeli, čist gubitak vremena. I uvek je sa zadovoljstvom primećivao da je Čarli mnogo svestraniji i odvažniji od svog oca. Čarli je bio dobar mladić bistre glave, toplog srca i čvrstih načela i uverenja.

Devojkama je kao poklon za maturu bilo uplaćeno putovanje s prijateljima u Evropu. Olimpija, Hari i Maks će ih u avgustu dočekati u Veneciji. Proputovaće Umbriju, otići na jezero Komo i onda u Švaj-

carsku, gde je Hari imao daleke rođake. Olimpija se radovala tom putovanju. Posle povratka odvešće devojke u Braun i kod kuće će uz nju i Harija ostati samo Maks. Kuća joj je ovih dana izgledala previše tiha, budući da je Čarli studirao. Odlazak devojaka za nju će biti pravi gubitak.

Već sada, samo što nisu maturirale i postale slobodne, one skoro nikad nisu bile kod kuće. Ove tri godine Čarli joj je mnogo nedostajao. Žalila je što Hari i ona posle Maksa nisu imali još dece, ali sada, sa skoro četrdeset pet godina, nije mogla da zamisli da ponovo bude okružena pelenama i flašicama. Za nju su ti dani završeni. Ali Maks, koji je Harija i nju dodatno zbližio, izgledao joj je kao neverovatan poklon.

Čim je čula zvono, Olimpija potrča da otvori vrata, a na pragu je stajao Maks, u svom sjaju jednog petogodišnjaka, sa širokim, srećnim osmehom na licu. Kao i uvek, obavio je ruke majci oko vrata i zagrlio je. Bio je srećan, osećajan dečak.

Mama, proveo sam *čudesan* dan! oduševljeno je rekao. Maks je voleo sve, roditelje, sestre, brata koga je retko viđao, ali ga je obožavao, baku, sportove kojima se bavio, filmove koje je gledao, hranu koju bi mu majka poslužila, vaspitače i drugare u vrtiću. Za Dženin rođendan dobili smo kolače! Čokoladne, sa *šarenim mrvicama*! Rekao je to kao da opisuje redak, veličanstven događaj. Olimpija je znala da skoro svake nedelje u vrtiću slave nečiji rođendan s kolačima i šarenim mrvicama, ali za Maksa je svaki dan i sve što je taj dan pružao, bio čudesan i nov.

Zvuči divno. Ozareno mu se osmehnula, primetivši njegovu majicu umrljanu bojom. Kada je na stolicu spustio gornji deo trenerke, videla je da su mu i nove patike isflepane. Maks je bio razigran u svemu što je radio. Jesi li danas imao likovno? upitala je kada je seo na stolicu za veliki, okrugli kuhinjski sto, za kojim je porodica uglavnom ručavala. Imali su i lepu trpezariju opremljenu starinskim nameštajem koji je Olimpija nasledila, ali su nju koristili samo za retke večere i praznike kao što su Božić, Hanuka, Pasha i Dan zahvalnosti. Slavili su i jedne i druge praznike, i hrišćanske i jevrejske, da bi bili pravedni prema deci. Želeli su da oni cene i poštuju obe tradicije. U početku je Olimpijina svekrva bila sumnjičava, ali sada je priznala da uživa u svim praznicima, „zbog dece“. Kuhinja je bila središte

porodičnih zbivanja i srce Olimpijinih aktivnosti. U jednom uglu imala je mali radni sto s kompjuterom i gomilom papira koji su stalno pretili da će se srušiti, a uglavnom su se odnosili na porodicu. Imala je i malu radnu sobu na spratu, odmah pored spavaće sobe, koju je najčešće koristila kao kancelariju petkom ujutru ili povremeno uveče, kada bi imala neki važan slučaj i donela posao kući. Većinom je pokušavala da advokatske poslove ostavi u kancelariji, i kada je bila kod kuće, posvećivala se deci. Ipak, žongliranje s poslovnim i privatnim životom ponekad je bilo pravi izazov. Hari i starija deca divila su joj se kako sve spretno usklađuje. Maks to nije primećivao. U središtu svega što se dešavalo kod kuće nalazila se porodica, a ne njen pravnički posao. Davala je sve od sebe da ta dva sveta ostanu razdvojena. S decom je retko razgovarala o poslu, osim kada bi je nešto pitali. Kod kuće ju je više zanimalo šta oni rade. Maksa je čuvala bebisiterka samo dok je Olimpija bila na poslu, ni minut duže. Volela je da bude s njim i uživala je u svakom minutu koji provedu zajedno.

Kako si znala da smo danas imali likovno? zanimalo je Maksa. Zagrizao je u sendvič od ćuretine koji mu je poslužila. Napravila je baš onakav kakav Maks voli, s odgovarajućom količinom majoneza i gomilom prženih krompirića. Njene majčinske veštine bile su fino usklađene i, ako se Maks pita, zaslužile su četiri zvezdice. Njegovo mišljenje delili su i Olimpijin muž i troje starije dece. Bila je dobra kuvarica, privržena majka, umela je da sluša njihove jadikovke i rešava njihove probleme. Znala je skoro sve što su radili. Nikada nije otkrivala tajne i davala je prilično dobre savete o ljubavnim problemima, ili je barem tako tvrdila Virdžinija. Veronika i Čarli su svoje tajne o simpatijama obično čuvali za sebe. On nije pričao o svojim ljubavnim vezama na koledžu, kao što nije pričao ni o školskim simpatijama dok je bio kod kuće. Čarli je bio diskretan i prilično suzdržan. Hari je govorio da je Čarli *menš*,¹ muškarac s integritetom i velikih vrednosti. Ponekad je znao da kaže da je i Olimpija *menš*, iako je žena. Znala je da je od njega to stvarno kompliment.

Vidovita sam odgovorila je Olimpija na Maksovo pitanje, osmejući se njegovim tamnosmeđim očima, veoma sličnim očevim. Kosa mu je bila tako tamna i sjajna da je izgledala gotovo siva. Možda mi je boja na tvojoj majici bila znak. Nije pomenula patike i

bila je sigurna da on nije ni primetio kako i na njima ima boje. Maks je voleo da crta, a isto kao Čarli i Veronika žudno je čitao. Naterati Virdžiniju da pročita školsku lekturu bila je stalna muka. Ona je smatrala da ima pametnijeg posla, kao što su dopisivanje porukama s prijateljima, razgovaranje telefonom ili gledanje MTV-ja.

Šta znači vidovit? Maks je na trenutak delovao zbunjeno, dok je žvakao krompiriće i pokušavao da se seti značenja te reči, koje mu je u tom trenutku nedostajalo. Rečnik mu je bio mnogo bogatiji od rečnika njegovih vršnjaka.

Vidovit. To znači da znam šta misliš objasnila je, suzdržavajući se od smeha. Bio je neodoljivo sladak.

Da. Zamišljeno je klimnuo glavom, zadivljen. Uvek znaš šta mislim. Valjda su mame takve. Ako se on pita, mama zna sve.

Olimpija je mislila da je predivno kad neko ima pet godina. Kad god bi joj neka od kćerki rekla da je čudovište, još uvek je imala Maksa da je uveri da ne može da pogreši. To je bilo utešno, pogotovo poslednjih nekoliko godina dok su bliznakinje tražile svoj put preko grebena i plicaka tinejdžerskih godina, naročito Virdžinija, koja se često nije slagala s majkom, posebno što se tiče onoga što joj nije dopušteno. Veronika se s majkom prepirala oko ozbiljnijih pitanja, koja su se uglavnom ticala pravde i nepravde sveta.

Olimpija je smatrala da je mnogo teže s adolescentkinjama nego s dečacima u vrtiću. Lakše joj je bilo čak i s njegovim bratom na koledžu, koji je uvek bio miran, predusretljiv i krajnje razuman. Čarli je bio porodični pregovarač i mirotvorac, željan da vidi kako se svi slažu, pogotovo obe grane njegove proširene porodice. Često je shvatao i majčina i očeva dijametralno suprotna gledišta i izgladivao sukobe između njih. Kada bi se jedna od njegovih sestara posvađala s majkom, Čarli je bio taj koji bi ih mirio. Veronika je bila osvedočena usijana glava i buntovnik, s ponekim nesigurnim političkim stavovima, a Virdžinija je, prema sestrinom mišljenju, bila porodična „kokoška“. Virdžinija je više pridavala pažnje svom izgledu i ljubavnom životu nego dubljim društvenim i političkim problemima. Uveče, Veronika i Hari često bi se upustili u duge, žučne rasprave, iako su obično bili zapanjujuće sličnog mišljenja. Virdžinija je bila potpuno drugačija od svoje sestre. Satima bi listala modne časopise ili čitala holivudske tračeve. Rekla je da želi da bude manekenka ili

da studira glumu. Veronika je želela da studira pravo, kao Hari i majka, i razmišljala je o bavljenju politikom.

Čarli još nije smislio šta će da radi kada završi studije, iako mu je ostalo još samo godinu dana. Dvoumio se da li da se odmah posle koledža zaposli u investicionoj banci očeve porodice ili da možda još jednu godinu studira u Evropi. Međutim, Maks je bio porodična maskota koja je sve zasmejala u napetim trenucima i koga su svi uvek mazili. Stariji brat i sestre su ga obožavali. Maks nikad nije upoznao nekoga ko ga nije voleo, a voleo je da se druži s majkom u kuhinji, leži na podu iz čiste zabave, crta ili gradi nešto lego kockama dok mama telefonira. Bilo ga je lako zabaviti. Skoro uvek je bio srećan. Voleo je sve u svom svetu, a posebno ljude u njemu.

Olimpija mu je pružila keks i sladoled od pravog voćnog soka. Prelistala je poštu i sipala sebi čašu ledenog čaja. Proteklih nedelju dana bilo je toplo, na veliko olakšanje svima. Najzad je stiglo proleće. Toplom vremenu uvek treba predugo da dođe, smatrala je. Mrzela je duge zime na Istoku. Do maja bi joj već dozlogrdili debeli kaputi, čizme, perjane jakne, rukavice i iznenadne snežne oluje koje bi se u aprilu pojavile niotkuda. Jedva je čekala leto i putovanje u Evropu. Ona, Maks i Hari provešće dve nedelje na jugu Francuske, pre nego što se nađu s devojkama u Veneciji. Tada će već poželeti da pobegne od paklene letnje žege u Njujorku. Do odlaska u Francusku Maks će boraviti u dnevnom kampu, gde će crtati do mile volje.

Ostaci sladoleda od grejpfruta curili su Maksu niz bradu i kapali na majicu dok je jeo keks. Olimpija je držala poslednju kovertu među pristiglom poštom. Spustila je ledeni čaj. Koverta je bila velika i žuta i izgledala je kao pozivnica za venčanje, ali Olimpija nije mogla da se seti nijedne osobe koju Hari i ona poznaju a koja se sprema za venčanje. Otvorila je kovertu. Maks je pevao pesmu koju je naučio u školi. Videla je da nije reč o pozivnici za venčanje, nego za bal, veoma poseban bal koji je trebalo da se održi u decembru. Bila je to pozivnica za elitni debitantski svečani bal, na kakvom je i sama sa osamnaest godina ušla u svet visokog društva. Zvao se *Arčes*, po otmenom imenu i izgledu imanja Astor na kojem se tradicionalno održavao. Imanje je odavno nestalo, ali se ime zadržalo. Nekoliko aristokratskih gradskih porodica prvi put je organizovalo taj bal krajem

devetnaestog veka, i zadatak debitantskog bala bio je da društvu predstavi devojke da bi pronašle muževe. Za sto dvadeset pet godina od njegovog nastanka, cilj bala neizbežno se promenio. Devojke su se sada u „društvu“ pojavljivale i pre nego što napune osamnaest, nisu više bile samo srednjoškolke iz učionica. Sada je taj bal bio zabavan i prilično poseban društveni događaj, ritual zrelosti bez ikakvog većeg značenja ili namene osim da se učesnici dobro zabave u takozvanom pristojnom društvu, a i bila je to prilika da devojke obuku predivne bele haljine za to posebno veče. Sve je to pomalo ličilo na venčanje i za ovaj događaj bili su vezani svakojaki arhaični običaji po ulasku u balsku dvoranu ispod svoda ukrašenog cvećem, devojke su morale lagano da se naklone; prvi zvanični ples plesale su sa ocem, a to bi uvek bio dostojanstven i otmen valcer, baš kao i u Olimpijino vreme, i mnogo pre toga. Bio je to uzbudljiv trenutak za mnoge devojke koje su pozvane da debituju u društvu na balu *Arčes*, i pod uslovom da se ne napiju, ne potuku s pratiocem ili im haljine ne dožive neku strašnu nezgodu pre nego što budu službeno predstavljene, biće to uspomena koju će većina njih čuvati do kraja života. Ako se izuzmu manje neprilike, bilo je to zabavno veče i premda pomalo staromodno i elitističko, nikome nije nanelo zlo. Olimpija je još uvek čuvala lepa sećanja na svoj debi i pretpostavljala je da će i njene kćerke izaći u društvo na isti način.

Iako je bila racionalna i znala da je taj bal nevažan u odnosu na stvarnu situaciju i svetska dešavanja, smatrala je da može da bude zanimljiv devojka koja učestvuje na njemu. U životu jedne devojke bila je to bezazlena, iako raskalašna prekretnica. Znala je da i Čonsi očekuje da se njihove kćerke pojave na balu i bio bi zgranut ukoliko to ne urade. Za razliku od Olimpije, on je smatrao da je debitantski bal zaista važan, naravno iz potpuno pogrešnih razloga. Olimpija je bila sigurna da će Veronika gundati, a Virdžinija biti toliko uzbuđena da će odmah poželeti da kupi haljinu.

Sada se nije očekivalo da devojka na debitantskom balu nađe muža, premda se ponekad, ali veoma retko, događalo da se te večeri rodi ozbiljna ljubav i nekoliko godina kasnije pretvori u brak. Devojke su većinom pratili rođaci, braća ili momci s kojima su išle u školu. Pitati momka da ti bude pratnja na balu koji će se održati za sedam meseci smatralo se izazivanjem nesreće. U to vreme, pre po-

laska na koledž ljubavi, ma koliko strasne i važne bile u junu, obično ne bi trajale do decembra. Sada je to veče devojkama zapravo služilo za podsticanje kratke bajkovite uspomene koju će negovati i pamtiti, kao i prilika da se zabave. U stvari, Olimpija nije bila iznenađena pozivnicom, ali joj je bilo drago što su njene kćerke pozvane. Poslednjih godina toliko se udaljila od zvanične društvene elite da je postojala mala, iako malo verovatna mogućnost da njene kćerke budu ispuštene sa spiska. Obe su pohađale Spens, školu iz koje su mnoge devojke postajale debitantkinje tokom prve godine na koledžu. Bilo je naravno i drugih prilika i drugih balova za devojke malo manje plave krvi. Ali *Arčes* se oduvek smatrao najboljim debitantskim balom u njujorškom društvu.

Kao i njena majka i baka, i prababe, i Olimpija je pre dvadeset sedam godina debitovala na tom balu. Bila je to tradicija koju će ona sa užitkom podeliti sa svojim kćerkama, bez obzira koliko su se svet i društvo ili njen život u međuvremenu promenili. Danas su žene imale karijere, ljudi su se ženili kasnije nego ikad i bilo je savršeno prihvatljivo da se nikad ne venčaju. A ko će se s kim venčati nema nikakve veze s plavom krvlju ili društvom, bar je tako Olimpija mislila. Ona je jedino želela da se njene kćerke udaju za dobre, stabilne, pouzdane i pametne muškarce koji će se prema njima lepo ophoditi. Po mogućstvu, muškarce kao što je Hari, a ne njihov otac. Debitantski bal je sada više nego išta drugo bio izgovor za otmen izgled, da bi se navukle duge bele rukavice i obukla predivna bela večernja haljina, često prva u životu. Biće zabavno s Veronikom i Virdžinijom birati haljine, posebno kada je znala da će njihovi izbori, kao i uvek, biti potpuno različiti. Dve kćerke koje će debitovati na *Arčesu* za nju će biti dvostruko veselje. Sanjivo je gledala pozivnicu, s laganim osmehom sećanja i nostalgije na licu. Maks ju je posmatrao. Nije često imao prilike da vidi mamu takvu. Preplavljena uspomenama na svoj debitantski bal, osećala se kao da je i sama ponovo devojka. Maksu je to bilo zanimljivo. Shvatio je da razmišlja o nečemu što je čini srećnom.

Mama, šta je to? pitao je Maks brišući rukom sok s brade, a zatim je obrisao ruku o farmerke umesto o salvetu.

To je pozivnica za tvoje sestre odgovorila je i vratila pozivnicu u kovertu, setivši se da bi od odbora trebalo da traži još jednu poz-

ivnicu da bi svakoj od devojaka složila album. Njena majka je njoj složila album debitantskog bala, koji je sada bio zatrpan iza knjiga na polici u sobi na spratu. Jednog dana biće im zanimljivo da ga pokažu svojim kćerkama. Dok su bile devojčice, bliznakinje su često listale njen album. Virdžinija je, kada je bila Maksovih godina, često govorila da je Olimpija izgledala kao princeza iz bajke.

Da li je to pozivnica za rođendan? Maks je znatiželjno gledao.

Za bal objasnila je. To je velika proslava za koju obučeš predivnu belu haljinu. Iz njenih usta to je zvučalo čarobno, kao da si Pepeljuga na balu. Zapravo je i bilo tako.

A iz čega izlaziš? Maks je bio zbunjen i Olimpija se nasmejala.

To je dobro pitanje. Zapravo ni iz čega ne izlaziš. Devojke su nekada na taj način izlazile iz kuće da bi pronašle muža. Sada jednostavno idu na proslavu i dobro se zabavljaju.

Hoće li se Džini i Ver udati? Maks je izgledao zabrinut. Znao je da devojke odlaze na koledž, ali udaja mu je zvučala mnogo ozbiljnije.

Ne, dušo. Samo će se doterati i otići na proslavu. I tata i ja ćemo ići, i gledaćemo ih. Tata će plesati s njima, i njihov otac će plesati s njima. Doći će i baka Frida, a onda ćemo se svi vratiti kući.

Zvuči dosadno bez okolišanja je rekao. Što se Maksa tiče, rođendanske proslave mnogo su zabavnije. Moram li i ja da idem?

Ne. Samo odrasli. Zapravo, u skladu s tradicijom, niko mlađi od uzrasta primerenog za predstavljanje u društvu nije imao pristup. Mlađoj braći i sestrama nikad nije bilo dopušteno da prisustvuju balu. Olimpija je verovala da će jedna od devojka želeti da joj pratilac bude Čarli, a za drugu nije mogla ni da pretpostavi koga će pozvati. Verovatno nekog prijatelja. To će devojke odlučiti. Pretpostavljala je da će Veronika pozvati Čarlija, a Džini nekog prijatelja. Imali su četiri nedelje da potvrde dolazak, ali nije bilo razloga za premišljanje. Već sledeće nedelje poslaće ček. Cena ulaznica bila je simbolična i odlazila je u dobrotvorne svrhe. Nije bilo moguće kupiti ulaznicu. Nije bila reč o novcu, nego o pozivu, bilo zbog nasleđa kao u slučaju njenih kćerki, bilo zbog nečijeg aristokratskog porekla i veza, što je takođe bio slučaj kod njenih kćerki. Mada, Olimpija nikad nije govorila o tome koliko je njena porodica bila istaknuta u društvu. Njima je to jednostavno bila životna činjenica i nešto što postoji, deo njihove istorije i života. Nikada nije ni razmišljala o tome. Mnogo više pono-

sila se svojom porodicom i onim što su postigli, nego „plavom krvlju“ svojih predaka.

Maks je otišao da se igra u svoju sobu. Hari joj je javio da će kasno doći kući. Posle suđenja imao je sastanak s još dvojicom sudija pa nije imala priliku da mu kaže za pozivnicu. Nije važno. Reći će mu uveče, kada i devojkama.

Odvezla je Maksa na fudbal. Posle treninga, stali su kod prodavnice da uzmu namirnice i kada su se vratili kući, obe devojke već su bile tu i obema se žurilo. Izlazile su s prijateljima. Hari se vratio kući kasnije nego što je rekao. I baš dok je spremala večeru, a devojke protrčale pored nje izlazeći iz kuće, Maks je rekao da mu je muka i iznenada je povratio.

Još dva puta je povratio i bilo je već devet i trideset kada ga je na kraju odvela u krevet i kada je zaspao. Hari je rekao da je iscrpljen pa je Olimpija stavila večeru u frižider i privila se uz njega na kauču u radnoj sobi. Morala je dva puta da se presvuče i opere kosu, i bila je umorna. Iako se mrštio nad gomilom papira koje je za vikend iz kancelarije doneo kući, pogledao ju je toplo se osmehnuvši, srećan što je vidi i što posle naporne večeri može da uživa u trenucima mira s njom.

Dobro došao u stvarni život. Skrušeno se nasmešila. Izvini zbog večere.

Ionako nisam bio gladan. Želiš li da ja tebi nešto spremim? velikodušno se ponudio. Voleo je da kuva i u tome je bio mnogo kreativniji od nje. Njegovi specijaliteti bili su omleti i tajlandska kuhinja. Uvek je bio voljan da kuva za porodicu, naročito kada bi se ona tokom nedelje zadržala u kancelariji, što je bilo retko, ili kada bi, kao večeras kada je Maks bio bolestan, naišla nevolja s decom. Iako su imali bebisiterku koja je radnim danima bila s Maksom, Olimpija i Hari su se trudili da što pre dođu kući. Odmahnula je glavom. Ni ona nije bila gladna. Da li je Maksu dobro?

Mislim da jeste. Danas je na fudbalu jurcao kao lud i zaradio nekoliko udaraca u želudac. Ili je to ili ima virus. Nadam se da se devojke neće razboleti. Navikli su se da je sa četvoro dece bolest uobičajena. Čak i sada, kada ih je bilo samo troje, virus se širio kao šumski požar, čak i na njih. Godinama su se nosili s njim. Hari se tome isprva čudio, ali i on ga je davno prihvatio kao uobičajenu stvar.

Međutim, Maks se i narednog jutra osećao loše. Imao je nisku temperaturu pa je Olimpija pomislila da je grip u pitanju, a ne posledica napora u fudbalu. Otišla je da iznajmi nekoliko filmova, dok mu je Hari pravio društvo. Maks je prespavao većinu poslepodneva. Devojke su vikend provele uglavnom napolju. Džini je prespavala kod prijateljice. Poslednjih nekoliko nedelja maturantske godine nisu imale mnogo školskih obaveza, a zabave je bilo na pretek.

Svi su se ponovo okupili kod kuće u nedelju uveče. Maks se oporavio. Okupili su se oko kuhinjskog stola. Hari i Veronika su se kartali s Maksom, Džini je čitala neki časopis, a Olimpija je spremala večeru. Volela je njihova porodična druženja i to što su joj svi oko nogu dok kuva. Baš zato su i napravili ovako veliku, komfornu kuhinju. Po prvi put za ova dva dana setila se pozivnice koja je stigla u petak. Upravo je izvlačila dva pileta iz rerne kada je pogledala ka stolu i spomenula pozivnicu.

Devojke, pozvane ste na debitantski bal *Arčes* nehajno je rekla, izvukla pečene krompire iz rerne i stavila ih na kuhinjski pult. Veronika ju je pogledala. Znala je šta je *Arčes*. U školi je čula nekoliko devojaka kako ga spominju. Pozivnice su poslate poštom i svi oni koji su pozvani već su to znali.

Kakva glupost s gađenjem je dobacila Veronika, deleći Maksu i Hariju karte. Igrali su *gou fiš* i na svoje veliko oduševljenje, Maks ih je pobeđivao. Voleo je da pobeđuje roditelje, brata i sestre u igrama.

Šta si to rekla, mama? pitala je Džini i zainteresovana podigla glavu. Obe su bile zadivljujuće zgodne plavuše plavih očiju. Džini se malo našminkala, a kosu je pustila tako da joj se u sjajnom slapu slivala preko ramena. Veronika je kosu isplela u pletenicu, lice joj je bilo čisto i sveže. Nije morala da se šminka dok se karta s očuhom i bratom, ali kada je već o tome reč, inače se nije često šminkala. Izgledale su istovetno, ali su im se stilovi znatno razlikovali. Tako su se lakše razlikovale. Hariju je to bilo od velike koristi. Da su se oblačile isto i nosile iste frizure, to bi mu zadavalo problem. Zapravo, bez odeće, frizure ili šminke po kojima su se izdvajale, jedino ih je majka uvek razlikovala. Čak bi se i Maks ponekad zbunio, a one bi ga zbog toga zadirkivale.

Rekla sam da ste obe pozvane da izađete u društvo na balu *Arčes* u decembru. Dok je prelivala pečene krompire puterom i sekla pilet-

inu, Olimpija je izgledala zadovoljno radujući se zbog njih. Salatu je začinila ranije.

Ne očekuješ valjda od nas da idemo? Veronika ju je pogledala s neodobravanjem. Olimpija klimnu glavom, a Džini razvuče usne u osmeh od uva do uva.

Kako je to divno, mama! Bojala sam se da nas neće pozvati. Sve devojke u školi koje idu na bal dobile su pozivnice početkom nedelje. Pre mnogo godina njihov otac mrzovoljno je primetio da bi zbog majčinog preobraćenja u judaizam devojke mogle biti bojkotovane u društvu.

Vaša je stigla u petak. Kada se Maks razboleo, zaboravila sam da vam kažem odgovorila je Olimpija.

Kada možemo u kupovinu? predvidljivo je upitala Džini. Olimpija joj se nasmešeno okrenula, ali ju je Veronika prekinula.

Kupovinu? Jesi li ti luda? Veronika skoči na noge i uvređeno se zagleda u sestru. Zar mi stvarno želiš reći da ćeš učestvovati u toj elitističkoj diskriminacijskoj farsii? Pobogu, Džini, daj izvuci glavu iz svojih filmskih časopisa bar na pet minuta. Ne traže od tebe da budeš kraljica dana, niti će ti tamo dodeliti nagradu, traže da diskriminišeš svakog ko nije belac anglosaksonskog porekla i protestant, i da napraviš kompletnu budalu od sebe na potpuno beznačajnom, arhaičnom, seksističkom događaju. Oči su joj plamtele dok su je majka i sestra gledale s interesovanjem. Olimpija je očekivala da će Veronika malo gundtati, ali nije mislila da će se toliko uzrujati.

Nemoj da preteruješ. Veronika, niko nije tražio od tebe da se pridružiš fašističkom pokretu. Reč je samo o debitantskom balu.

U čemu je razlika? Hoće li na tom balu biti Afroamerikanki? Ili Jevrejki? Šta je s Hispanoamerikancima i Azijatima? Mama, kako možeš biti tako licemerna? Ti si jevrejske vere. Udata si za Harija. Ako nas nateraš da to uradimo, kao da si ošamarila Harija. Veronika je bila izbezumljena od pravedničkog zgražavanja, a Virdžinija je izgledala kao da će se rasplakati.

Niko neće ošamariti Harija. Reč je o savršeno bezazlenom debitantskom balu, za koji ćete vas dve obući lepe bele haljine, nakloniti se i dobro se provesti. I nemam pojma ko će osim vas debitovati i koje rase. Godinama nisam bila na debitantskom balu.

Gluposti. Znaš da je taj bal samo za belce protestante i jedina mu je

svrha da isključi ostale. Niko ko ima savesti ne bi smeo da učestvuje u tome, i ja to neću učiniti. Svejedno mi je šta ti kažeš i šta će Džini učiniti, ali ja ne idem. Veronika se borila žestoko, a Virdžinija je briznula u plač.

Smiri se tiho i odlučno je rekla Olimpija, malo iznervirana zbog Virdžinijine preterane reakcije. Hari ih je posmatrao zbunjenog izraza lica.

Smem li da pitam o čemu pričamo? Prema onome što sam uspeo da shvatim, devojke su pozvane na neki susret koji sponzoriše Veliki čarobnjak Kju kluks klana i Veronika hoće da odbije poziv.

Tačno odgovorila je Veronika, besno šetajući po kuhinji. Džini je užasnuto posmatrala majku.

Hoćeš da kažeš kako ne smemo da idemo? usplahireno je pitala Džini. Mama, nemoj joj dozvoliti da mi to pokvari... sve devojke idu. Dve su već kupile haljine u *Saksu*! Džini se očigledno plašila da će zakasnuti.

Opustite se, obe rekla je Olimpija poslužujući večeru na sto. Virdžiniji je dodala papirnu maramicu i trudila se da zrači smirenošću koju nije osećala. Nije očekivala da će devojke tako različito i burno reagovati. Razgovaraćemo o tome. Veronika, pa nije reč o sastanku Kju kluks klana nego o debitantskom balu. Ja sam učestvovala na njemu, i tvoje babe i prababe. I ti ćeš se tamo lepo provesti sa sestrom.

Pre bih *umrla*! povikala je Veronika.

Mama, ja *želim* da idem na bal! Džini se rasplakala još jače, a zatim je i ona skočila od stola.

Naravno da *ti želiš*! uzviknula je Veronika sestri. I njoj su na oči navrle suze. To je najgluplja ideja koju sam ikada čula. Uvredljiva je. Ispadamo snobističke rasističke glupače! Radije bih učestvovala u mirovnom maršu ili kopala rovove na Apalačima ili u Nikaragvi, ili bilo gde drugde, nego što bi se pojavila u glupoj belojoj haljini pred gomilom glupih snobova s uvrnutim političkim idejama! Mama okrenula se majci odlučnog pogleda ja *ne idem* na taj bal! Možeš mi uraditi šta god hoćeš. Jednostavno *ne idem*. Zatim se okrenula prema sestri sa izrazom krajnjeg gađenja. A ti, ako želiš da ideš, iskreno govoreći, mislim da si bolesna! Na to je izjurila iz kuhinje i nekoliko sekundi kasnije čuli su kako se vrata njene sobe treskom zatvaraju. Džini je

stajala nasred kuhinje i plakala.

Uvek to uradi! Mama, ne smeš joj dozvoliti! Uvek sve upropasti!

Nije ništa upropastila. Obe preterujete. Zašto ne pustimo dan-dva dok se svi malo ne ohladimo pa ćemo ponovo razgovarati. Smiriće se. Samo je ostavi na miru.

Neće se smiriti zabrinuto je odgovorila Džini. Ona je *komunista* i ja je mrzim! Na to je i Džini u suzama istrčala iz kuhinje. Trenutak kasnije čuli su kako se i vrata njene sobe treskom zatvaraju. Hari je preko stola pogledao suprugu zapanjen i zabrinut.

Smem li da pitam šta se to događa? Šta je to *Arčes*, pobogu, i šta je spopalo devojke? Njihove kćerke kao da su poludele. Maks se bacio na pečeni krompir i spokojno odmahnuo glavom.

Mama želi da pronađu muževe jednostavno je rekao ali ja mislim da one to ne žele. Možda Džini želi, jer se njoj momci sviđaju više nego Ver. Meni se čini da Ver ne želi da se uda. Je li tako, mama?

Ne... da... ne, naravno da nije. Olimpija je delovala zbunjeno dok je sedala za sto. Nekada je bilo posredi pronalaženje muževa; više nije ponovo je objasnila Maksu i zatim pogledala Harija, sklanjajući pramen kose sa očiju. U kuhinji odjednom kao da je bilo prevruće. Situacija se usijala mnogo više nego što je očekivala. Bila je vidno uzbuđena zbog obe kćerke. Obratila se Hariju i pokušala da izgleda smirenija nego što je bila. Devojke su pozvane na debitantski bal *Arčes*. Pozivnica je stigla u petak. Mislila sam da će im to biti zanimljivo. I ja sam debitovala na *Arčesu* i iskreno, Hari, nije to nikakva velika stvar.

Izvini. Ne znam o čemu pričaš. Jedini lukovi² za koje znam jesu oni u *Mekdonaldu*. Zašto se svađamo oko *Mekdonaldu*? Nešto mi govori da mi u celoj priči nedostaje neka važna informacija.

Arčes je debitantski bal. Najstariji i najugledniji u gradu. U ozbiljnim društvenim krugovima, to je važna stvar. Međutim, bio je značajniji kada sam ja bila njihovih godina. I moja majka se na tom balu predstavila društvu, kao i obe moje babe i prababe. Danas je to samo lepa zabava i pomalo zastareli običaj. Ali potpuno je bezazlen. Devojke obuku lepe haljine i odigraju valcer s ocem. Veronika pokušava da ga pretvori u politički događaj. Ali, on to nije. Samo je zabava, pobogu, a očigledno je da Džini želi da ide.

Može li se neko prijaviti za taj događaj? rekao je Hari oprezno je

pogledavši.

Ne, moraš biti pozvan. Devojke su pozvane zbog svog porekla jednostavno je odgovorila.

Da li taj bal isključuje ljude drugih rasa i vera? značajno je upitao Hari. Ovog puta Olimpija je pomalo oklevala pre nego što je odgovorila. Maks je jeo krompir i ljubopitljivo ih gledao. Puter mu je kapao po majici, ali on se nije na to obazirao.

Verovatno. Nekada jeste. Ne znam kako danas rade.

Sudeći po Veronikinoj reakciji, čini se da ona zna više od tebe. Ako je ono što ona kaže istina i ako crkinjama, Azijatkinjama i Hispanoamerikankama nije dopušteno učestvovanje na tom balu, onda se ja slažem s njom. A pretpostavljam da ni Jevrejke nisu na njihovom spisku.

O, bože, Hari. Da, reč je o otmenom društvenom događaju koji ima dugogodišnju tradiciju. Staromodan je, i tradicionalan, i za bele protestante, ali takav je i spisak društveno istaknutih osoba, a takvi su i klubovi. Šta je s klubovima u kojima nije dozvoljen pristup ženama?

Ja nisam član nijednog od njih kratko je odgovorio. Ja sam sudija Apelacionog suda i ne mogu sebi da dopustim vezu ni s jednom organizacijom koja sprovodi diskriminaciju, a ova je očigledno takva. Dobro znaš šta ja mislim o takvim stvarima. Misliš li da bi pozvali našu kćerku, da je imamo, kada bi znali da si prešla u jevrejsku veru? To pitanje bilo je zanimljivo, ali devojke nisu bile jevrejske vere i poticale su iz dve moćne, dobro poznate aristokratske porodice belih protestanata anglosaksonskog porekla. A ona i Hari nisu imali kćerku. Za njih je to pitanje bilo izlišno. Nesumnjivo je znala da Čonsi očekuje da se njegove kćerke pojave na balu. Bio bi užasnut da to ne urade. I premda je Olimpija bila mnogo slobodoumnija od svog bivšeg muža i njegove sadašnje žene, svejedno je taj bal smatrala za bezazlenu tradiciju. Mislila je da Hari preteruje, isto kao i Veronika i Džini.

Shvatam diskriminatorски aspekt koji ističeš. Ali namera ovoga bala nije da ikoga povredi, nego da ponekoj devojci pruži zabavu. Kao da su Pepeljuge. Obuku lepu belu haljinu i u ponoć je sve gotovo. Zar je to tako strašno, tako pogrešno? Zašto je to toliko važno?

Zato što isključuje neke ljude. Nacistička Nemačka temeljila se upravo na takvim načelima. Taj bal je arijevska elitistička zabava, i

devojke koje se na njoj predstavljaju, ako ti to tako nazivaš, po svojoj prilici su arijevke. Možda među njima postoji Jevrejka ili dve, ali čitava ideja je pogrešna, načela su pogrešna. Jevreji su diskriminirani hiljadama godina. Ja ne podržavam očuvanje takve tradicije. Da je u današnjem svetu čovek politički korektan, svako bi mogao da se prijavi ako hoće.

Da je to istina, ne bi postojali klubovi. Ni privatne škole. Dobro, nazovi to klubom za bele protestante, u kojem debituju njihove kćerke. Jednostavno ne vidim zašto bi to moralo da bude političko pitanje. Zašto ne bi bila samo zabava za devojke i ništa više?

Moja majka je preživela holokaust zloslutno je rekao. Ti to znaš. Preživio ga je i moj otac. Njihove porodice izbrisane su sa lica Zemlje rukom ljudi koji su mrzeli Jevreje. Ljudi koji organizuju ovakvu zabavu su, prema svemu što sam čuo, rasisti. To se kosi sa svim za šta se zalažem i u šta verujem. I ne želim da imam ništa s tim. obraćao joj se kao da je upravo nacrtala kukasti krst na kuhinjskom zidu. Gotovo je zazirao od nje dok je govorio, a njihov sin ih je posmatrao, odjednom uznemiren.

Hari, molim te, nemoj da preuveličavaš. Reč je samo o debitantskom balu, to je sve.

Veronika je u pravu tiho je rekao i ustao. Večeru nije ni okusio. Maksu nije isekla meso na parčiće pa je sada jeo drugi pečeni krompir. Bio je gladan. A odrasli su ga zbunjivali. Mislim da devojke ne bi trebalo da učestvuju odlučno je rekao Hari bez obzira da li si ti bila na balu ili nisi. Podržavam Veroniku. I bez obzira šta ćeš odlučiti da učiniš u vezi s tim balom, ni na sekundu ne očekuj od mene da ću učestvovati u tome rekao je, bacio salvetu na sto i izašao iz kuhinje. Maks je netremice gledao za ocem, a zatim zabrinuto pogledao majku.

Izgleda da je ta zabava loša ideja tužno je rekao Maks. Svi su poludeli.

Da, jesu sa uzdahom odgovori Olimpija. Spustila se na naslon stolice, posmatrajući sina. Ali to je samo obična zabava, Maks, samo to. On je sada bio jedini kome je to mogla da objasni, a imao je samo pet godina.

Hoće li tamo Jevrejima raditi ružne stvari? zabrinuto je upitao. Od bake je znao da su ljudi koje zovu nacisti radili strašne stvari, iako

nije znao pojedinosti. Znao je da su ih radili Jevrejima i znao je da su on i njegovi roditelji Jevreji, isto kao baka i mnogi njegovi prijatelji u vrtiću.

Naravno da tamo neće raditi ružne stvari Jevrejima užasnuto je odgovorila Olimpija. Tata se samo uzbudio. Niko neće Jevrejima ništa učiniti.

To je dobro rekao je Maks malo umiren. Iako, izgleda da devojke neće ići na tu zabavu, ha? Mislim da je Džini htela novu haljinu.

Da, htela je. Ne znam hoće li devojke ići, ali mislim da bi trebalo da idu.

Makar im ne našli muževe? sa zanimanjem je pitao Maks.

Makar im ne našli muževe skrušenog osmeha odgovorila je Olimpija. Dušo, mi njima ne želimo da nađemo muževe. Želimo samo dve bele haljine i nekoliko momaka koji će igrati s našim devojka.

Mislim da tata neće da ide rekao je Maks odmahujući glavom dok mu je majka sekla meso. Samo su njih dvoje ostali za stolom, ali Olimpija više nije bila gladna. Znala je da će otac njenih kćerki dobiti napad ako njih dve ne debituju na balu. Njegova politička ubeđenja bila su sasvim suprotna od Harijevih. Olimpijin bivši i sadašnji život nisu imali ama baš nikakvih podudarnosti, što su najbolje oličavali njen bivši i sadašnji muž. Jedini most koji ih je spajao bila je ona sama.

Nadam se da će tata ići tiho je odgovorila Olimpija. Zabavno je učestvovati.

Meni ne zvuči zabavno rekao je Maks, svečano odmahujući glavom. Mislim da Džini i Ver ne bi trebalo da izađu u društvo kazao je posmatrajući majku krupnim očima. Mislim da bi bilo bolje da ostanu kod kuće. A sudeći po onome kako su članovi porodice reagovali te večeri, i Olimpiji se činilo da bi tako zaista bilo bolje.

2.

Sutradan je Olimpija iz kancelarije pozvala svog bivšeg muža i objasnila mu šta se dogodilo. Rekla mu je samo da Virdžinija želi da se pojavi na balu, a da se Veronika protivi, i pomalo tužno dodala kako se boji da se Veronika najverovatnije neće predomisliti. Tog jutra je uz doručak, pre nego što su devojke otišle u školu, pukla nova eksplozija zbog bala. Veronika je pretila da će se preseliti kod Harijeve majke ukoliko je Olimpija bude primoravala da pođe, a Hari je podržao tu ideju. Dolio je ulje na vatru kada je rekao kako misli da nijedna od njih ne bi trebalo da ide pa mu je na to Džini kazala da ga mrzi i uplakana otišla u školu. Preko noći u porodici je buknuo građanski rat. Virdžinija je prethodne večeri pozvala brata, i iako je on imao razumevanja za Veronikine zamerke tom događaju, pridružio se Virdžiniji i Olimpiji i rekao kako smatra da obe devojke treba da se pojave na balu. Sve njihove rođake u Njuportu to su radile i Čarli je znao, isto kao i Olimpija, da će se njihov otac ljutiti ako ne odu na bal. Hari će se naljutiti ako odu. Ovako ili onako, svi će zbog nečega biti nesrećni. Olimpija i Hari nisu progovorili ni reč pre odlaska na posao, što je bila prava retkost. Gotovo nikad se nisu svađali. Ali ovog puta linije fronta bile su jasno istaknute.

Kao i uvek, što se i moglo predvideti, Čonsi nije učinio situaciju nimalo boljom, samo ju je pogoršao.

Olimpija, kakvo je to tvoje demagoško, levo orijentisano domaćinstvo ako Veronika misli da je debitovanje na balu isto što i progon radničke klase? Zvučite mi kao gomila komunjara. Olimpija je očekivala da će reći nešto slično.

Pobogu, Čonsi, pa one su još deca. Zanesu se. Veronika je oduvek imala ekstremne političke poglede; ona je borac protiv društvene nepravde. Smatra da su u njoj objedinjeni majka Tereza i Če Gevara. Prerašće to. To je samo način da se izrazi. Za sedam meseci, ako sada tome ne pridajemo veliku važnost, sigurna sam da će se smiriti i poći na bal. Ako navaljujemo, neće popustiti. Zato te molim, budimo

razumni. Neko mora da bude razuman. A Čonsi, očigledno, neće, što je nije nimalo iznenadilo.

Reći ću ti šta o svemu tome mislim zvučao je neverovatno bahato i drsko, što je za njega i bilo tipično. Neću da trpim činjenicu da mi je kćerka revolucionarka i mislim da to treba odmah saseći u korenu. To si davno morala da uradiš, kada si primetila da kreće u tom pravcu. Neću da trpim ničije komunističko baljezganje, ako razumeš šta hoću da kažem. Ukoliko ona smatra da je previše desničarski debitovati na balu, onda joj sledeće godine neću platiti školarinu na Braunu. Može da ide da kopa rovove u Nikaragvi ili El Salvadoru, ili gde god misli da to treba da radi, pa neka vidi kako će joj se svideti život političkog radikala. Ako ne bude oprezna, završiće u zatvoru.

Čonsi, Veronika neće završiti u zatvoru Olimpija je bila očajna. Čonsi je imao potpuno suprotno mišljenje i možda je zato Veronika tako burno reagovala na njega. Na celoj planeti nije bilo većih snobova od Čonsija i njegove žene. Mislili su da svi na svetu imaju konje za polo, ili bi trebalo da ih imaju, i da na svetu ne postoji niko drugi osim ljudi navedenih u spisku istaknutih javnih ličnosti. Ni Olimpiji se nisu sviđali njegovi stavovi. Da mora da izabere, pre bi se priklonila Harijevoj ideologiji, iako je i on ispao smešan. Ona ima jaku društvenu svest. Moramo je pustiti da se smiri i, s malo sreće, kada se smiri, videće da taj bal nikog ne vređa, nego da je reč jedino o zabavi na kojoj bi se lepo provele. Nemoj se upuštati u raspravu s njom, a ako joj zapreliš ukidanjem školarine, mogla bi baš zato da uradi nešto nepromišljeno, recimo da odustane od daljeg školovanja.

Eto šta se dobija udajom za radikalnog Jevrejina. Njegove reči odjeknule su kao pucnji i Olimpija je nepomično sedela na stolici. Nije mogla da veruje kako ima smelosti da joj kaže nešto tako. Poželela je da ga zadavi.

Šta si to rekao? upitala je ledeno hladnim glasom.

Čula si šta sam rekao uzvratio je paljbu, odsečno, aristokratski. Ponekad je zvučao toliko nadmeno kao da je iz nekog filma iz tridesetih godina. Niko više nije tako govorio, ni na jednom nivou društvene lestvice, osim Čonsija i Felisije i šačice sličnih snobova.

Da mi to više *nikad* nisi rekao. Nisi dostojan noge da mu pereš. Nije čudo što je Veronika poludela zbog tog bala kada ima takav primer kakav si ti. Gospode bože, jesi li se ti ikad potrudio da vidiš kako na

svetu postoji mnoštvo ljudi, a ne samo idioti kao što si ti s konjima za polo? Već dvadeset godina nije imao pravi posao. Prvo ga je izdržavala baka, zatim je živio od nasljedstva, a bila je sigurna da živi i od Felisijinih zadužbina. Bili su bezvredna gomila koja za ljudsku rasu nikad nije ništa učinila, niti će učiniti. Moguće je da Veronika pokušava da se iskupi za njihovu ravnodušnost prema ostatku ljudskog roda.

Izgubila si razum kada si se preobratile, Olimpija. Nikad nisam uspeo da shvatim zašto si to uradila. Pa ti si Krofordova!

Ne, ja sam Rubinštajn jasno je odgovorila. Volim svog supruga. Njemu je bilo važno da se preobratim. I to se tebe ne tiče. Moja verska uverenja su moja stvar, a ne tvoja. Bila je ljuta na njega. Bio je baš onakav rasista protiv kojih se Hari pobunio kada je rekao da neće ići na bal.

Izdala si svoje poreklo samo da udovoljiš muškarcu koji je veći levičar od Lenjina. Čonsi nije odustajao.

Nemaš pojma o čemu pričaš. Razgovaramo o balu na koji želimo da idu naše kćerke, a ne o tvojim ili mojim političkim uverenjima. Lenjina prepusti meni. Problem je Veronika, ne Hari.

Meni njih dvoje zvuče isto. U stvari, u tom trenutku takvi su i bili, ali to Olimpija nije htela da mu prizna. Najpre je morala nekako da smiri Veroniku i tek tada je mogla da se pozabavi Harijem. Bio je razuman muškarac i znala je da će vremenom promeniti mišljenje. Čonsi je bio druga priča, i kad god je imao priliku da bude neprijatan, neznalica i podrivač, uvek bi je dobro iskoristio. Felisija je bila još gluplja od njega. Olimpija više ni u snu nije mogla da zamisli zašto se udala za njega, makar sa samo dvadeset dve godine. Sa četrdeset četiri, radije bi da joj odseku glavu nego da u braku s njim provede deset minuta. Već ju je i razgovor s njim izluđivao.

Ne želim da pretiš Veroniki ukidanjem školarine. Ako to učiniš, napraviće nešto još gore. Ostanimo na pitanju odlaska na bal i ne spominjimo školarinu i školu. Devojkama ne možeš da uskratiš školarinu. Tužiću te ako budem morala. Bio je obavezan da devojkama plati školarinu, iako je Olimpija znala da je dovoljno nepromišljen da to ne uradi, samo da bi nešto dokazao, bez obzira na posledice koje mora da snosi.

Samo me ti tuži. Baš me briga ako me tužiš. Ukoliko Veroniki ne

prenešeš moju poruku, ja ću to učiniti. Zapravo, da bismo bili sigurni da neće učiniti nešto glupo, možeš joj reći da ni jednoj ni drugoj neće platiti školarinu ukoliko se sledećeg Božića ne pojave na balu. Veronika neće moći da izneveri Džini, a ako Veronika ne pristane da ide na bal, to će se dogoditi. Nije me briga hoćeš li me strpati u zatvor. Neću dati pare nijednoj ako se obe ne pojave na balu. Veži Veroniku lisicama ili je urazumi ako moraš, ali pojaviće se na Arčes balu! Bio je tvrdoglav kao i njegova kćerka, ako ne i tvrdoglaviji. Situaciju je pretvarao u veliki rat. Svi su potpuno izgubili glavu, i to zbog jednog običnog debitantskog bala.

To nije pošteno prema Virdžiniji. To je ucena, Čonsi. Sirotica je već ionako poludela zbog Veronikinog stava. Džini želi da debituje na balu i nije ona kriva što joj je sestra nerazumna. Nemoj i ti biti nerazuman.

Uzimam Virdžiniju kao taoca ne bi li se Veronika urazumila. Ali, i ona mu postaje talac. Nije želela protiv njega da vodi sudski spor zbog školarine. Deca bi je mrzela zbog toga, Veronika bi bila još više ogorčena, čak bi se i Čarli naljutio. Njegova pretnja bila je sasvim apsurdna, ali ujedno i potpuno izvesna. Znala je da je Čonsi dovoljno tvrdoglav da je sprovede u delo.

Pobogu, Čonsi, to je užasno pokvareno. Reč je o običnoj zabavi, koja nije vredna rata dveju porodica i da zbog toga devojkama ne platiš školarinu. A da ne spominje činjenicu da bi pun iznos školarine za obe devojke i deo školarine koji je plaćala za Čarlija za nju bilo veliko finansijsko opterećenje, što bi Harija dodatno ogorčilo. Oni su to mogli da plate, ali Čonsi bi morao da podmiri troškove za svoju decu. Pri tome je smatrala kako bi bilo veoma ružno da kazne Džini zbog Veronikinih stavova. Međutim, Čonsi je bio takav, manipulator do krajnjih granica. Mrzela ga je zbog toga, godinama. Uvek ju je zbog nečega ucenjivao i sada je to radio ponovo, i to zbog debitantskog bala. I njoj je sve zvučalo suludo.

Ne mogu dozvoliti da moja kćerka ne želi da se pojavi na balu. Zaboga, Olimpija, pomisli kakva bi to bila sramota.

Mogu da zamislim i gore stvari mrzovoljno je odgovorila. Ali Čonsi, očigledno, nije mogao. Za njega je nepojavljivanje na balu bilo gore od smrti. Olimpija je želela da se devojke zabave, čak i ako to izgleda blesavo, ali nije htela da im preti. Ako Veronika zaista odbije

da ide, ona je neće prisiljavati. Virdžinija može da ide, sa sestrom bliznakinjom ili bez nje. Čonsijeva ideja da je iskoristi kao taoca jednostavno je preterana i previše nepoštena, prema svima, uključujući i Olimpiju.

Ne mogu da zamislim nešto što bi me više ponizilo i neću dozvoliti da mi Veronika zapoveda. Olimpija, možeš joj reći da sam joj to poručio.

Zašto joj sam ne kažeš? upitala je Olimpija, umorna od toga da uvek bude između dve vatre. Veronika će se samo još više naljutiti na nju. Ako joj do te mere preti, neka joj to sam kaže.

I hoću besno je odgovorio. Ne znam kako si vaspitala te devojke. Barem Džini ima malo razuma.

Mislim da moramo pustiti da se strasti malo smire razumno je predložila Olimpija. Time ćemo se baviti u septembru, ili kasnije. Ja ću upisati obe devojke i poslati ček. Iznos je ionako bio zanemarljiv jer platežna sposobnost nije bila važna, nego boja krvi koja teče venama. Nijedna osim plave nije bila prihvatljiva. Veronika i ne mora da zna da sam je upisala. Možemo joj reći da ćemo odlučiti tek na jesen i pustiti sve kako jeste tokom leta.

Ne želim da u njenoj glavi postoji i najmanji trag sumnje hoće li učestvovati na balu sledeće zime. Želim da joj to jasno stavim do znanja.

Sigurna sam da hoćeš odgovorila je Olimpija, zamišljajući kakvo će negodovanje to izazvati kod Veronike. Na očevu provokaciju, uz njegovu svesrdnu pomoć, Veronika će to pretvoriti u *cause célèbre*.³ Bio je pravi kreten prema ljudima. Nikad se nije dobro ophodio ni s kćerkama, ni s njom. Suptilnost u odnosima bila mu je potpuno strana, a ubeđenja takva da bi čak i Olimpija poželela da postane „komunista“, kako je on to nazivao. Bilo šta, samo da pobegne što dalje od njega. Ako im budu potrebne fotografije devojaka, poslaću dve Virdžinijine. Budući da su devojke bile jednojajčane bliznakinje, niko neće primetiti. Džini i ja možemo da joj kupimo haljinu. Zašto ne pustiš da bude kako jeste, Čonsi? Ja ću se za sve pobrinuti.

I bolje ti je da se pobrineš. Ako Veronika ne popusti, ja stupam na scenu.

Hvala ti na pomoći zajedljivo je odgovorila i na to se Čonsi potpuno izbezumio.

Želiš li da Felisija razgovara s njom? Olimpija je umalo zarezala na taj predlog. Felisija nije bila poznata po taktičnosti, a nije bila ni omiljena kod njenih kćerki. Podnosile su je zbog oca, ali su je smatrale razdražljivom i glupom. Olimpija je delila njihovo mišljenje.

Sama ću se pobrinuti za to. Uspela je da završi razgovor pre nego što izgubi strpljenje i to je bilo pravo malo čudo. Sve na Čonsiju Vokeru u njoj je rađalo želju da ga zadavi. Još je bila ljuta zbog njihovog razgovora kada ju je poslepodne pozvala svekrva. Olimpija je imala previše posla, pripremala je jedan slučaj za sudsku raspravu, kada joj je sekretarica rekla da ima poziv od gospođe Rubinštajn. Olimpija nije imala pojma o čemu je reč. Samo se nadala da nije o debitantskom balu. Hariju ne bi bilo svojstveno da se žali majci, ali sada je sve bilo moguće. Cela porodica se pobunila, od Njuporta do Njujorka.

Zdravo, Frida Olimpija je umorno primila poziv. Bila je napeta, i zbog porodičnih problema i zbog dugog radnog dana. Da li je sve u redu?

To ti meni reci. Zvala je Veronika i rekla mi da je ljuta na tebe i da želi da spava kod mene. Olimpija je napućila usne. Nije joj se svidela ideja da Veronika pokušava da pobegne od problema, iako je cenila prisan odnos koje su devojke imale s Harijevom majkom. Frida je bila srdačna, draga i mudra žena zlatnog srca i Olimpijinu decu volela je kao svoju. Htela sam da proverim šta želiš da uradim.

Cenim tvoju odluku. Zapravo, mislim da bih volela da Veronika ostane nekoliko dana kod kuće da bismo sve rešili, ili se situacija bar malo smiri. Možda bi kod tebe mogla da dođe za vikend, s Maksom, ako želiš i njega.

U redu. Znaš koliko volim kada su kod mene. Hoćeš li poslati i Džini?

Devojke su trenutno u svađi uzdahnula je Olimpija.

Zašto?

Razlog je previše glup da sada razgovaramo o njemu i teško ga je objasniti. Frida svojoj snahi nije rekla da joj je Hari već sve objasnio.

Došao je na ručak, što je bilo neobično, i dao sebi oduška. Njeno mišljenje bilo je znatno drugačije od njegovog i nije oklevala da mu to stavi do znanja. Rekla mu je da preteruje i da taj bal zvuči primamljivo. Ona se nije osećala izdvojeno, ni diskriminisano niti progono-

jeno. A kada joj je zajedljivo rekao da je taj događaj rasistički, prekorila ga je da je smešan i neumeren. Prema njenom mišljenju, taj debitantski bal nije se nimalo razlikovao od nekog kluba. I bio je klub za mlade protestantkinje. Naglasila mu je da u njenom ogranku Hadasa⁴ nema nijedne katoličke Irkinje i da niko zbog toga ne ludi, niti ih bojkotuje. Svi klubovi imaju pravo da prime koga žele, a devojkama bi taj bal mogao da bude divno iskustvo. Smatrala je da bi Veronika trebalo da ide i nameravala je to da joj kaže, ako bude imala prilike. Hari joj je kazao kako je previše liberalna za njegov ukus i posle ručka brzo je otišao iz stana. Kada se vratio u kancelariju, još uvek je bio nervozan. Olimpiji se nije javio ceo dan. Žao mi je što te je Veronika time ugnjavila izvinila se Olimpija. Stvar je zapravo nevažna, ali svi su zapanili, i digla se pometnja.

Kako mogu da ti pomognem? predusretljivo je rekla Frida. Bila je predivna, pametna žena, mladalačkih pogleda za svoje godine i neverovatno dobroćudne naravi, s obzirom na iskustva koja je imala u detinjstvu. Skoro nikad nije govorila o tome, ali Olimpija je znala od Harija koliko su je slomili mučenje i gubitak cele porodice u logoru. Godinama je imala noćne more i mudro je postupila što je otišla na terapiju. Njen stav bio je neverovatan i Olimpija je prema njoj gajila najdublju ljubav i poštovanje. Osećala se blagoslovljena što je s njom u srodstvu.

Mislim da ne možeš da mi pomogneš, Frido. Svi će se s vremenom smiriti. Priča je duga i smešna. Devojke su pozvane na debitantski bal, na kakvom sam i sama pre mnogo godina bila predstavljena društvu. To je arhaičan običaj, ali lep za devojke koje žele da učestvuju. Postoje budale kao što je Čonsi koje od toga pokušavaju da naprave preduslov za stvarni život, što nije. To je samo jedna lepa, površna, ali ljupka noć za Pepeljuge. Koliko ja vidim, nikome ne čini zlo. Priznajem da je taj događaj elitistički, ali Hari ga smatra neonacističkim. Veronika misli da sam fašista. Čonsi misli da smo mi komunisti i rekao je kako devojkama neće platiti školarinu ako ne budu učestvovala na balu, što je nepošteno. Veronika to još nije čula, ali jutros je odlučno odbila da ide na bal i zapretila je kako će se preseliti kod tebe, pošto su moja ubeđenja grozna. Džini pak očajnički želi da ide. Hari kaže da ni on neće ići na bal i ponaša se kao da će zatražiti razvod. Čarli je ljut na Veroniku. Devojke skaču jedna

na drugu, i svi me mrze. U porodici je jedino Maks ostao zdrave pameti, i on kaže da je ceo taj izlazak u društvo takva zbrka da bi bilo bolje da devojke ostanu kad kuće. Obe su se nasmejale Maksom razumnom savetu. Ne znam šta bih uradila. Taj bal nije vredan celog ovog meteža, ali ja bih iz čiste nostalgije i poštovanja tradicije volela da devojke učestvuju na njemu. Nisam ni sanjala da će se pretvoriti u tako veliki problem. Počinjem da se osećam kao čudovište što tražim da idu. A Hari je ljut na mene. Dok je sve to objašnjavala Fridi, zvučala je veoma nesrećno.

Reci im svima da se nose mudro je predložila starija žena. Pođi s Džini da kupi haljinu, a kupi jednu i za Veroniku. Mom sinu reci da se sredi. Nacisti podmeću požare u sinagogama u Nemačkoj, nemaju vremena za svečanosti u frakovima i smokinzima. Isto je to i sama rekla svom sinu. Nemoj se obazirati na njih. Veronika mora da se izduva. Na kraju i hoće. Šta ćeš ti obući? zanimalo je Fridu i Olimpija se nasmejala. Bilo je to najrazumnije pitanje koje je mogla da postavi.

Ludačku košulju ako se ne smire. Onda joj je nešto palo na pamet i pitala se kako će njena svekrva reagovati na ono što je rekao Hari. Frido, da li bi i ti želela da ideš?

Ti to ozbiljno? Zvučala je zapanjeno. Prema onome što joj je Hari kazao, pretpostavila je da to nije moguće; ako je taj događaj zaista antisemitski, nikad je ne bi zamolila da ide, niti bi to očekivala. Međutim, čak i pod tom pretpostavkom, i dalje je smatrala da bliznakinje treba da idu, bila ona tamo ili ne. Nikada se nije nametala svojoj snahi, sinu i njihovoj deci. Za razliku od njene prve svekrve koja je bila prava zver i najveći snob na kugli zemaljskoj, isto kao i njen sin, Frida je bila neverovatno obazriva i od početka divna prema Olimpiji. Jabuka nije pala daleko od drveta, u oba slučaja.

Naravno da pitam ozbiljno uverila ju je Olimpija, zahvalna na podršci.

Mislila sam da Jevrejima i crncima ulaz nije dozvoljen oprezno je izgovorila. Tako joj je za ručkom rekao Hari, kao jedan od razloga svoje uznemirenosti.

Pobogu, pa nisu to odštampali na pozivnici! Iako, morala je da prizna kako je u prošlosti bilo nepisanih pravila u tom smislu. Međutim, pretpostavljala je da se to promenilo. Godinama nije bila na deb-

itantskom balu. Arčes je bio najpoznatiji od svih debitantskih balova i sasvim izvesno najekskluzivniji. Ali ona ne misli da ne treba da pozove Fridu da im se pridruži na balu, ma šta drugi mislili i ma kakva bila trenutna merila. Koga briga šta oni misle? Ti si naša porodica i devojke bi bile očajne ako nisi s nama. I ja bih bila očajna.

O, moj bože... nikad nisam mislila... nisam ni zamišljala... Hari će biti besan kao ris... ali rado bih pošla s vama. Šta ću da obučem?

Olimpija se nasmejala od olakšanja. Njena svekrva je zvučala oduševljeno.

Nešto ćemo već naći. Ti i ja na jesen možemo u kupovinu. Kupićemo nešto veličanstveno. Olimpija je odjednom shvatila da je za njenu svekrvu to velika stvar, isto kao što je bila za Džini, i za Harija, ali iz suprotnih pobuda. Predstavljala je sve ono iz čega je bila isključena i što joj je prevarom oduzeto kao mladoj devojci, i sada je to doživela kao pobedu i potvrdu. Kada je ona bila mlada, nije bilo balova ni proslava. Samo siromaštvo i naporan rad u fabrici. Saznanje da njena snaha želi da ona prisustvuje takvom događaju za nju je značila sve na svetu i Olimpija je ni zbog čega ne bi toga lišila. Po Fridinom glasu osetila je koliko joj to znači.

Moram da pronađem nešto dugih rukava tiho je rekla i Olimpija je shvatila. Kao i uvek, želela je da prekrije svoj logoraški broj.

Pronaći ćemo savršenu haljinu. Obećavam nežno je odgovorila Olimpija.

Dobro. Ja ću se ovog vikenda pozabaviti Veronikom. Ne bi smela da upropasti veselje sestri. Sesar Čavez⁵ nikad neće saznati da je otišla na bal, a obema će im biti zabavnije ako budu zajedno. Mom sinu reci da ne bude takav davež. On samo ne želi da obuče smoking. A ako on ne želi da ide, mi ćemo se dobro zabaviti i bez njega. Decembar je daleko, i svi će se do tada smiriti. Ne dozvoli im da te sekiraju s ljubavlju joj je govorila Frida, kao i tokom svih trinaest godina koliko je Olimpija bila udata za Harija. Kada se preobratila u judaizam, Olimpija je zauvek osvojila svekrvinu ljubav i odanost. Bila je sjajna žena. Frida nije videla ništa loše u tome da devojke debituju na ekskluzivnom društvenom događaju za bele anglosaksonske protestante. Zapravo, bila je oduševljena što će biti tamo. Označiću na kalendaru našu planiranu septembarsku kupovinu, čim dobiju jesenje haljine. Razmišljam da se obučem u

crni baršun. Kako ti to zvuči?

Zvuči kao da si najdivnija žena koju poznajem odgovorila je Olimpija sa suzama u očima. Mnogo sam srećna što te poznajem.

Nemoj sada da razmišljaš o problemima. Sve će biti u redu. Hari će preći preko toga. Trenutno se ponaša glupo i preteruje. Svi su ponašaju glupo i preteruju. Zbog jednog svečanog plesa morao bi malo da ublaži svoja načela, neka uživa, pojede večeru i ne otežava ti život.

Kada su prekinule razgovor, Olimpija se osećala bolje. Ali uprkos svekrvinim rečima utehe i ohrabrenja, i dalje je osećala umor i pritisak. Bilo je skoro pet sati. Želela je da ode kući kod Maksa. Pet minuta kasnije, u njenu kancelariju ušla jedna od njenih partnerki, Margaret Vošington. Kada je videla izraz na Olimpijinom licu, s umornim osmehom rekla je:

Izgledaš kao da si imala zabavan dan. I sama je imala težak dan, radila je na žalbi na presudu u slučaju protiv niza fabrika koje su bacale otrovni otpad, a koji je izgubila. Bila je jedna od najboljih advokata u firmi. Prvo je studirala na Harvardu, a onda na Pravnom fakultetu na Jejlu. Bila je Afroamerikanka i Olimpija nije izgarala od želje da joj objašnjava svoje probleme. Ipak, pošto se pet minuta okolišajući približavala temi, najzad joj je sve ispričala. Margaret je reagovala potpuno isto kao i Olimpijina svekrva. Oh, zaboga, trujemo okolinu, prodajemo cigarete i alkohol, polovina mladih u Americi zavisna je od droge koju mogu kupiti na svakom uglu, da i ne spominjemo oružje, imamo jedan od najvećih procenata samoubistava ljudi mladih od dvadeset pet godina, kad god nam se ukaže prilika ulazimo u ratove koji nas se nimalo ne tiču, socijalno osiguranje je propalo ili pred bankrotom, nacija osakaćena dugovima. Političari su uglavnom pokvareni, obrazovni sistem nam se raspada, a ti se osećaš kriva zato što će tvoje devojke jedno veče izigravati Pepeljugu na nekom otmenom balu belaca? Daj, molim te. Imam i ja vesti za tebe. U bingo klubu moje mame u Harlemu nema nijednog belca i ona se zbog toga ni za trenutak ne oseća krivom. Hari je pametniji zašto mu ne kažeš da ode da demonstrira? Pa nije to pokret nacističke omladine, nego gomila veselih devojaka u lepim belim haljinama. Do đavola, da sam ja na tvom mestu, i da imam dete, i ja bih htela da ide na takav bal. I ne bih osećala krivicu zbog

toga. Reci svima da se opuste. Meni taj bal nimalo ne smeta, a bojkotovala sam gotovo sve na ovom svetu sve vreme školovanja na koledžu, na fakultetu. Na ovo ne bih ni obrvu podigla.

To mi je rekla i svekrva. Hari je izjavio da takav bal omalovažava sve članove njegove porodice koji su umrli u holokaustu. Kako je on to rekao, osećala sam se kao Eva Braun.

Tvoja svekrva je mnogo razumnija. Šta je još rekla? sa zanimanjem je upitala Margaret. Izgledala je fantastično, nekoliko godina mlađa od Olimpije. Na koledžu se bavila manekenstvom. Pozirala je za *Harpers bazar* i *Vog* da bi nadoknadila stipendiju na Harvardu.

Htela je da zna šta mislim o crnom baršunu i kada ćemo joj kupiti haljinu.

Tačno. Kao da sebe slušam. Zaboravi sve njih, Oli. Svojoj revolucionarnoj kćerki reci da se sabere, a mužu da odustane. Ako taj bal nije na meti Američke unije za građanske slobode, ne mora biti ni na njegovoj. A tvoj bivši suprug je pravi glupan.

Da. Ako mu se pruži prilika, samo će dodatno zakuvati stvari. Radije bi da mu dete bude na aparatima za održavanje života, nego da ne debituje na balu. Ja samo želim da se devojke zabave i urade isto što i ja. U moje vreme to nije bilo ništa posebno, nego jednostavno nešto što uradiš i gotovo. Ja sam debitovala sedamdesetih, šezdesetih niko na njemu nije hteo da bude, a četrdesetih i pedesetih se to moralo, da bi devojke pronašle muževe. Sada više nije reč o tome, nego o lepoj haljini i odlasku na svečani ples. I to je sve. Jedno veče za tradiciju i porodični album, a ne izopačenost društvenih vrednosti.

Veruj mi, kada sam bila dete, nisam nijednom probdela noć razmišljajući o tome, a na Harvardu sam upoznala devojke koje su debitovale na balovima u Njujorku i Bostonu. Zapravo, jedna od njih me je pozvala sa sobom, ali sam tog vikenda pozirala u Čikagu da bi mogla da platim školarinu.

Nadam se da ćeš i ti doći velikodušno je rekla Olimpija i Margaret se nasmejala.

Rado. Olimpiji ni na trenutak nije palo na pamet da bi Margaretino prisustvo na balu moglo da izazove pometnju, niti je marila za to. Do sada je kao gošće pozvala jednu Jevrejku i jednu Afroamerikanku, a i sama je sada bila jevrejske vere. Ako se to iz nekog razloga odboru

ne sviđi, iako je ona u to sumnjala, nije je bilo briga.

Samo se nadam da će i Hari poći tužno je kazala. Mrzela je da se svađa se s njim.

Ako ne pođe s tobom, on će biti na gubitku i izgledaće glupo. Daj mu vremena da se urazumi. Činjenica da njegova majka odobrava taj bal i smatra da bi devojke trebalo da se pojave tamo, morala bi da mu nešto kaže.

Da uzdahnula je Olimpija. Sada još samo moram da ubedim devojke. Ili bar Veroniku. Ako ne, Hari i ona mogu da demonstriraju. Možda bi mogli da nose transparente protiv žena koje nose krzno.

Obe se nasmejaše i pola sata kasnije Olimpija je otišla kući. I te večeri atmosfera u kući bila je napeta. Niko za večerom nije rekao ni reči, ali sada su bar svi sedeli za stolom i jeli. Kada su krenuli na spavanje, Hari je bio malo ljubazniji. Ni s njim ni s Veronikom nije razgovarala o debitantskom balu. Tu temu nije dotakla sve dok tri dana kasnije Veronika nije prokiptela od besa kada je dobila pismo od oca.

Napisao joj je da ni njoj ni Džini neće platiti školarinu za fakultet ako obe ne pođu na bal. Veronika je besnela i grmela da je odvratan, manipulativan i grozan jer je ucenjuje. Olimpija nije komentarisala njegovu pretnju, ali je primetila da su se devojke posle toga pomirile. Veronika nije rekla da će ići na bal, ali više nije pričala ni da neće. Nije htela svojim postupcima da naškodi sestri niti da primora majku da plati punu školarinu. Sada je bila ljuta na oca i slobodno je komentarisala njegove trule vrednosti, njegovu pokvarenost i glupost.

Olimpija je za obe devojke poslala ček u Arčes, uveravajući ih da su devojke oduševljene što su pozvane. Hariju više ništa nije spominjala. Shvatila je kako imaju dovoljno vremena da razreše sve neodoumice do decembra. Jedino se oglasio kasno jedne večeri pošto je Čarli za vikend došao kući iz Dartmuta i spomenuo bal. Hari je oboma rekao samo tri reči koje su sve govatile.

Ja ne idem zarezao je i izašao iz prostorije, ostavivši Olimpiju da o balu razgovara sa starijim sinom.

Dobro tiho je odgovorila Olimpija, setivši se šta su joj kazale svekrva i Margaret Vošington. Imala je sedam meseci da ga nagovori da se predomisli.

Čarli je pristao da bude Džinin pratilac na balu, iako je ona skoro

upoznala momka koji joj se sviđao. Poslušala je majčin savet i dečka prema kome je gajila simpatije nije pozvala na bal. Za sedam meseci može se mnogo toga promeniti. Olimpija je računala na to. Preostalo joj je još da ubedi Veroniku i Harija. Bar za sada, izgledalo je da su se svi smirili.

3.

Kada je Čarli za letnje praznike stigao iz Dartmuta, majci se učinio nekako neobično tih. U školi mu je dobro išlo, igrao je tenis, a cele zime hokej na ledu, i počeo je da uči golf. Družio se s prijateljima i sestrama, a izašao je i s jednom Veronikinom prijateljicom. Maksa je poveo u Central park da se igraju loptom i na plažu na Long Ajlend. Ali bez obzira koliko je bio zauzet, Olimpija je bila zabrinuta za njega. Bio je mirniji nego inače, dalek i nekako suzdržan. Uskoro je trebalo da ode u kamp u Koloradu, gde će raditi, i tvrdio je da se tome raduje. Olimpija nije znala tačno šta nije u redu, ali izgledalo je kao da je Čarli tužan i da mu nije prijatno u sopstvenoj koži.

Jednog subotnjeg jutra, dok je Čarli čuvao Maksa, spomenula je to Hariju posle partije tenisa. Hari i ona su voleli da igraju tenis i skvoš. Tako bi se oboje opustili i malo bili sami. Uživali su u tome, što nije bilo često, budući da su vikende i večeri provodili s Maksom. Međutim, sada kada je Čarli kod kuće, imali su pouzdanog bebisitera. Čarli se uvek dobrovoljno javljao da pripazi mlađeg brata.

Ja nisam ništa primetio rekao je Hari, brišući lice peškirom. Pobedio je, ali za dlaku. Oboje su dobro igrali i bili su u odličnoj kondiciji. Pošto mu je Olimpija poverila da je zabrinuta zbog Čarlja, Hari se iznenadio kada mu je rekla da smatra da je Čarli zbog nečega nesrećan. Meni izgleda dobro.

Meni ne. Ništa ne priča, ali kada ne zna da ga gledam, deluje potišteno ili zamišljeno, ili jednostavno tužno. Ili, zabrinuto. Ne znam šta je. Možda je nesrećan u školi.

Previše brineš, Oli kazao je i osmehnuo se, a zatim se sagnuo ka njoj i poljubio je. Dobro si igrala. Baš sam se zabavio.

Da. Nacerila mu se kada ju je zagrlio. Zato što si ti pobedio. Uvek kada pobediš, kažeš da sam dobro igrala.

Poslednji put kada smo igrali skvoš, ti si pobedila.

Samo zato što si istegao tetivu na kolenu. Uvek me pobediš. Skvoš igraš bolje od mene. Ipak, često ga je pobeđivala u tenisu. Zapravo,

nije joj bilo važno ko će pobediti, jednostavno je volela da bude s njim, čak i posle svih ovih godina.

Ti si bolji advokat nego što sam ja ikada bio odvratio je Hari i ona se zaprepastila. Nikada ranije joj to nije rekao.

Ne, nisam. Ne budi smešan. Pa ti si bio fantastičan advokat. Kako to misliš? Kažeš to samo da bih se ja osećala bolje jer si me pobedio u tenisu.

Nije istina. Bolji si advokat od mene, Oli. Znao sam to još dok si studirala. U poslu si temeljna, moćna, pedantna i istovremeno uspevaš da budeš kreativna. Ponekad si briljantna. Divim se tvom radu. Dok sam se bavio advokaturom, uvek sam bio veoma metodičan kada radim na predmetu. Ali nikad nisam imao kreativnost kakvu ti imaš. Tvoja kreativnost je jednostavno nadahnutu.

Opa! Misliš li to ozbiljno? Pogledala ga je sa zahvalnošću i zadovoljstvom. Bio je to najlepši kompliment koji joj je ikada dao u vezi s poslom.

Da, mislim. Da mi treba pravni savet, bez premišljanja bih došao kod tebe. Iako, nisam siguran da bih te želeo za teniskog trenera. Ali kao svog advokata, uvek. Nežno ga je gurnula i on ju je poljubio. S njim se uvek dobro zabavljala. I bila je srećna što se konačno opustio posle prepirki oko bala. Još uvek je tvrdio da neće ići na bal, a ona mu to već neko vreme nije pominjala. Htela je da se primire strasti pre nego što ponovo pokuša da razgovara o tome.

Na povratku kući, ponovo su razgovarali o Čarliju. Jednostavno imam osećaj da ga nešto muči, ali izgleda da on o tome ne želi da razgovara.

Ako si u pravu, pre ili kasnije će ti se otvoriti ohrabrio ju je Hari. Uvek se otvori. Znao je koliko je Olimpija bliska sa svojim starijim sinom, isto kao i s bliznakinjama i Maksom. Bila je izvanredna majka i divna supruga. Divio joj se zbog mnoštva stvari. A ona je njega volela i poštovala. I znao je da ima neverovatan instinkt kada je reč o njenoj deci. Ako smatra da je Čarli zbog nečega uznemiren, možda je u pravu. Posle razgovora s Harijem bila je ipak manje zabrinuta. Možda mu je neka devojka slomila srce. Oboje su se pitali da li je to razlog. Čarli već duže vreme nije imao ozbiljnu vezu. Mnogo je izlazio i zabavljao se s više devojaka istovremeno. Međutim, skoro dve godine nije imao ozbiljnu devojku.

Mislim da nije problem u tome. Verujem da bi mi rekao da je reč o nekoj devojci. Ja mislim da je nešto dublje. Jednostavno izgleda tužan.

Rad u kampu u Koloradu će mu koristiti odvratio je Hari kada su stigli do ulaznih vrata. Čim su ušli, čuli su momke kako galame po kući. Čarli i Maks su se igrali kauboja i Indijanaca, a njihovi ratni pokliči od kojih se ledila krv u venama čuli su se do pola ulice. Čarli je namazao lice ratničkim bojama, posluživši se pastom za zube i Olimpijinim ružom za usne. Čim ih je ugledala, Olimpija se nasmejala. Maks je trčao po kući mašući plastičnom puškom prema svom starijem bratu, s kaubojskim šeširom na glavi, a na sebi je imao samo gaćice. Hari se odmah pridružio zabavi, dok je Olimpija otišla da spremi ručak. Jutro je bilo divno.

Nekoliko dana kasnije, ponovo je počela da se brine kada je iz Darmuta stigao račun za psihijatrijske usluge. Diskretno je to spomenula Čarliju, ali je on rekao da je sve u redu. Ispričao joj je kako je jedan njegov prijatelj počinio samoubistvo u drugom semestru i da ga je to strašno uzrujalo i da se sada oseća bolje. Kada je čula za to, Olimpija se uznemirila, nije želela da i Čarliju padne na pamet ista ideja. Setila se da je čitala članak o deci koja nisu pokazivala nikakav znak stresa, a onda bez upozorenja počinila samoubistvo. Kada je to ispričala Hariju, rekao joj je da je neurotična i podsetio je kako je već sama činjenica da je Čarli potražio pomoć dobar znak. Obično deca koja ne idu na terapiju ili savetovanje prelaze preko ivice. Njemu je Čarli izgledao dobro. Pošto su već nekoliko vikenda zajedno igrali golf, Čarli je svratio u njegovu kancelariju na ručak. Poverio mu se da razmišlja o tome da posle koledža upiše Teološki fakultet. Sviđala mu se sveštenička služba. Harija su dirnule Čarlijeve reči, njegovi stavovi o ljudima i osetljivim situacijama. Čarli je jednom ili dva puta započeo razgovor o debitantskom balu, ali je Hari odbio da priča o tome. Rekao je da ne odobrava nijedan događaj koji bilo koga isključuje, prećutno ili na bilo koji drugi način, i da se neće predomisлити.

Isto je tvrdila i Veronika, ali njena odlučnost kao da je slabila kada su devojke u julu s prijateljima otišle u Evropu. Džini je do tada naručila haljinu, predivnu, belu večernju haljinu od tafta bez naramenica, sa sitnim biserima prišivenim u cvetnom dezenu duž cele

ivice. Izgledala je kao venčanica. Džini je bila oduševljena haljinom. Ne rekavši ništa Veroniki, Olimpija i Džini su za nju odabrale usku belu satensku haljinu s dijagonalnom naramenicom preko jednog ramena; izgledala je kao haljina koju bi Veronika rado obukla. Bila je seksi, elegantnih linija, otvorenih leđa i isticale njen vitak stas. Džini je njena raskošna balska haljina bila draža. Obe haljine bile su predivne. I premda su devojke bile identične, haljine će naglasiti razlike između njih i istaknuti njihove različite stilove. Olimpija je satensku haljinu sakrila u svoj orman i naterala Virdžiniju da se zakune da nikom neće reći da su je kupile. Pre nego što su devojke otišle u Evropu, Džini je pozirala u obe haljine za balsku knjižicu. S Veronikom o tome nisu ni morale da razgovaraju. Sada su imale fotografije obe devojke, ili je bar tako izgledalo. Ako Veronika ponovo dobije napad, pozabaviće se time kasnije. Zasad je sve bilo mirno.

Kada su pošle u Evropu, devojke su bile raspoložene i u dobrim odnosima. Dva dana posle njihovog odlaska Čarli je otišao u Kolorado, a Olimpija i Hari otputovali su s Maksom u Francusku. U Parizu im je bilo predivno, posetili su sve spomenike i muzeje i odveli Maksa u Luksemburški park. Radovao se igri s malim Francuzima i uživao u vožnjama. I uveče bi ga vodili sa sobom po bistroima. Jeo bi picu i odrezak s pomfritom. Na sladoled su išli u *Bertijon* na ostrvu Sent Luj, a palačinke koje su kupovali u Ulici Sen Žermen Maks je jednostavno obožavao. Odveli su ga i na vrh Ajfelovog tornja. Bilo im je divno, i uprkos tome što je Maks spavao u susednoj sobi, Hari i Olimpija su našli priliku za romantiku. Odseli su u malom hotelu na levoj obali. Bilo im je žao što su morali da napuste Pariz. Zadnje večeri vozili su se brodom Senom, divili se svetlima Pariza, predivnim zdanjima i spomenicima pored kojih su prolazili.

Posle Pariza otišli su na Rivijeru. Proveli su nekoliko dana u Sen Tropeu, noć u Monte Karlu i nekoliko dana u Kanu. Maks se igrao na plaži i kao sunder od svojih vršnjaka upijao neke francuske reči. Na kraju nedelje, svi troje bili su odmorni, srećni i preplanuli. Cele nedelje jeli su bujabes,⁶ jastoga i ribu. Maks je Čarliju poslao majicu iz Sen Tropea, a on je njima slao niz smešnih razglednica u kojima ih je izveštavao o svojim pustolovinama u kampu. Činilo se da se sjajno zabavlja.

Teško im je palo što su morali da napuste Nicu, ali su krenuli za

Veneciju da se nađu s devojkama. U Veneciji su se svih petoro predivno zabavljali. Obilazili su crkve i spomenike. Maks je hranio golubove na Trgu svetog Marka. Vozili su se gondolom ispod Mosta uzdaha. Dok su prolazili ispod mosta, Hari je poljubio Olimpiju. Gondolijer je objasnio da je to znak da će zauvek pripadati jedno drugom. Dok su se oni ljubili, Maks je napravio grimasu. Bliznakinje su im se osmehivale i smejale se Maksu.

Put kroz severnu Italiju do Švajcarske bio je nezaboravan za celu porodicu. Odseli su u prijatnom hotelu na Ženevskom jezeru, putovali preko Alpa, a poslednjih nekoliko dana proveli su u Londonu. Maks je rekao da je putovanje bilo predivno. Ali bili su i tužni jer bliznakinje uskoro odlaze na koledž. Kuća će bez njih biti mrtvački tiha. Dok su leteli nazad u Njujork, Olimpija je ćutala, želeći da devojke ne odu tako brzo. Putovanje po Evropi bilo je divno, ali je leto prebrzo proletelo.

Poslednje dane pre odlaska na koledž bliznakinje su provele u Njujorku u potpunoj pometnji pakovanje, sređivanje stvari od računara do bicikla, opraštanje od prijatelja. Džini je bila uzbuđena kada je otkrila da je nekoliko njenih prijateljica prihvatilo poziv za *Arčes* bal i da će debitovati zajedno s njom. Veronika je i dalje omalovažavala taj događaj, ali je dan pre nego što su otišle na Braun, dok je u majčinom radnom stolu tražila poštanske marke, slučajno videla Džininu fotografiju u obe haljine. Dugo je samo besno posmatrala fotografije, sa izrazom potpune neverice.

Kako si to mogla da uradiš? obrušila se na majku. Sestru je optužila da je lagala, pa je Džini na kraju bila slomljena.

Zašto bi mama platila školarinu za nas obe zato što ti želiš nešto da dokažeš i pri tome hoćeš da razbesniš tatu? To jednostavno nije pošteno prema njoj. Veronika je tog leta odbila da poseti Čonsija u Njuportu, pobunivši se protiv njegovog stava. Džini je poslušno otišla na vikend pošto su se vratili iz Evrope. To jednostavno nije u redu. Zašto bi mama bila kažnjena zato što ti ne želiš na bal? Džini je konačno prodrila do nje. Isto kao i Harijeva majka, koja je Veroniku odvela na ručak pre nego što su devojke otputovale i nenametljivo je zamolila da bude pravedna. I poslednje noći u Njujorku Veronika je pristala. Zaklela se da joj je sve to mrsko i da se još uvek tome svim srcem protivi, ali očev nerazumni stav najzad ju je smekšao. Nije

htela da on kazni njihovu majku pa je mrzovoljno pristala da ide na bal. Olimpija joj je zahvaljivala i obećala je kako će se truditi da sve protekne što bezbolnije. Veronika je probala haljinu. Izjavila je da je odvratna, iako je u njoj izgledala spektakularno. Još nije imala pratioca, ali je rekla da će razmisliti o tome. Odboru je trebalo da dostavi ime pratioca do Dana zahvalnosti.

Šta kažeš na nekog Čarlijevog prijatelja? predložila je Olimpija, međutim, Veronika je na to rekla da će sama nekoga izabrati. Za sada je bilo dovoljno to što je pristala. Nije želela da je gnjave zbog pratioca pa se Olimpija povukla. Jedini koji se i dalje bunio bio je Hari, koji je o debitantskom balu odbijao čak i da razgovara. Bio je razočaran što je Veronika popustila, ali imajući u vidu manipulatorsko, osvetničko ponašanje njenog oca, složio se da je pristojno od nje da to uradi, zbog majke. A ako on ne dođe, neće biti kazne. Odbio je da ponovo razmisli. Rekao da ga ništa na svetu ne može naterati da pođe na bal. Bio je neverovatno tvrdoglav i tvrdio da je to pitanje načela. Čarli je pokušao da razgovara s njim pre povratka u Dartmut, ali bi Hari promenio temu svaki put kada je Čarli spomene. Svima, uključujući i Maksa, bilo je jasno da Hari ne želi da ide na bal. Uprkos divnom letovanju koje su proveli u Evropi, Hari nije popustio u pogledu bala.

Poslednjeg vikenda koji je Čarli proveo kod kuće Olimpija ga je odvela na ručak. Posle letovanja bio je opušten i činilo se da je srećan. Sada je izgledao zadovoljniji nego u junu pa Olimpija više nije bila zabrinuta. Družio se s prijateljima u gradu, rekao da se raduje školskoj godini i da namerava da upiše Teološki fakultet. Takođe je spominjao studije na Oksfordu, i da će možda uzeti slobodnu godinu da bi malo putovao ili prihvatio posao koji mu je otac njegovog cimera ponudio u San Francisku. Još se nije odlučio između brojnih mogućnosti, koje su njegovoj majci i Hariju sve zvučale razumno. Olimpiji je ponekad bilo teško zbog Čarlija, bio je tako mlad. Teško je u životu izabrati i doneti ispravne odluke. On je bio odgovoran mladić i dobar student. Svi su ga voleli. Razmišljao je i o poslu predavača. Nije znao čemu da se prikloni.

Siroto dete, ne bih volela da sam ponovo mlada kazala je Olimpija Hariju posle ručka s Čarlijem. Oseća se kao da ga razvlače u četiri-isto različitih pravaca. Njegov otac želi da dođe u Njuport i s njim

trenira konje za polo. Hvala bogu, Čarli i ne razmišlja o toj mogućnosti. Kao ni o radu u Čonsijevoj porodičnoj banci u Njujorku. Čarli je želeo nešto drugo, samo još nije shvatao šta je to drugo. Hari je smatrao da bi Čarli trebalo da studira na Oksfordu. Olimpiji se svidela ponuda za posao u San Francisku. A sam Čarli nije bio siguran. Hari mu je predložio da upiše pravni fakultet, a Čarli se predomišljao. I dalje mu se najviše sviđala zamisao da studira teologiju. Ja njega jednostavno ne vidim kao sveštenika iskreno je rekla Olimpija, iako je Čarli bio pobožan, pobožniji od ostatka porodice.

Možda bi mu pristajao sveštencički poziv zamišljeno je odgovorio Hari. Međutim, tu neće dobro zarađivati. Bilo bi lepo da ima i drugu mogućnost, nešto malo unosnije. Onaj posao u San Francisku zapravo je posao u Palo Altu, u jednoj kompjuterskoj firmi, i Olimpija je nagovarala Čarlija da ozbiljno razmisli o tome. Planirao je posle Božića, kada otprati sestru na debitantski bal, da ode u Palo Altu u posetu kod prijatelja i njegovog oca. Porodica je Božić nameravala da provede u Aspenu. Svima im je to izgledalo kao odlična ideja. Pre bala, u Njujorku će proslaviti Hanuku.

Dan posle Čarlijevog odlaska, Frida i Olimpija su otišle u kupovinu haljina za bal. Bile su u *Saksu* i *Bergdorfu*, i najzad su u *Barnisu* pronašle baš ono što su htele. Usku mornarskoplavu satensku haljinu s maramom iste boje za Olimpiju, a za Fridu crnu baršunastu haljinu dugih rukava i visokog okovratnika, koja joj je dobro pristajala, odgovarala njenim godinama i delovala ozbiljno. Likovale su kada su se vratile iz kupovine. Popile su čaj u Fridinom stanu i čavrljale kao dve devojčice pošto su obe izule cipele. Činilo se da je Frida iz sata u sat sve uzbuđenija zbog bala. Sada kada je imala haljinu, stvarno je mogla da se raduje. Rekla je da će uz haljinu staviti male dijamantske minđuše koje su joj Hari i Olimpija poklonili za sedamdeset peti rođendan i bisernu ogrlicu, poklon Harijevog oca.

Zabrinuta sam zbog Čarlija priznala je Olimpija dok su sedele u Fridinoj prostranoj kuhinji. Kuća joj je bila besprekorno čista i Frida se ponosila time da je još uvek sama čisti. Bila je živahna, nezavisna i ponosno je odbijala Harijeve ponude da joj nađe pomoć. Siroti dečak može da bira šta će posle koledža, ali izgleda da je veoma zbunjen.

Još je mlad. Naći će svoj put. Kakav je ovih dana njegov odnos s

ocem? Znala je da je proteklih petnaest godina njihov odnos bio veoma napet. Čonsi bi ga uvek razočarao. Kao da su ga mnogo više zanimale tri kćerke iz braka s Felisijom nego troje dece iz prvog braka. Činilo se da bliznakinje ne mare za to, ali Čarli se uvek osećao izneveren. Hari je davao sve od sebe da bi Čarliju pružio podršku, ali je Čarli teško podnosio očevu ravnodušnost. Čonsi je jednostavno bio takav. Površan, slabe pažnje, bežao je od odgovornosti. Ako mu nešto nije zanimljivo i ne može odmah da se obavi, onda se u to i ne upušta. Oduvek je hteo da Čarli igra polo i naljutio se kada ga je sin odbio. Čarli je Fridi u nekoliko prilika rekao da polo smatra glupom igrom.

Nema nikakav odnos sa Čonsijem zabrinuto je odgovorila Olimpija. A Hari je veoma zaposlen pa nema mnogo vremena za druženje s njim. Čarli se ovih dana baš nikome ne poverava. Onda joj je ispričala za samoubistvo Čarlijevog prijatelja prošlog proleća. Nije pričao mnogo o tome, ali dobila sam račun za savetovanje pa mi je rekao da je zbog toga išao kod psihologa. Kada se u junu vratio kući, još je bio veoma napet. Ipak, kada se u avgustu vratio iz Kolorada, bio je onaj stari.

Misliš da je sada dobro? I Frida je izgledala zabrinuto. Zanimale su je razne stvari i mnogo toga je shvatala kao da je mnogo mlađa. Nije bila ravnodušna i umorna, što je bilo primerenije njenim godinama.

Nadam se oprezno je odgovorila Olimpija. Mislim da duboko razmišlja i mnogo toga drži u sebi. Ne poverava mi se kao ranije. Valjda je to normalno, ali svejedno se brinem.

Ima li devojkicu? Frida nije bila upućena u Čarlijev ljubavni život. Kada se vratio iz Kolorada, u gradu se zadržao kratko pre povratka u Dartmut. Vreme brzo prolazi, a Čarli se dosta družio s prijateljima.

Nijedna nije vredna spomena. Ovog leta izašao je s nekoliko Veronikinih i Džininih prijateljica. Imao je devojkicu na prvoj godini koledža, ali su za Božić raskinuli. Mislim da od tada nije imao nijednu posebnu, a ovog proleća možda je bio suviše potišten zbog prijatelja. Nije spomenuo ni da je u Koloradu upoznao neku devojkicu. Prilično je izbirljiv za dečaka njegovih godina. Frida je klimnula glavom. Čarli je bio pristojan, osećajan, obziran momak, koji je mnogo vremena provodio sa sestrama i bratom; bio je veoma privržen majci i iskreno je voleo Harija. Imala je osećaj da bi sveštenički poziv stvarno mogao

biti pravi izbor za njega. Osmehnula se svojoj snahi i sipala obema još jednu šolju čaja. Provele su divno poslepodne, kao i uvek kada su bile zajedno.

Možda bi trebalo da bude rabin, a ne sveštenik. Moj otac je bio odličan rabin. Bio je ljubazan s ljudima, i mudar, učen čovek. Retko je govorila o svojim roditeljima. Olimpiju bi to uvek ganulo.

Čonsi bi bio oduševljen. Obe su se nasmejale na pomisao kako bi Olimpijin snobovski bivši suprug reagovao da se Čarli preobrati i postane rabin. Sviđa mi se ta zamisao. Poludeo bi.

Frida je Čonsija i Felisiju srela samo jednom. Čonsi jedva da je bio pristojan prema njoj. Nije bila ni tačka na njegovom radaru. Potpuno ju je odbacio, kao i svakog ko nije pripadao njegovom poznatom društvenom svetu. Olimpija je znala da će se ljutiti što je pozvala Fridu na *Arčes*. Najverovatnije će je ignorisati, a još će se više iznervirati kada s njima vidi i Margaret Vošington. Stare Jevrejke i Afroamerikanke nisu odgovarale Čonsijevoj predstavi o primerenim gostima na debitantskom balu. Olimpija je lako mogla da zamisli kakvi će biti njihovi gosti, ako ikoga dovedu. Sve osobe sa spiska biće uvažene ličnosti, aristokratski snobovi i dosadni do neba. Frida je bila zabavna i zanimljiva, mnogo je proputovala, stalno je čitala; volela je da razgovara o politici i bila je srdačna s ljudima. A Margaret je bila jedna od najpametnijih osoba koje je Olimpija poznavala. Sada ju je jedino mučila Harijeva nepokolebljiva odluka da ne ide na bal. Odbijao je bilo kakvu raspravu o tome. Olimpija je odustala, a umalo i Frida. Do bala je preostalo još tri meseca. Bar su i devojke i njih dve imale haljine. Razgovor je skrenuo na neke Olimpijine slučajeve i jedan skandal u Senatu o kojem je nedavno pisalo u novinama.

Olimpija je otišla kući tek predveče. Kada je stigla kući, Hari je spremao večeru, a Maks mu je pomagao. Napravili su užasan nered u kuhinji, ali činilo se da se zabavljaju. Hari je upalio roštilj u vrtu i pripremao meso. Maks je krenuo u prvi razred.

Gde si bila? pitao je Hari kada ga je poljubila i zagrlila sina.

U kupovini s tvojom majkom. Bila je srećna što je s njima u ovako prijatnoj, kućnoj atmosferi kakvu je volela.

Da li je ona dobro? upitao je stavljajući odreske na poslužavnik. Na polju je još bilo toplo.

Odlično. Našle smo joj stvarno divnu haljinu za bal.

Oh, to odvratio je i namrštio se, a onda je izašao da stavi odreske na roštilj. Maks se okrenuo ka majci.

On još uvek ne želi da ide ozbiljno je rekao Maks.

Znam. Olimpija se nasmešila svom najmlađem detetu.

Nisi više ljuta na njega? bio je zabrinut Maks.

Nisam. Tata ima pravo na svoje mišljenje. Dok je to govorila, u kuhinju se vratio Hari pa se obratila direktno njemu. Tvoja odluka o tome da ne ideš na bal zapravo je prava diskriminacija. Oспорavaš prava belih protestanata anglosaksonskog porekla.

Oni osporavaju prava crnaca i Jevreja.

Onda ste valjda jednaki mirno je kazala. Nisam sigurna da je jedna diskriminacija bolja od druge. Meni sve one izgledaju isto.

Razgovarala si s mojom majkom rekao je mešajući salatu. Ona samo želi izgovor da se dotera. Svi to želite. Gubite iz vida šta takav događaj zaista znači.

To je samo obred zrelosti, Hari. U njemu nema zlobe i devojke će biti razočarane ako ne dođeš. Mislim da je najgore to što ćeš povrediti ljude koje voliš i koji tebe vole samo da bi rekao svoje mišljenje ljudima koje ne poznaješ i kojima je svejedno jesi li tamo ili nisi. Ali nama nije svejedno.

Biće vam dobro bez mene. Maks i ja ćemo ostati ovde.

Otkud će devojke izaći? pitao je Maks, kome još nije bilo jasno šta će njegove sestre da rade na tom balu i kako će im Čarli pomoći, dok ih njegova majka i baka gledaju. Osim toga, znao je da tata to ne odobrava.

Devojke će izaći na veliku pozornicu, ispod venca od cveća, i lagano se nakloniti, ovako. Pokazala mu je, ljupko savivši kolena, podignute glave i ravnih leđa, a zatim se podigla ruku ispruženih kao balerina.

To je to? Maks je bio znatiželjan, a Hari je otišao da okrene meso na roštilju. Video ju je kako se klanja, ali se pravio da nije. Nije želeo da zna.

To je to. Lepše izgleda u dugoj haljini.

I ovako je izgledalo prilično dobro. Maks je bio zadivljen. Njegova majka je bila lepa, kao i njegove sestre. Bio je ponosan na njih, i na Čarlija i tatu. Znaju li devojke da to urade? Nije ih video da vežbaju,

a njemu se učinilo teško. S pravom je posumnjao da je teže nego što izgleda.

Ne još, ali naučiće. Imaće probu uoči bala.

Kladim se da će biti bolje od svih ostalih devojaka samouvereno je rekao Maks. Šta će Čarli tamo da radi?

Stajaće pored Džini dok se ona klanja i zatim joj pružiti ruku, pa će se zajedno spustiti stepenicama. A kasnije će devojke igrati s tatom.

Obe istovremeno? Maksu je to zvučalo komplikovano.

Ne, jedna po jedna. Druga bi mogla da igra s Harijem, ako bude tamo, a onda da se zameni sa sestrom. Ako Hari ne bude tamo, moraće da čeka na red.

Ko će otpratiti Veroniku niza stepenice?

To još ne znamo. Veronika mora da odluči do Dana zahvalnosti.

Mora da bude spretan da može da je uhvati ako se prevrne dok bude radila to što si mi malopre pokazala, ili ako padne niza stepenice. Hari i Olimpija su se nasmejali i pogledi su im se sreli dok je on stavljao odreske na tanjire. Odjednom se Olimpija nasmejala setivši se svog pratioca na balu. Godinama joj to nije palo na pamet.

Moj pratilac se napio pre nego što smo izašli na pozornicu. Onesvestio se i morali su da nađu drugog momka da izađe sa mnom. Ranije tog mladića nikad nisam videla, ali bio je veoma drag.

Kladim se da su se strašno naljutili na onog što se napio.

Da, jesu. Setila se, ali to nije spomenula, i da je tada poslednji put igrala sa svojim ocem. Umro je godinu dana posle toga i ona je kasnije nežno čuvala gorkoslatku uspomenu na svoj poslednji ples s njim. Za nju je to bila važna noć, i nadala se da će biti podjednako važna i njenim kćerkama. Doduše, to nije bio trenutak koji joj je promenio život, ali joj je uvek mnogo značio. Nikad mu nije pridavala naročit društveni značaj ili značenje. Za nju je to samo bila noć kada se osećala posebna i važna, i kada je bila u središtu pažnje. Nikada kasnije nije se osećala tako lepo, do dana venčanja. Drugi događaji u njenom životu imali su dublje značenje, njen brak s Čonsijem i, kasnije, Harijem, rođenje dece, diploma na Vasaru i kasnije na Pravnom fakultetu na Kolumbiji, dan kada je saznala da je položila advokatski ispit. Međutim, ta jedna noć na balu mnogo joj je značila. Naročito ples s tatom.

Zvuči kao bat micva⁷ tiho je rekao Hari slušajući je.

U pravu si nežno je odgovorila. Reč je samo o tome koliko je tog posebnog dana važna mlada devojka. Tokom proteklih godina s Harijem je jednom ili dva puta prisustvovala proslavi bat micve, i divila se tome što se slavljenica oseća toliko posebno, dok drugi govore o njoj, prikazuju filmove iz njenog detinjstva i nose njenu majku u fotelji po sobi. Bar micva, praznik za dečake, bio je još zanimljiviji, i takođe je značio obred zrelosti. Bile su to veoma važne prekretnice između zrelog doba i mladosti zvanično, kraj detinjstva i ulazak u svet odraslih. Volela bi s njim da podeli doživljaj tog obreda za Veroniku i Virdžiniju.

Međutim, Hari još uvek nije delio njene stavove. Mislio je da je važnije izraziti svoj stav o političkoj nekorektnosti tog događaja. Maks je postavio mnoštvo pitanja o bar micvi i Hari mu je pričao o tome kako je on doživeo taj praznik. Uvek će se sećati tog vremena s nežnošću i radošću. Maks je već bio uzbuđen razmišljajući o svom prazniku bar micve, a do njega je trebalo da čeka još sedam godina.

Devojke su zvale dok su Olimpija i Hari posle večere čistili kuhinju. Sviđala su im se predavanja i rekle su da je u školi sve dobro. Delile su apartman s još dve devojke. Čarli je te godine imao jednokrevetnu sobu, kao ponosan stariji student na Dartmutu. On je odabrao da živi u kampusu. S prijateljima se dogovarao o tome da iznajme kuću, ali se na kraju predomislio. Rekao je da nema ništa protiv života u studentskom domu. Nije im se javio otkako je otišao. Znali su da kao student druge godine ima mnogo obaveza. Niko od dece neće doći kući pre Dana zahvalnosti. Ponekad se Olimpiji činilo da neće izdržati ako ih toliko dugo ne vidi. Zbog toga je više nego ikad bila zahvalna što Hari i ona imaju Maksa, i radovala se što će s njima provesti još dvanaest godina.

Te večeri Hari i Olimpija stavili su Maksa na spavanje. Hari mu je pročitao priču, a Olimpija ga poljubila i pokrila. Zatim su otišli u svoju sobu i dugo razgovarali. Oboje su imali važne slučajeve oko kojih je bilo mnogo posla. Voleli su da razgovaraju o poslu i stvarima koje su im se dogodile tokom dana. Delila je sve pojedinosti svoga života s njim i rado je slušala njegovo mišljenje. Cenila je njegovo mišljenje i sudove o svemu, osim o tom nesrećnom debitantskom balu. Što se tiče njegovog mišljenja o balu, smatrala je da je krajnje apsurdno.

Kada se te noći šćućurila uz njega u krevetu, bila je zahvalna što ga

ima. Obožavala je njihov zajednički život i decu. Bio je to dobar život, ispunjen dragim ljudima, poslom u kojem uživaju i decom koja su im bila pravi blagoslov. Zaspala je u njegovom naručju dok su šaputali i po prvi put za nekoliko meseci, debitantski bal više nije bio važan, ni hoće li mu on prisustvovati ili ne. Ako i ne bude hteo, to neće ništa promeniti. Svejedno ga voli.

4.

Sva deca došla su kući za Dan zahvalnosti. Čarli je stigao u utorak, devojke u sredu. Prošle su kroz muke na ispitima sredinom tromesečja i sada su se osećale slobodno. Maks je bio oduševljen što su konačno došli i uživao je u igri s njima. Tog dana kada je stigao, Čarli ga je čekao ispred škole i odveo ga u zoološki vrt u Central parku. Kupio mu je pečeno kestenje i balon. Sutradan popodne vodio ga je na klizanje. Vratili su se rumenih obraza, grozničavih očiju i izvrsno raspoloženi. Do tada su već stigle i devojke, i zajedno su večerali pre nego što su Čarli i bliznakinje izašli s prijateljima. Njihovo bučno prisustvo Olimpiju je podsetilo koliko voli kada su joj sva deca kod kuće.

Na Dan zahvalnosti Frida je stigla ranije da bi pomogla Olimpiji da spremi večeru. Hari je pripremio preliv, Olimpija je ispekla ćurku, a Frida skuvala povrće; Čarli je napravio pecivo od kukuruza, devojke su ispekle slatki krompir sa slezom, dok je Olimpija pomagala Maksu da umuti slatku pavlaku koju će poslužiti s pitom od jabuka i poslasticom od bundeve. Jednom godišnje pripremali bi takav obrok kojem bi svako dao svoj doprinos, i rezultat je bio veličanstven. Seli su za sto u šest sati, a do osam svi su bili toliko siti da se nisu mogli ni pomeriti. Kao i uvek, Olimpija je Fridi naručila košer obrok, koji je dan ranije kupila od jednog ugostitelja, a Frida je rekla da je bio veoma ukusan.

Naredne tri nedelje moraću da gladujem da bih ušla u svoju novu haljinu rekla je Frida kada je pojela pitu od bundeve sa slatkom pavlakom, Maksovim doprinosom večeri.

I ja zabrinuto se pridružila Džini. Veronika je objavila da je pozvala momka po imenu Džef Adams da joj bude pratilac. Rekla je da ga je upoznala u školi. Doći će u Njujork tog vikenda kada se bal bude održavao i obećao je da će u Providensu iznajmiti smoking, da ne bi morao da ga donosi iz Njujorka.

Nadam se da je pouzdan malo zabrinuto rekla je Olimpija. Koliko ga

dobro poznaješ?

Dovoljno dobro nehajno je odgovorila Veronika. Izlazim s njim tri nedelje.

A šta ako prestaneš da izlaziš s njim pre bala? To bi moglo da bude nezgodno. Svi su smatrali da je mladić s kojim izlazi loš izbor za pratioca jer ako pre bala raskinu, devojka bi mogla da ostane bez pratioca.

On mi je samo prijatelj odgovorila je Veronika, nimalo zabrinuto. Pristala je da se pojavi na balu, ali nimalo nije bila oduševljena. Učinice to samo zato da otac ne bi povukao svoj deo školarine. Još uvek je bila ljuta na njega zbog manipulacije i ucene. Svima je uporno ponavljala kako očekuje da će joj na balu biti grozno. Bila je prototip nesrećne debitantkinje, ali Džini je i više nego nadoknađivala nedostatak sestrinog uzbuđenja. Ona je jedva čekala bal i u poslednja dva dana četiri puta je probala haljinu. Bila je to balska haljina njenih snova. Čarli je svoje odelo probao iste večeri kada je stigao i rekao je da mu smoking još pristaje, iako mu je malo uzan u struku, ali preživeće jednu noć.

Veronika je rekla da bi njen pratilac želeo da upozna Čarlija i Džini, međutim, vikend za Dan zahvalnosti provešće na skijanju u Vermontu.

Kakav je? zanimalo je Čarlija. Biće mnogo zabavnije ako se dva pratioca slažu i imaju neke zajedničke teme o kojima će razgovarati na probi i na balu. Za njih će to biti dugo večer.

Član je fudbalskog tima, a igra i hokej na ledu obavestila je Veronika brata.

Možda bismo dan posle bala mogli da idemo na klizanje ozareno je rekao Čarli ili na večeru? Da li je uzbuđen zbog bala?

Ne znam. Ja sam ga pitala hoće li da mi bude pratilac i on je pristao. Ne mora to da voli. Mora samo da bude tamo. Veronika uopšte nije razmišljala o mogućnosti da bi njen pratilac mogao da uživa na balu, budući da je znala da ona neće. Tako je zaključila da ni on neće.

Da li je on i ranije bio pratilac na nekom debitantskom balu? pitala je majka i Veronika ju je narogušeno pogledala.

Ne znam. Zašto bih ga to pitala? Meni će i jednom biti dovoljno.

Neki momci uživaju u tome rekla joj je Olimpija ma koliko to tebi bilo

teško da poveruješ. Osmehnula joj se, a laknulo joj je što će ići na bal.

Meni je to zaista teško da poverujem. Zvuči mi kao strašna gnjavaža.

Možda se prijatno iznenadiš koliko je zabavno ohrabrujući je odvratila Olimpija, a Džini se nasmešila od uva do uva. Proteklih nedelja nije mogla da misli ni na šta drugo.

Harijeva majka ostala je skoro do ponoći. Pozvali su joj taksi i kada je Hari izašao da joj pomogne, video je da pada sneg.

Do jutra grad je bio prekriven snegom. Posle ručka pao je dogovor da svi zajedno odu u Central park i sankaju se niz padine na kesama za smeće. Maks je brzo postao veoma vešt, a ni Hariju nije išlo loše. Sankanje je bilo zabavno, i Olimpija se smejala od užitka dok je klizila nizbrdo. Devojke su se bacale na netaknuti sneg i pravile anđele mašući rukama što jače mogu, ostavljajući otiske koji su izgledali kao krila. To su radile još od detinjstva, i što su bile starije, sve više su to volele. Posle toga svi su otišli u *Centar Rokfeler* gde su se klizali i večerali. Kada su se vratili kući, deca su pozvala prijatelje da ugovore sastanke i troje starijih uskoro je nestalo. Kada su otišli, Maks je čvrsto spavao, iscrpljen posle dugog i napornog dana. Umorio se praveći Sneška Belića sa starijim bratom.

Dan zahvalnosti je bio predivan rekla je Olimpija Hariju kada su se uvukli ispod pokrivača. Tako je lepo kada su deca kod kuće. Mnogo mi nedostaju kada ih nema. Znao je da je to istina. Jedva čekam da dođu kući za zimske praznike. Trebalo je da dođu nedelju dana pre bala, onog bala na koji je Hari i dalje odbijao da ide, a kojem će prisustvovati Margaret Vošington i Frida. Ma koliko ih volela, radije bi da s njom ide Hari, a ne one. Ali, ako se on pita, to još nije moguće. Bio je potpuno nepokolebljiv kada je bal u pitanju. Time je izražavao svoje duboko neodobranje tog događaja i onoga što je smatrao diskriminacijom, ma koliko to ljutilo njegovu ženu. To je bio jedini put kada je zaista naumio da je naljuti, i da bi ostao veran svojim ubeđenjima, smatrao je da tako mora da uradi. Sve u svemu, niko i neće mariti hoće li on ići na bal ili ne, osim Olimpije i njegove porodice.

U subotu ujutru Virdžinija je objavila veliku vest. Razmišljala je da li da im kaže i, posle dugog i nehajnog, poverljivog razgovora s

majkom posle doručka, odlučila je da ide. Od majke nikad nije ništa krila i volela je s njom da podeli sve pojedinosti života. Olimpija je posumnjala da se s njom nešto dešava, ali kako je više nije viđala svaki dan, bilo je teško pronaći zgodnu priliku da joj se Džini poveri. Razgovor posle doručka pružio je Džini priliku da sve kaže. Bila je ludo zaljubljena u jednog studenta prve godine na Braunu. Bio je najzgodniji momak koga je ikada upoznala. Isto kao i onaj dečko s kojim je Veronika izlazila i kojeg je pozvala na bal, i ovaj je bio u fudbalskom timu. Zvao se Stiv, i Džini je bila do ušiju zaljubljena u njega, za razliku od Veronike, kojoj se njen mladić sviđao, ali su za sada bili samo prijatelji. Džini se poverila majci da se sa Stivom viđa tri do četiri puta nedeljno već tri meseca. Pitala je može li i on da dođe na bal. Olimpija je rezervisala sto i rekla da će i njemu čuvati mesto. Džini je bila oduševljena. Budući da joj je brat bio zvanični pratilac, nije bilo nikakvih prepreka da dođe i Stiv. Rekla je da je iz Bostona, iz veoma ugledne porodice. I on je blizanac, a brat mu je studirao na Djuku. Prema svemu što je saopštila Olimpiji, izgleda da je Stiv dobar momak.

Olimpija je poslepodne to prenela Hariju, rekavši da joj je drago zbog Džini i kako se nada da Džinine ocene neće trpeti zbog toga što se stalno viđa sa Stivom. Džini ju je uveravala kako uče zajedno, i to najviše u biblioteci kada on nije na treningu. Toliko je luda za njim da je to slatko.

Olimpiji je to bilo preslatko. Džini je u srednjoj školi imala nekoliko simpatija i nekoliko momaka. Njene ljubavi obično su trajale po nekoliko meseci. Veronika se u veze upuštala mnogo teže i imala je mnogo duži spisak zahteva. Uglavnom je izlazila s prijateljima. Samo jednom je bila zaljubljena. Po prirodi je bila opreznija i inteligentnija. Devojke su izgledom bile potpuno iste, ali su imale sasvim različitu narav. Kasnije tog poslepodneva, Olimpija je ispitala Veroniku šta misli o Stivu i ona je rekla da je dečko dobar, ali nije bila očarana.

Ne zvučiš previše oduševljeno zabrinuto je zaključila Olimpija. Veronika nije bila ljubomorna po prirodi. Pitala se ima li tu nešto što ne valja. Možda Stiv ipak nije tako dobra prilika kakvim ga je Džini predstavljala.

Stiv je dobar, jedan od popularnih momaka u kampusu, ili bar misli da jeste. Uvek ga juri gomila devojaka. Prilično je uobražen. Takvi

narcisi nikad joj se nisu sviđali.

Da li je i on tako lud za Džini kao što je ona za njim? Olimpiju su zabrinule Veronikine reči.

Kaže da jeste hladnokrvno je odgovorila Veronika. Držala se stava „sačekaj i videćemo“ i zato je bila mnogo zajedljivija i opreznija od svoje razigrane sestre. Ne volim momke koji su tako zgodni. Ponekad su čudni. Njoj su se sviđali zanimljivi, neobični momci, s kojima je bilo bolje razgovarati nego gledati ih. Momci s kojima je Džini izlazila uvek su bili zapanjujuće zgodni. Na određen način, Olimpiju bi uvek malo podsećali na Čonsija, pa je ispalo kao da je Džini tražila mlađu verziju svog neuhvatljivog, neodgovornog oca. Ipak, činilo se da je u ovog Stiva zaljubljena do ušiju.

Virdžinija je majci priznala da je spavala sa Stivom, ali da su uvek koristili zaštitu. Međutim, jačina Virdžinijine zaljubljenosti Stivom svejedno je brinula Olimpiju, posebno posle onoga što joj je rekla Veronika.

Imam osećaj da ti se baš ne sviđa iskreno je kazala Olimpija, pokušavajući da otkrije razloge zašto se Veroniki taj momak ne sviđa.

On je dobar momak. Samo ja nisam luda za njim. Neko mi je rekao da se mota oko devojaka. Ne želim da Džini bude povređena iskreno je odgovorila Veronika, i u očima joj se videlo da je zabrinuta. Ali kada bi Džini nešto utuвила u glavu, bilo je teško zaustaviti je. U svemu. I Veronika je bila tvrdoglava, iako obično zbog ideja, ne zbog ljudi.

Ni ja ne želim da Džini bude povređena odvrtila je Olimpija. Džini je očigledno jurila punom parom. Molim te, drži je na oku. Urazumi je, ako treba zaverenički je dodala Olimpija, na šta se Veronika nasmejala i zakolotala očima.

Da, naravno. Baš će mi to proći kod Džini. Znaš kakva je. Džini se moglo pomoći samo ako je tešite posle razočaranja. Kada bi Džini pala, bio bi to žestok udarac. A kada bi bilo gotovo, ceo njen svet srušio bi se oko nje. Na određen način, Veronika je bila čvršća i postojanija. Olimpija je dobro poznavala svoju decu.

A šta je s tobom? Postaje li ozbiljno između tebe i Džefa, koga si zvala da ti bude pratilac?

Ne neobavezno je odgovorila Veronika. Uvek je bila suzdržana kada je u pitanju ljubavni život, čak i s majkom. Ponekad čak i s

Džini. Emocije je čuvala za sebe, kao Čarli. Oboje su u tome bili sličniji ocu nego majci. Džini i Olimpija bile su mnogo otvorenije, i rado su o svemu pričale. Olimpija nije imala tajni, kao ni Džini. Kod njih se uvek znalo šta misle. Hari je to voleo kod Olimpije. Bio je to jedan od mnogih razloga zbog kojih se zaljubio u nju. Samo smo prijateljki rekla je Veronika za Džefa.

Kako to da si ga pozvala na bal? upitala ju je Olimpija, znatiželjna da sazna više o tom momku i pomalo nestrpljiva. Nikad se nije znalo da li će Veronika učiniti nešto da bi sabotirala prisustvo na balu. To joj ne bi bilo strano. Ali Olimpija se bojala da ukoliko previše navaljuje, da bi Veronika mogla ponovo da se pobuni.

Morala sam nekoga da pozovem. Ostali koje znam ismejali bi me da sam ih pozvala. Njegova sestra debitovala je prošle godine, iako i on misli da je to glupo. Zato sam zaključila da mi se neće smejeti ako ga pozovem. Razmišljanja su nam ista, oboje smatramo da je to glupost. Ali rekao je da pristaje. Takođe je izjavio i da se mogu napiti pre nego što izađu na pozornicu i ona se nakloni. Ipak, tu pojedinost nije podelila s majkom. Uradili to ili ne, ideja ju je zabavljala.

Izgleda li normalno? pomalo sa strahom pitala je Olimpija, a Veronika je mrko pogledala, vidno iznervirana.

Ne, mama, ima tri glave i kroz nos mu štrči kost. Da, izgleda normalno, većinu vremena. Zna postupak. Izgledaće dobro na balu.

A kako izgleda ostatak vremena? oprezno je pitala Olimpija.

Pomalo pankerski, ali ništa preterano. Inače stavlja gel u kosu, ali rekao je da ga za sestrin debitantski bal nije koristio. Biće dobar, mama. Ne brini.

Nadam se uzdahnula je Olimpija. Osećala je napetost zbog bala. Ne može se osloniti na Harija. Ona, Frida, Margaret Vošington i njen muž, još jedan par, Džinin novi dečko Stiv, i Čonsi i Felisija sedeće zajedno za stolom. Zaista šareno društvo. Debitantkinje i njihovi pratioci sedeće zasebno.

Olimpija je Čarliju spomenula svoja strahovanja pre nego što se vratio u školu i on ju je uverio da će sve proteći u najboljem redu. Pa to je samo jedno veče. Neće se dogoditi ništa značajno. Devojke će se nakloniti. Paradiraće po dvorani. Otac će igrati s njima, a ostatak večeri provešće u jelu, piću i igri. Šta bi moglo da pođe kako ne treba?

Iz tvojih usta zvuči tako jednostavno. Nasmejala se svom prvencu. Čarli je jednostavno bio takav. Znao je da smiri buru i oraspoloži majku. Oduvek joj je bio velika uteha. Sam nikad nije dizao buru, već je smirivao one koji bi to činili, što se događalo u svakoj porodici. On je bio njihov mirotvorac, uvek odgovorno najstarije dete koje se trudi da bude sve što njegov otac nije.

I jeste jednostavno rekao je toplo se osmehnuvši, ali je iza tog osmeha ponovo primetila tugu, istu kao prethodnog proleća, kada je njegov prijatelj umro.

Jesi li dobro? Zagledala se u njegove oči i nije mogla da razgonetne ono što u njima vidi. Više je osećala nego što je mogla da zaključiti da Čarli nešto od nje krije. Nadala se da je u njegovom životu sve u najboljem redu. Bio je tako neuhvatljiv i savestan, takav je od malih nogu.

Dobro sam, mama.

Sigurno? Da li si srećan u školi?

Dovoljno srećan, a još malo pa sam gotov. Znala je da mnogo brine šta će uraditi kada u junu diplomira. Još uvek je planirao da ode u Kaliforniju na razgovor s ocem onog prijatelja. Odlučio je da ne ide posle Božića, nego da ih poseti tokom prolećnih praznika. Ujedno se prijavio na Oksford na godinu dana, pre nego što se prijavi za Teološki fakultet na Harvardu. Mogućnosti su bile mnogobrojne, ali morao je da donese odluku, što je za njega bilo stresno. Trebalo je da smisli šta će sa životom, a Čarliju je oduvek bilo važno da ima osećaj da postupa ispravno.

Ne brini toliko. Smislićeš već. Prava stvar će se dogoditi sama od sebe. Samo daj sebi vremena.

Znam da će sve biti u redu, mama. Nagnuo se i poljubio je. Nemoj ni ti da brineš. Jesi li razgovarala s tatom u poslednje vreme?

Odmahnula je glavom. Od leta nisam, otkako je poludeo zbog Veronike jer je rekla da ne želi da se pojavi na balu.

Možda bi ga trebalo pozvati i porazgovarati s njim, da na balu ne bi bilo čudno. Znao je koliko njegova majka ne podnosi Felisiju i koliko je postao napet njen odnos sa Čonsijem. Nisu imali ništa zajedničko.

Deci je bila zagonetka kako su se njihovi roditelji uopšte venčali. Neverovatno je da su dvoje ljudi koji ni po čemu jedno drugom ne odgovaraju proveli sedam godina zajedno, iako je s dvadeset dve

godine Olimpija bila druga osoba. Bila je izdanak veoma konzervativnog anglikanskog vaspitanja. Dobro je poznavala Čonsijev svet društveno istaknutih ličnosti. Čarli je uvek sumnjao da se udala za njega zbog toga što su joj roditelji umrli dok je bila na koledžu pa je tražila stabilnost i porodicu. Ali, budući da je Olimpija s godinama odrastala i stekla nove ideje i način razmišljanja, oni su se udaljili. Sada je svako živeo na svojoj planeti. Čarli je majčin svet smatrao mnogo zanimljivijim. Veoma mu se sviđao Hari, koji je prema njemu uvek bio divan. A ujedno je bio veoma privržen i odan svom ocu, bez obzira na njegove ispade, predrasude, neuspehe i ograničenja. Dok je Felisija bila jednostavno smešna. Čarli ju je smatrao bezopasnom. Majka nije delila njegovo mišljenje. Ona je smatrala da je Čonsijeva supruga živi spomenik gluposti i zlobe, uglavnom zato što je Felisija bila bolesno ljubomorna na nju i nikad nije propustila da izvali neki neverovatno glup komentar kada bi se videle, što je, hvala bogu, bilo prilično retko. Znao je da će mami biti teško što Hari neće biti kraj nje. I njemu je bilo žao što Hari ne može da pređe preko svojih načela da bi bio s njom. Međutim, očigledno, to se neće dogoditi. Čarli je, kao i uvek, obećao samom sebi da će uraditi sve što može da bi, u Harijevom odsustvu, pomogao mami. I zato je njegov predlog da Olimpija pozove Čonsija, da bi pripremila teren za mirno veče, bio je dobar. Znao je da će njegov otac biti polaskan pozivom. Čonsi je voleo izraze poštovanja i kada je bio u centru pažnje.

Možda ću ga pozvati oprezno je odgovorila Olimpija. Nije bila oduševljena tom idejom, ali je shvatila koliko je diplomatska. Hoćeš li otići da ga posetiš za božićne praznike?

Razmišljao sam da odem na nekoliko dana, pre nego što odemo u Aspen. Kao i svake godine, za Božić su Hari i Olimpija planirali da sa svom decom odu na skijanje u Kolorado. Svi su se tome radovali. Iako to nikom nikad nije priznao, Čarli je smatrao da je s njima mnogo zabavnije nego s ocem. Međutim, voleo ga je i bio mu je odan, i uvek se nadao da će nekako uspeti da s njim uspostavi neki dublji odnos. Do sada se to nije dogodilo. Čonsi nije bio dubokoumna osoba. Ima neke nove konje za polo koje želi da mi pokaže. Čarli je bio tužan dok je to govorio. Znao je da je njegov otac strašno razočaran što on ne želi da igra polo. Voleo je da jaše s njim i jahao je u Evropi po nekim terenima. Želeo je videti kakav je to

osećaj. Ali polo mu je bio dosadan. A ocu je polo bio strast.

Da li bi želeo da povedeš nekog prijatelja u Aspen? Iznajmili su kuću u Aspenu i Olimpija je uvek podržavala želju dece da povedu prijatelje sa sobom. Tako je bilo zabavnije, ali Čarli je posle neznatnog oklevanja odmahnuo glavom.

Ne, skijaću se s devojkama ili s Harijem. Olimpija bi s Maksom uvek ostala na brdašcima. Svi su bili mnogo bolji skijaši od nje, a naročito Čarli.

Ako se predomisliš, slobodno nekoga pozovi. Mesta ima dovoljno ako želiš da dovedeš nekoliko prijatelja iz Dartmuta. Možeš pozvati i neku devojku. Osmehnula se. Ako dovede devojku, sobu će deliti s Veronikom i Džini. Njihovo zimovanje bilo je lagodan i srdačan porodični događaj i svako je dobrodošao.

Ako nađem devojku koju bih poveo, reći ću ti. Trenutno nije imao veliku ljubav. Poslednja je bila na prvoj godini, a pre toga nekoliko u srednjoj školi. Protekle dve godine u njegovom životu nije postojao niko poseban. Čarli je bio oprezan, pametan. Olimpija je uvek govorila kako će biti potrebna stvarno posebna devojka, s mnogo kvaliteta i prilično inteligentna da osvoji Čarlija. On je bio njeno najozbiljnije dete. Ponekad nije verovala da je u rodu sa Čonsijem, kraljem svega površnog.

Te večeri odleteo je nazad u Dartmut. Sutradan su se i devojke vratile u Braun. Nastava je počinjala tek u utorak. Džini je još jednom pre odlaska obukla haljinu i zadovoljno se ogledala u ogledalu. Haljina je bila divna. Olimpija je nekako namolila Veroniku pa je i ona navukla svoju haljinu, jer je htela da bude sigurna da joj pristaje i da joj nisu potrebne nikakve prepravke pre velike noći. Kada se u decembru vrate kući, neće biti vremena za prepravke pre probe i bala.

Obe imate cipele, je l' da? Džini je svoje kupila u julu, jednostavne bele satenske cipelice posute sitnim biserima, isto kao i haljina. Imale su sreću što su ih našle. Veronika je tvrdila da u ormaru ima par belih satenskih večernjih sandala.

Jesi li sigurna? ponovo je pitala Olimpija. Obe su imale večernje torbice, dugačke bele rukavice i bisere na mindušama koje im je obema kupila za osamnaesti rođendan. Ništa drugo nije im bilo potrebno.

Sigurna sam odgovorila je Veronika zakolutavši očima. Shvataš li koliko bi bilo pametnije da taj novac potrošimo na ljude koji na Apalačima umiru od gladi?

To dvoje se jednostavno ne isključuje. Veronika, Hari i ja dajemo mnogo novca u dobrotvorne svrhe. On radi dobrovoljno više od ikoga koga znam, a i ja često zastupam klijente bez naknade. Ne moraš da osećaš krivicu zbog jedne haljine i sandala.

Radije bih provela tu noć radeći u skloništu za beskućnike.

Veoma plemenito od tebe. Kada se vratimo iz Aspena, možeš da okaješ svoje grehe. Praznici su im trajali mesec dana i Olimpija je bila sigurna da će Veronika većinu tog vremena provesti u dobrotvornom radu. Mnogo puta do sada radila je u skloništimama za beskućnike, pomagala na projektima opismenjavanja i u jednom harlemskom centru koji joj je prirastao za srce, radila je sa zlostavljanom decom. Niko Veroniku nikad ne bi optužio za nedostatak društvene svesti. Džini je bila drugačija. Ona će praznike provesti s prijateljicama, u zabavama i kupovini.

Jedino što je Olimpija želela bilo je da se njena deca međusobno poštuju i vole, ma koliko bila različita. I do sada su njena podsticanja u tom pravcu bila uspešna. Uprkos neslaganju oko debitantskog bala, devojke su jedna drugoj, Čarliju i Maksu bile privržene kao i dečaci njima.

Kada su devojke otišle, Olimpija se vratila u kancelariju. Hari je ranije otišao na posao. Po Maksa je došao školski autobus. Kada je ušla u kancelariju, zatekla je gomilu poruka na stolu. Pregledala ih je i odgovorila na sve pozive pre popodnevnog sudske rasprave. Tokom pauze za ručak pozvala je Čonsija. Čarlijev predlog smatrala je pametnim, da bi probila led i pokušala da ublaži situaciju, što joj sa Čonsijem nikad nije išlo lako. Imao je nepogrešivu moć da je iznervira.

Telefonsku slušalicu u Njuportu podigla je Felisija, pa su Olimpija i ona kratko čavrljale, ništa određeno, uglavnom o Felisijinim i Čonsijevim kćerkama. Felisija se požalila na njihovu školu u Njuportu i kako je glupo što moraju da nose školske uniforme umesto slatkih haljinica koje im je kupila u Bostonu i Njujorku. Međutim, bila je dovoljno ljubazna da kaže kako se raduje debitovanju devojaka na balu Arčes. Olimpija joj se zahvalila i zamolila je da pozove Čonsija.

Felisija je rekla da se baš iz štale vratio na ručak. Još uvek se čudila tome što njen bivši muž već petnaest godina ne radi, nego živi od porodičnog bogatstva. Nije mogla da zamisli da vodi takav život, čak i kada bi mogla to sebi da priušti. Volela je svoj posao advokata, a Harija je poštovala zbog svega što je u životu postigao. Čonsi nije postigao ništa u životu. Samo je igrao polo i kupovao konje. U njihovim prvim danima zajedničkog života radio je u porodičnoj banci, ali ubrzo je odustao. Bilo mu je suviše naporno i previše se zahtevalo od njega. Sada se nije ni trudio da se pretvara kako ne živi kao prava lenština. U šali je govorio da je rad za mase. Bio je snob do srži.

Kada se javio na telefon, zvučao je zadihano. Dotrčao je iz štale i iznenadio se kada mu je Felisija rekla da ga Olimpija traži. Zvala ga je samo kada bi se dogodilo nešto ozbiljno. Sve planove i informacije koje je htela da podeli s njim obično je slala elektronskom poštom.

Da li se nešto dogodilo? upitao je, zvučeći zabrinuto. I ona bi isto reagovala da on nju pozove. Između njih dvoje nije bilo neobaveznih razgovora. Ni njega ni nju nije zanimao društveni kontakt s drugom stranom. On nije mogao da shvati njen izbor, studije prava i udaju za Jevrejina. A ona je imala još manje poštovanja prema načinu na koji je on živeo, i s kim. Felisiju je smatrala pravom glupačom. Međutim, sviđalo se to njoj ili ne, Čonsi i ona imali su troje dece, i zbog toga su morali da ostanu u kontaktu, makar samo zbog službenih stvari kao što je bio ovaj debitantski bal. Kasnije će doći venčanja, zajednički unuci i krštenja. Olimpija se tome nije radovala, a nije ni Čonsi. On je, kako su godine prolazile, prema njoj počeo da gaji duboku netrpeljivost. Ni on nije mogao da objasni zašto se oženio njome.

Ne, sve je u redu. Nisam htela da te zabrinem. Samo sam želela da se sve dogovorimo pre velike večeri. Ne mogu da verujem koliko je blizu. Gde ćete odsesti?

U stanu Felisijinog brata. On je u Evropi.

Olimpija je davno čula da je taj stan zapravo velepni apartman na Petoj aveniji, s pogledom na park od kojeg zastaje dah i staklenom kupolom iznad turskog kupatila na terasi. Felisijin brat je bio večiti neženja, malo stariji od Felisije. Bio je poznat najviše po druženju s holivudskim starletama i evropskim princezama. Kada su ga poslednji put videle, devojkama se svideo njegov ferari.

To će biti divno dobronamerno je rekla Olimpija. Hoćete li dugo ostati? Pitala se da li bi trebalo da ih pozove kod sebe na piće. Najezila se od te mogućnosti, a znala je i da bi se Hari užasn timer. Dvojica muškaraca su preko volje priznavala jedan drugog. Hari je bio pristojan prema Čonsiju, ali Čonsi jedva da je bio uljudan. Uglavnom nije obraćao pažnju na njega.

Samo za vikend. Da li se Veronika urazumila? sa zanimanjem je pitao Čonsi.

Izgleda da jeste. Konačno je našla i pratioca. Nekog dečka po imenu Džef Adams. Tvrdi da je vredan poštovanja. Nadam se da je u pravu.

Ako nije ili izgleda očajno, odbor će ga izbaciti na probi. Znaš li ko su mu roditelji? Nije pitao da li su Džefovi roditelji na spisku društveno istaknutih osoba, ali je Olimpija znala da bi to voleo.

Nemam pojma. Rekla mi je samo da je njegova sestra debitovala prošle godine. To je značilo da će Džef proći na ispitu kod Čonsija. Njegova merila bila su jednostavna.

Pitaj je kako se zove otac tog momka. Mogu ga potražiti u spisku istaknutih ličnosti, možda ga poznajem. Za promenu, to bi možda bilo dobro. Čonsi se u životu držao spiska društveno istaknutih ličnosti kao što se neki ljudi pridržavaju Biblije. Taj spisak bio je Čonsijeva Biblija. Olimpija ga nije imala, iako je njena porodica davno bila u njemu. Ali nju su izostavili kada se udala za Harija i tako je zauvek nestala s otmene društvene pozornice. Zapravo, to je uradila kada je napustila Čonsija. Nekoliko godina posle toga još su na spisku držali njeno ime, iz ljubaznosti, ali kada se preudala, izbacili su je sa spiska. Čonsi je to smatrao pravom tragedijom. Olimpiji se činilo smešnim.

Mislim da ne želim da se Veronika još više nakostreši. Zahvalna sam što je pristala da ide na bal.

Mislim da i treba da bude rekao je kao da su izbegli strašnu tragediju ili gotovo sigurno davljenje. On nije mogao da zamisli da njegova kćerka ne želi da se pojavi na balu. Za njega bi to bila prava propast. Pretpostavljam da već imaju haljine kazao je, trudeći se da sačuva bezbrižnost u glasu. Još uvek je bio zapanjen što ga je pozvala, očigledno bez važnog razloga. Bilo mu je to sumnjivo, ali ako zaista nema nikakvih loših misli, onda je to veoma lepo od nje.

Obično su kontaktirali samo zbog neke razmirice, kada bi Olimpija bila naprasita i borbena.

Obe će izgledati predivno uverila ga je Olimpija. Haljine su prelepe.

Ne čudim se dobronamerno je odvratio. Ti imaš dobro oko. Bolje od Felisije, znao je. Olimpija je imala besprekoran ukus. Felisijin je bio pomalo kitnjast, iako on to nikad ne bi priznao ni njoj ni Olimpiji. Hoće li doći i tvoj muž? Nije imao pojma zašto je to pitao. Bilo je prirodno da Hari prisustvuje balu pa se Čonsi iznenadio što Olimpija okleva s odgovorom.

Zapravo, neće. Ima neku porodičnu obavezu. Zatim se setila da će Frida biti na balu i odlučila da bude iskrena. U stvari, to nije istina. On celu tu stvar smatra politički nekorektnom jer isključuje ljude drugih rasa i boja, pa neće da dođe.

Šteta za tebe rekao je i za promenu zvučao saosećajno. Felisija i ja ćemo paziti na tebe. Bilo je to najlepše što joj je godinama rekao i Olimpiji je bilo drago što je poslušala Čarlijev savet. Malo je ublažila napetost i razbila led pre neizbežnih stresova i uzbuđenja koje će doneti veliko veče. Devojke će biti uzrujane, a pretpostavljala je da će se, na kraju, i ona osećati tako dok im bude pomagala da se sprema, stignu u dvoranu i trudila se da sve bude u redu. Da i ne pominje Veronikinog pratioca koga nikad nije upoznala i njen stav prema celom tom događaju. Odjednom je shvatila da je još uvek moguće, sve do poslednjeg trenutka, da se Veronika predomisli. Nadala se da se to neće dogoditi i nekoliko puta zamolila je Harija da je ne podbada, niti podstiče da napravi neku glupost. Obećao je da neće.

Mogu li išta da učinim za vas pre nego što dođete? velikodušno je upitala Olimpija. Imam odličnog frizera, ako Felisiji treba frizura. Ako želi, mogu da joj zakažem.

Mislim da ona ima svog frizera, ali hvala. Čuvaj se, Olimpija, ne daj da te devojke izlude. Vidimo se na balu.

Trenutak kasnije spustila je slušalicu i gledala u telefon. Bila je toliko rasejana da nije videla kada je Margaret ušla u njenu kancelariju s gomilom izveštaja u rukama.

Izgledaš kao da si upravo videla pitona na svom stolu. Da li je sve u redu?

Mislim da jeste. Pre će biti da sam videla pitona preodevenog u

ovcu. Čarli mi je predložio da pre bala pozovem njegovog oca. Upravo sam to uradila. I ne mogu da verujem koliko je bio ljubazan. Olimpija je bila iskreno iznenađena. Čonsi je bio mnogo ljubazniji po pitanju bala nego Hari. Međutim, istinu govoreći, bal je bio baš onakav događaj kakav se Čonsiju sviđa, a Hariju nimalo.

Stari pitoni teško umiru nacerila se Margaret.

Valjda. Nije bio tako prijatan petnaest godina. Valjda je zadovoljan što će devojke debitovati. Za njega je to veoma važno.

I jeste važno. Devojke bi trebalo da se zabave. Možda i ti. Jedva čekam. Nikad u životu nisam bila na debitantskom balu. Kupila sam i novu haljinu.

I ja. Olimpija se osmehnula, zahvalna na prijateljičinoj podršci. Za Harija se to nije moglo reći. Prava je šteta što je od običnog bala napravio tako veliki problem. Jedini ko je time povređen bila je ona.

Da li je Hari popustio? oprezno je upitala Margaret, stavljajući izveštaje na Olimpijin sto. Želela je da čuje njeno mišljenje o njima.

Ne. Mislim i da neće. Svi smo pokušali da ga ubedimo. Ja sam na kraju odustala. Barem se Čonsi, za promenu, nije pokazao kao ništarija. Iako, sam bog zna kakav će biti na balu. Bio je sklon alkoholu, iako mnogo manje nego dok je bio u braku s njom, po rečima prijatelja. U mladosti je veći deo njihovog braka bio pijan. U početku ga je alkohol činio šarmantnim i punim ljubavnog žara. Kasnije je postao mrzovoljan i pakostan. Bilo je nemoguće predvideti kako će se na balu ponašati kada popije četiri martinija i bocu vina ili, još gore, ako udari po brendiju. Ali, zasad je makar bio ljubazan, a Felisijin je problem kako će ga obuzdati kada se napije. Njen više nije, hvala bogu. Mada je i Felisija mnogo pila. To im je bilo zajedničko. Olimpija nikad nije pila, kao ni Hari.

Ne brini, Oli. Ja ću biti pored tebe i držaću te za ruku hrabrila ju je Margaret.

To će mi biti potrebno odgovorila je Olimpija. Povukla je izveštaje ka sebi, a Margaret je sela da ih zajedno prouče. Olimpija nije bila sigurna zašto, ali uprkos prijatnom razgovoru sa Čonsijem, imala je osećaj da će debitantsko večerje njenih kćerki na balu *Arčes* biti teže i zahtevnije nego što se pribojavala, naročito bez Harijeve podrške.

5.

Vikend pre debitantskog bala, Olimpija se probudila s visokom temperaturom. Dva dana osećala se čudno. Grebalo ju je u grlu, želudac ju je boleo, nos joj je bio zapašen, a u subotu uveče osećala se još gore. Temperatura joj je bila 39 stepeni Celzijusa. U nedelju joj je bilo malo bolje, ali želudac je jače boleo. Skoro da je plakala kada se u nedelju ujutro spustila u kuhinju. Hari je Maksu spremio doručak. Primitila je da je i sinovljevo lice jarkocrveno. Posle doručka izmerila mu je temperaturu. Njegova je bila 39,3. Rekao je da ga „svrbi trba“. Kada je pogledala, videla je da ima jak osip i da mu je stomak prekriven malim plikovima. Izvukla je svoj pouzdani primerak knjige *Dr Spok* koji je dobila kada je rodila Čarlija. Maksovi simptomi savršeno su odgovarali opisu ovčjih boginja, baš kao što je i sumnjala.

Prokletstvo! rekla je zatvarajući knjigu. Te nedelje joj je najmanje bila potrebna bolest u kući. Morala je da ostane pribrana. Ne samo da je imala gomilu novih slučajeva u kancelariji nego je i Margaret uzela slobodne dane. S druge strane, opet, nije volela da ostavlja Maksa s bebisiterkom kada je bolestan. A i sama nije bila sigurna da li će joj biti dovoljno dobro da ode na posao. Zvala je pedijatra, koji joj je rekao da Maksa okupa u kadi sredstvom koje je preporučio, napuderiše ga kalaminom i drži u krevetu. Nije se moglo učiniti ništa drugo. Srećom, njena groznica popustila je u nedelju uveče. Još uvek se osećala loše, ali makar je imala samo blagi oblik gripa ili možda jaču prehladu, i s malo sreće za nekoliko dana biće zdrava. Čarli je trebalo da dođe u utorak uveče i može joj pomoći oko Maksa. Devojke dolaze u sredu poslepodne. Kasno te večeri pozvala je Džini. Glas joj je zvučao grozno. Rekla je da ima bronhitis, i kada se zakašljala, delovalo je kao da umire od tuberkuloze.

Sutra ostani u krevetu upozorila ju je majka. Plašila se da će Džini biti previše bolesna da bi mogla da izdrži let do kuće.

Ne mogu, imam ispite odgovorila je Džini i briznula u plač.

Zar ne možeš da polažeš u drugom roku? predložila je Olimpija. Deluješ mi mnogo bolesno da bi izašla iz kreveta.

Drugi je u petak. Ako u petak izađem na ispit, kući neću stići pre petka uveče. Tužno je jecala. Osećala se grozno, ali nije htela da propusti bal tog vikenda.

Možda nećeš imati drugog izbora nego da izađeš u drugom roku.

Šta ako mi bude crven nos?

To je najmanji problem. Sutra idi u ambulantu i vidi hoće li ti dati antibiotike da ne bi dobila upalu i stvarno se razbolela. To bi trebalo da ti pomogne. Obe je vakcinisala protiv meningitisa pre nego što su u septembru otišle na koledž pa je bar bila sigurna da se ništa gore od prehlade ili u najgorem slučaju bronhitisa ne može izroditi, a antibiotici će sprečiti upalu pluća. Džini je zvučala užasno. Veronika se zasad nije razbolela, ali budući da deli sobu sa sestrom, Olimpija se ne bi čudila ako se i ona razboli. Maks ima ovčje boginje tužno je rekla Olimpija. Hvala bogu da ste ih vi imale. Samo bi nam još to trebalo. Siroti mališan se grozno oseća. Kakva pometnja! tužno je odvratila Olimpija. Nedelja se pretvorila u pakao, s bolesnicima na sve strane.

U ponedeljak se osećala bolje, a Maks gore. Džini je zvala i rekla da je dobila antibiotike pa se Olimpija ponadala da će joj do kraja nedelje biti bolje. Otišla je na ispit. Kada je pozvala majku, briznula je u plač jer je bila sigurna da će pasti. Usput, uspela je da saopšti majci da je njena nova velika ljubav, Stiv, pravi bezveznjaković, ali da će svejedno doći na bal. Njenoj majci je to zvučalo kao mogući blagoslov, međutim, nije imala vremena da se raspituje o pojedinostima. Bebisiterka je upravo stigla, a ona je, bolesna ili ne, morala na posao.

Olimpija je ceo dan sedela za radnim stolom, duvajući nos. Bolovi u želucu su popustili, ali joj je nos curio, a glava ju je bolela. Više puta je naručila pileću supu iz obližnjeg restorana. Svaki čas zvala je bebisiterku, koja joj je rekla da je Maks dobro, ali da je ceo prekriven tačkicama. Nedelja će očigledno biti naporna.

Tog jutra padao je sneg. Do podne je napadalo više od deset centimetara snega. Na radiju su rekli da će škole narednog dana biti zatvorene. Tokom noći očekivalo se još dvadeset centimetara snega i snežna mećava. Olimpija je nakratko pomislila kako bi bilo dobro da

pozove svekrvu i pita je da li joj je nešto potrebno. Nije htela da Frida izlazi iz stana i da se oklizne na ledu kada temperatura uveče padne. Pozvala je Fridu, ali nije bilo odgovora. Olimpija je iz kancelarije izašla tek posle šest sati. Smrzla se tražeći taksi, a kada je stigla kući, bila je mokra do gole kože. Maks je ležao u krevetu oslonjen na jastuke, prekriven kalaminskim losionom i gledao video.

Zdravo, dušo, kako si?

Svrbi me tužno je odgovorio. Temperatura mu je ponovo skočila, ali Olimpijina bar nije. Imala je težak, naporan dan u kancelariji. A Hari je ostavio poruku da ima gužvu na poslu i da neće stići kući pre devet. Morala je da razvedri Maksa. Nije ga mogla ostaviti da čeka sutrašnji dan kada će Čarli doći da joj pomogne. Čarli je umeo da razveseli brata, a ona je sada bila premorena. Nije pomagalo što nema Harija, sada kada je i sama bila bolesna.

Skuvala je pileću supu za sebe i Maksa, pa stavila smrznutu picu u mikrotalasnu. Izduvala je nos otprilike četiristo puta. Baš je spremila Maksa za spavanje, ugasila svetlo u njegovoj sobi i ušla u svoju, čeznući za toplom kupkom, kada je zazvonio telefon. Napolju je još uvek padao sneg. Zvala je Frida. Izvinila se što je uznemirava. Znala je da Maks ima boginje i pitala je kako mu je.

Siroto dete, izgleda strašno. Prekriven je kalaminom od glave do pete. Nisam verovala da toliko boginja može da izbije na jednom detetu. Ima ih čak i u ušima, nosu i ustima.

Jadnik. Kako je tvoja prehlada?

Užasno priznala je Olimpija. Nadam se da će proći do subote uveče.

Da, i ja se nadam neodređeno je odgovorila Frida. Po prvi put u životu, Olimpija je pomislila da je njena svekrva pijana. Isprva to nije primetila, ali Frida je zaplitala jezikom. Na trenutak se Olimpija uplašila da je doživela moždani udar. Pre pet godina imala je napad srca, ali od tada je bila dobro.

Da li si dobro? zabrinuto ju je upitala.

Da... da... dobro sam... Oklevala je i njena snaha primeti drhtanje u glasu. Danas poslepodne sam imala malu neprijatnost priznala je nevoljno. Volela je svoju nezavisnost, dobro se snalazila sama i nikad nije želela da bude nikome na teretu. Retko kome je govorila kada je bolesna, saopštila bi to danima ili nedeljama kasnije.

Kakvu nezgodu? pitala je Olimpija duvajući nos.

Usledila je duža pauza i Olimpija se zabrinu da je Frida zaspala. Zvučala je potpuno omamljeno.

Frido? prenela ju je Olimpija i čula kako se Frida meškolji na drugom kraju linije.

Izvini... malo sam mamurna. Otišla sam po namirnice pre nego što se vreme pogoršalo. Okliznula sam se na ledu. Ali sada sam dobro. Nije zvučala dobro.

Šta se dogodilo? Da li si se povredila?

Ništa ozbiljno uveravala je Frida. Za nekoliko dana biću dobro.

Koliko dobro? Da li si bila kod lekara?

Usledila je još jedna duža pauza pre nego što je Frida odgovorila. Slomila sam gležanj rekla je žalosno, a glas ju je odavao da se oseća očajno. Stala sam na led na ivici trotoara. Bilo je to strašno glupo. Trebalo je da budem obazrivija.

O, moj bože, strašno. Jesi li bila u bolnici? Što me nisi zvala?

Znam koliko imaš posla. Nisam htela da ti smetam. Zvala sam Harija, ali ga nisam dobila. Bio je na nekom sastanku.

Još uvek je odgovorila je Olimpija, potresena svekrvinom nesrećom i što nije bila tu da joj pritekne u pomoć. Frido, trebalo je da me zoveš. Mrzela je pomisao da se starica sama nalazi u Hitnoj pomoći.

Došla je Hitna pomoć i odvezli su me u Njujoršku bolnicu. Bila je to prava pustolovina koja je trajala celo popodne.

Jesu li ti stavili gips? Olimpija je bila užasnuta. To što se dogodilo Fridi bilo je mnogo gore nego Maksove ovčje boginje, Džinin kašalj ili njena prehlada.

Do kolena.

Kako si došla kući?

Nisam.

Nisi? Pa gde si? Priča je iz minut u minut postajala sve gora.

Još uvek sam u bolnici. Nisu mi dali da sama idem kući. Nekoliko nedelja ću biti na štakama. Imala sam sreće što nisam slomila kuk.

O, bože! Frido, dolazim po tebe. Bićeš ovde s nama.

Ne želim da vam budem na teretu. Sutra ću biti dobro. I idem na bal!

Naravno da ideš. Nabavićemo ti kolica odgovorila je Olimpija i razmišljala kako će je odvesti na bal. Ništa u životu nije bilo jed-

nostavno, naročito u ovo doba godine.

Hodaću nepokolebljivo je odvrtila Frida, iako su joj saopštili da nekoliko nedelja neće moći da se osloni na levo stopalo. Moraće da cupka unaokolo, na štakama. Međutim, još uvek je bila odlučna da nikom ne smeta. Kao i uvek, bila je sigurna da sve može sama.

Noćas ćeš ostati ovde. Imala si ovčje boginje, zar ne?

Mislim da jesam. Ne brinu mene boginje. Olimpija je znala da stari ljudi koji su izloženi ovčjim boginjama ponekad dobiju herpes zoster. Međutim, nisu mogli Fridu da ostave samu kod kuće. Postojala je mogućnost da opet padne i još nešto slomi. Morala je da bude s njima. Ne želim da smetam tebi i deci ponovila je Frida. Slušajući je, Olimpija je shvatila da su joj u bolnici sigurno dali nešto protiv bolova.

Nećeš nam smetati i nema razloga da ostaneš u bolnici. Hoće li te otpustiti večeras?

Mislim da hoće neodređeno je odgovorila Frida.

Pozvaću bolnicu i pitaću bolničarku pa ćemo se čuti. Olimpija je zapisala broj Fridine sobe, bolničko odeljenje gde se nalazi i broj najbliže bolničarke. Iako je Frida očigledno imala gips na nozi, bila je neverovatno nezavisna. Stalno se izvinjavala što joj smeta. Ne smetaš mi uveravala ju je Olimpija i spustila slušalicu. Pokušala je da pozove Harija u kancelariju, ali se na njegovom privatnom broju javljala govorna pošta, a njegova sekretarica nije bila u kancelariji. Prošlo je osam sati.

Pozvala je bolnicu i rekli su joj je da je gospođa Rubinštajn dobro, ali da će je zadržati tu noć samo da ne bude sama kod kuće. Nije bilo medicinskog razloga zašto ne bi mogla da napusti bolnicu. Dali su joj vikodin protiv jakih bolova. Za ženu njenih godina, bila je izuzetno dobrog zdravlja i potpuno prisebna kada su je dovezli. Dežurna bolničarka rekla je da je Frida pravo srce. Olimpija se složila s njom. Zatim je pozvala Maksovu bebisiterku i ispričala joj šta se dogodilo i zamolila je je dođe na sat vremena. Srećom, živela je u blizini i posle dvadeset minuta pojavila se na vratima. Dok je čekala, radnu sobu u prizemlju pretvorila je u spavaću sobu za Fridu. Imala je kupatilo, televizor i krevet na razvlačenje, budući da su je povremeno koristili kao gostinsku sobu. Koliko god je potrebno, Frida može ostati s njima. Bila je sigurna da će to i Hari želeći. U osam i trideset izašla je

iz kuće, a sat vremena kasnije vratila se s Fridom. Hari još nije stigao.

Udobno je smestila Fridu u radnu sobu koju je pretvorila u gostinšku; donela joj nešto za jelo, upalila televizor i namestila joj jastuke; odvela ju je do kupatila, pridržavajući je dok se Frida borila sa štakama, i ponovo je smestila u krevet. U deset sati, kada je Hari došao, Olimpija je konačno bila u njihovoj spavaćoj sobi. Ušavši u nju, izgledao je mrtav umoran. Imao je neverovatno težak dan sa slučajem koji je privukao pažnju većine nacionalne štampe, što je zadalo glavobolju i njemu i ostalim sudijama.

Ko je u radnoj sobi? Pretpostavio je da je jedan od Čarlijevih prijatelja. Tu sobu koristili su za prijatelje kada su sva deca bila kod kuće. Bila je to jedina gostinska soba koju su imali.

Tvoja majka odgovorila je Olimpija, duvajući nos po hiljaditi put. Pošto je večeras izašla na oluju, prehlada joj se ponovo pogoršala.

Moja majka? Šta ona radi ovde? Zbunio se.

Slomila je gležanj. Odvezli su je vozilom Hitne pomoći u Njujoršku bolnicu. Nije me čak ni pozvala. Otišla sam po nju pre pola sata.

Ne šališ se? Izgledao je zaprepašćeno.

Ne šalim. Ponovo je izduvala nos. Ne može da bude sama u stanu. U gipsu je i na štakama. Mislim da bi neko vreme trebalo da ostane ovde.

Hari se s ljubavlju osmehnuo supruzi. Olimpija ga nikad nije razočarala. Da li je budna?

Bila je pre nekoliko minuta, ali prilično je omamljena lekom koji su joj dali protiv bolova. Sirota, mora da ju je đavolski bolelo. Rekla sam joj da nas zove preko interkoma ako joj nešto treba i da ne pokušava sama u kupatilo. Znaš kakva je. Sutra ujutru će nam svima spremiti doručak. Moraćemo da je vežemo za krevet.

Idem ja dole da proverim kako je zabrinuto je odvratio i zatim, krenuvši prema vratima, ponovo pogledao Olimpiju. Volim te. Hvala ti što si tako dobra prema njoj.

Olimpija mu uzvratila osmehom. Ona je jedina mama koju imamo.

Ti si najbolja žena na svetu.

Vratio se posle deset minuta, iznenađen veličinom gipsa na majčinoj nozi i štakama koje su ležale kraj njenog kreveta. Čvrsto je zaspa. Ugasio sam televizor i ostavio joj upaljenu lampu. Mrtva je za

ceo svet. Gips je, priznajem, prilično velik.

Rekli su da je prelom gadan. Frida ima pravo. Prava je sreća da nije slomila kuk. Ako se to može nazvati srećom. Kako si ti proveo dan?

Malo bolje nego ona. Mediji nas izluđuju zbog slučaja. Kako si ti? Zvučiš grozno.

I osećam se tako. Nadam se da će Čarli uspeti da dođe kući po ovom vremenu. Ove nedelje će mi pomoć stvarno biti potrebna.

Hari se odmah branio. Strašno mi je žao što ne mogu da uzmem slobodan dan. Ali u ovom trenutku to jednostavno ne smem.

Znam tužno je rekla. Ni ja. Do guše sam u poslu. Margaret je uzela slobodnu nedelju. Majka joj je imala mastektomiju.

Gospode, da li je iko još na nogama?

Hvala bogu, ti si. Imali su ovčje boginje, slomljeni gležanj, prehlade. Olimpija se nadala da će Veronika ostati zdrava, a Džini ozdraviti za subotnji bal. Ako večeras želiš da spavaš u Čarlijevoj sobi, u redu je. Ne želim da se zaraziš ovom prehladom ili gripom, ili šta god da je. Grozna je.

Ne budi smešna. Ne bojim te se. Ja nikad nisam bolestan.

Psst! odvrtila je i stavila prst na usta. Nemoj to da kažeš! Nasmejao se i otišao da se istušira; pola sata kasnije bio je pored nje u krevetu. Još je šmrkala i kašljala. Još jednom je otišla da proveriti kako je Maks. Čvrsto je spavao.

Izgleda da ćeš ove nedelje voditi kućnu ambulantu kazao je Hari pribivši se uz nju i zagrlivši je. Okrenula mu je leđa da mu ne bi disala u lice, ali bilo je utešno osetiti ga uz svoje telo.

Žao mi je tvoje mame. Kakav peh.

Srećna je što te ima, Oli... isto kao i ja... nemoj misliti da ne cenim sve što radiš za nju. Ti si divna žena.

Hvala ti rekla je tonući u san u njegovom naručju. Ni ti nisi loš.

Sutra ću pokušati da dođem ranije obećao je. Klimnula je glavom i nekoliko sekundi kasnije duboko je spavala.

6.

Narednog jutra ustala je u šest sati da obiđe Fridu. Njena prehlada nije popuštala, ali makar se nije pogoršala. Frida je još uvek čvrsto spavala. Izgleda da se tokom noći nije budila. Kao da se nije pomerila od kada ju je Olimpija prethodne večeri ostavila u krevetu. Dala joj je svoju spavaćicu, dugačku i široku, od flanela, koju je nosila dok je bila trudna s Maksom. Fridi je bila kratka, a i rukavi su joj bili kratki, što se Fridi nije svidelo. Ruke su joj bile na pokrivaču i Olimpija je videla logoraški broj koji se uvek trudila da sakrije. Svaki put kada ga vidi, Olimpija se rastuži. Nije mogla da zamisli kakve su te godine bile za Fridu. To što je preživela, uvek bi je duboko potreslo. Na vrhovima prstiju izašla je iz sobe i vratila se na sprat da se istušira. Hari se oblačio. Morao je rano da ide u kancelariju i na konferenciju za medije. U sedam, baš kada se češljala, probudio se Maks. Rekao je da mu je bolje, iako mu je osip bio isti kao prethodne večeri, ako ne i veći.

Kako su tvoji pacijenti? upitao je Hari oblačeći sako i popravljajući kravatu.

Maks kaže da je bolje, a tvoja majka još spava.

Da li možeš sve da postigneš? pitao je. Bio je zabrinut, ali i u žurbi.

Olimpija se nasmejala. Imam li izbora?

Izgleda da nemaš odvratio je kao da se izvinjava. Sada bar neće biti pogovora oko odlaska njegove majke na bal. Imaće dobar izgovor da ostane kod kuće i brine se o njoj, pa neće biti potpuni negativac što ne ide na bal. Osećao se kao riba koja se otkačila s udice. Nedeljama je osećao krivicu zbog svoje odluke, ali ma koliko se osećao krivim, odlučno je odbijao da ide. A sada ni njegova majka ne može da ide. Pa neće valjda na bal na štakama, budući da ne može da se osloni na nogu. Svojoj supruzi nije rekao ni reč o svojim razmišljanjima. Bilo mu je teško zbog majčinog pada i dodatnog opterećenja koje će trpeti Olimpija, ali mu je laknulo. Na neki način, Hari je taj pad smatrao kao neko providenje.

Ne brini uverila ga je Olimpija. Bebisiterka dolazi za pola sata. Ona može da brine o oboje. A večeras stiže i Čarli. On će nam pomoći dok ne dođu devojke. Onda se možemo smenjivati. Klimnuo je glavom, ali nije bio potpuno siguran da je njen optimizam stvarno osnovan. Džini baš nije bila poznata po tome što rado pomaže u kući. Znao je da će Čarli biti dar s neba, a i Veronika će biti od pomoći ako je raspoložena i nema drugih planova. Možda. Ukoliko ne bude nikakvih pobuna u kojima smatra da mora da učestvuje, ničeg protiv čega bi se bunila i nijednog zlostavljanog deteta ili beskućnika nigde u gradu kome je, prema njenom mišljenju, potrebna pomoć. Porodica se nalazila nisko na njenom spisku ličnih prioriteta. Kao i druga deca, i Veronika je računala da će se majka za sve pobrinuti. Doduše, Olimpiji je to uvek nekako polazilo za rukom, i Hari se zbog toga osećao krivim. Pet minuta kasnije, uz brz poljubac supruzi i obećanje da će doći kući najranije što bude mogao, otišao je na posao.

Olimpija je Maksu napravila Miki Maus palačinke, pustila mu film i ponovo obišla Fridu u radnoj sobi. Kada je stigla bebisiterka, Frida je još uvek spavala. Olimpija je bebisiterku uputila u stanje oba bolesnika, uzela svoju aktovku i doslovno istrčala iz kuće. Trotoar je prekrilo tridesetak centimetara tek napadalog snega, ali bar trenutno nije padao. Kao i obično po takvom vremenu, trebalo joj je pola sata da pronade taksi. Margaret ju je poslepodne pozvala u kancelariju da čuje kako je. Olimpiji je preostalo samo da se nasmeje.

Da vidimo. Maks ima ovčje boginje, Frida je juče slomila gležanj i sada je u našoj radnoj sobi. Ja imam prehladu veka. Džini je bolesna na koledžu. A Čarli, hvala bogu, večeras dolazi kući.

A osim tih sitnica, kako je inače?

Znaš, kada počne da se ruši, sve se sruši. Samo se nadam da će devojke do subote ostati u komadu. Posle toga svi se možemo raspasti.

Šta Hari radi da ti pomogne?

Trenutno ništa. Ima neku gužvu u Apelacionom sudu.

Znam. Gledala sam jutros njegovu konferenciju za medije. I baš kada sam odlučila da ga mrzim jer neće s tobom na bal, ponovo sam se zaljubila u njega zbog njegovih stavova. Taj čovek je pravi *menš*, iako i dalje smatram da je seronja jer u subotu ne ide s tobom.

Izgleda da ne možeš imati sve uzdahnula je Olimpija. I ja ga volim. Zalaže se za prave stvari i spreman je do smrti da se bori za njih. Nažalost, to uključuje i njegova ubeđenja o balu. Valjda ne možeš imati i jedno i drugo. On se bori za ono u šta veruje. Ali makar je Čonsi pristojan. Sigurno je bolestan.

Ako ti bude u subotu zagorčavao život, udariću ga u potkolenicu.

Kako je tvoja mama?

Bolje nego što sam mislila da će biti. Postoji nešto u toj generaciji. Mora im se odati priznanje. Izdržljive su i veoma hrabre. Ja bih bila izgubljena. Ona je srećna što je živa.

I Frida je takva. Sinoć se stalno izvinjavala što nam je na teretu. Kada Maksu bude bolje i više ne bude bio zarazan, moći će jedno drugom da prave društvo. Mislim da će to biti uskoro, moram da proverim. Ne bih htela da Frida od njega dobije herpes.

Samo ti još to treba. Margaret je bila zadivljena srčanošću kojom se Olimpija o svemu brinula. Deca, posao, muž, krizne situacije. Nekako je uspevala sa svim tim da izađe na kraj. Izgleda da je to sudbina zaposlenih žena. Morale su da budu genijalci u kancelariji i neumorne mašine kod kuće. Ako se Margaret pita, bilo je to previše obaveza odjednom i zato je ona odlučila da nema dece. S mužem i poslom mogla je da izađe na kraj, ali četvoro dece, koliko je imala Olimpija, ili samo jedno, za nju bi bilo mnogo više nego što može da podnese. Kao što je to redovno isticala, nije imala čak ni kućne ljubimce, ni biljke. Posao je za nju bio i više nego dovoljan. A suprug joj je bio bolji nego što je mogla da poželi. Brinuo se za domaćinstvo, organizovao njihov društveni život i kuvao kada se vrati kući. Reci ako ti ikako mogu pomoći ponudila se Margaret, ali Olimpija je znala da ima pune ruke posla s majkom. Dovoljno je što će u subotu uveče biti s njom na balu. S devojkama koje će biti napete i nervozne, sa Čarlijem i drugim pratiocem na koga takođe treba paziti, Fridom na štakama ili u invalidskim kolicima i potencijalno neprijateljski raspoloženim bivšim mužem, Olimpija će sigurno poludeti.

Uprkos novom slučaju koji je dobila u četiri popodne, Olimpija je rano napustila kancelariju i uspela da stigne kući pre pet sati. Maks je sedeo na kauču u radnoj sobi kraj Fride. Ona je digla nogu na stolicu, a s njima je sedeo i Čarli i pio čaj.

Vidi ti to, kakvo simpatično društvance. Zdravo, dušo rekla je i

zagrlila starijeg sina u znak dobrodošlice. Bila je presrećna što je došao. I on se obradovao što vidi majku. Maks je još uvek bio napuderisan kalaminom, ali ih je lekar uverio da više nije zarazan pa je Frida celo popodne uživala u njegovom društvu. Čarli je tek stigao, i to nekoliko sati ranije nego što je bilo planirano. Kako se osećate? pitala je Olimpija svoje pacijente.

Bolje odgovorio je Maks nacerivši se.

Odlično rekla je Frida gledajući oba unuka. Htela sam da nam spremim večeru, ali mi Čarli nije dopustio. Olimpija ga je zahvalno i s odobravanjem pogledala.

Hvala bogu što nije. Naručićemo kinesku hranu. Zanimljivije je. Sedeli su tako u radnoj sobi i čavrljali. Sat vremena kasnije kući je došao i Hari. Imao je uspešan dan i obradovao se kada je ugledao Čarlija. Dok su njih dvojica u kuhinji pili pivo, Olimpija je otišla da obuče farmerke. Maks je ostao s bakom zadovoljno gledajući televiziju. Frida se još uvek izvinjavala što ih opterećuje, ali očigledno je uživala u društvu.

Večera je bila odlična i posle su svi osim Čarlija otišli u svoje sobe. On je još neko vreme ostao s majkom. Izgledalo je kao da ga nešto tišti, ali kada ga je majka pitala o čemu je reč, tvrdio je da je sve u redu. Rekao je samo da je srećan što je s njima kod kuće. Obećao je da će sutrašnji dan provesti s bakom i Maksom. Malo kasnije izašao je s prijateljima. Tog dana otoplilo je pa se preostali sneg pretvarao u bljuzgavicu, a noću u led. Olimpija ga je upozorila da bude oprezan i da ne zaboravi šta se desilo Fridi. Čarli ju je pogledao i osmehnuo se, a zatim otišao. Majka se prema njemu još uvek ponašala kao da ima pet godina.

Između brige o Fridi i uspavlivanja Maksa, spremanja kuhinje, razgovora sa Čarlijem i najzad vruće kupke, Olimpija nije mogla da razgovara s Harijem sve dok nisu legli u krevet.

Kako ti izgleda Čarli? zabrinuto je upitala.

Dobro. Zašto? Izgleda da se sjajno zabavlja na hokeju. I mislim da je opušteniji po pitanju planova za budućnost. Za Dan zahvalnosti mi je izgledao malo napet, ali večeras je delovao mnogo opušteniji.

Ne znam tačno o čemu je reč, ali mislim da ga nešto još uvek tišti odvrtila je instinktivno Olimpija.

Da li je nešto rekao da bi stekla takav utisak?

Ne. Kaže da je sve u redu. Možda ja to samo umišljam, ali sigurna sam da ga nešto muči.

Ne traži razlog za brigu prekorio ju je Hari. Reći će ti ako ima problema. Uvek ti kaže. Iako je s drugima bio suzdržan, s Olimpijom je bio izuzetno blizak.

Možda si u pravu odgovorila je Olimpija, međutim, nije zvučala uvereno. Sutra kada se vratila kući s posla, spomenula je to Fridi.

Čudno je to što kažeš zamišljeno je kazala Frida. Ne mogu ti reći zašto, ali i ja sam imala isti utisak dok je juče sa mnom pio čaj. Ne znam da li je zabrinut ili tužan. Deluje zabrinuto. Možda se boji hoće li naći posao kada diplomira odvratila je. Čarli je bio veoma odgovoran mladić.

Meni se takav čini otkad mu je prijatelj prošlog proleća počinio samoubistvo. Stalno mislim da je to razlog. Znam da je u školi bio na razgovoru kod psihologa. Ali možda je nešto drugo. Ili možda nije ništa. Hari misli da umišljam objasnila je pijući čaj sa svekrvom. Bio je to jedini miran trenutak tokom dana. Frida joj je uvek govorila da previše radi. Bila je to sudbina svih zaposlenih majki, naročito onih koje su za život zarađivale baveći se pravom, kod kuće imale petogodišnje dete, muža i troje dece na koledžu. Kao da je žonglirala na žici, obično bez mreže, od jutra do večeri.

Muškarci nikad ne primete takve stvari odgovorila je Frida i dalje razmišljajući o Čarliju. Verovatno nije ništa. Možda samo brine o tome šta će da radi kada diplomira. Za većinu dece to je težak period. Svidelo se to njima ili ne, moraju da napuste gnezdo i odrastu. Kada odluči hoće li da prihvati onaj posao u Kaliforniji, pronađe posao ovde, upiše Teološki fakultet ili ode na Oksford, osećaće se bolje. Svaka od tih mogućnosti je dobra, ali dok se za jednu ne odluči, verovatno će biti napet. Složile su se da Čarli deluje zabrinuto.

Mislim da si u pravu. Sećam se koliko sam ja bila uplašena kada sam završila koledž. Nisam imala porodicu na koju bih se oslonila. Bila sam prestravljena, a onda sam se udala za Čonsija i mislila sam da sam našla sigurnost. Ispalo je, međutim, da nisam bila onoliko sigurna koliko sam mislila.

Bila si premlada za brak rekla je Frida namrštivši se, iako je kada se udala za Harijevog oca bila mlađa od Olimpije. Ali tada su stvari

bile drugačije, preživeli su rat i užas koncentracionog logora. Živeli su drugačijim životom. Tokom rata, ljudi su brzo odrastali, posebno ako bi preživeli ono što i ona. Njena mladost prestala je u koncentracionom logoru u Dahauu.

Bar sam u njemu dobila troje dece filozofski je odgovorila Olimpija i Frida se osmehnula.

Da, jesi. Čarli je divan momak, a i devojke su sjajne. Zatim je odlučnog izraza lica pogledala snahu. Ja svakako idem na bal, da znaš. Nije me briga šta ćeš reći, ne bih ga propustila ni za šta na svetu. Olimpiji je bilo žao što Hari ne misli tako. Hari reče da je najbolje da s njim ostanem kod kuće. Još sam ljuta na njega što ne želi da ide, ali to je njegova stvar ako od sebe želi da pravi budalu svojim tvrdoglavim idejama. Ja idem. To sam mu i rekla. U njenom pogledu ogledala se odlučnost.

Olimpija ju je pogledala i osmehnula se. Nameravala sam da pokušam da te odgovorim. Međutim, izgleda da nema šanse da mi to uspe.

Ne, nema odgovorila je Frida s izrazom stare lavice, sedeći na kauču s nogom u gipsu, podbočena jastucima.

Zašto ti ne bih iznajmila invalidska kolica? brižno je predložila Olimpija. Čarli može sutra da ode po njih. Tako nećeš morati da hodaš.

Bilo bi mi neprijatno u kolicima priznala je starija žena. Ne bih da izgledam kao invalid. Ali ima smisla. Ako možeš da nabaviš kolica, ići ću u njima. A ako ne možeš, skakutaću na štakama.

Divna si divila joj se Olimpija. I izvanredna baka. Kao što je volela Maksa, Frida je volela i ostalu Olimpijinu decu, i nije pravila razliku među njima.

Idem, makar me vozila Hitna pomoć i bolničari uneli na nosilima. Sem toga, hoću da obučem svoju novu haljinu. Nikad u životu nisam bila na debitantskom balu i verovatno mi se više nikad neće ukazati takva prilika. I zato ne želim da je propustim. Dok je to govorila, u očima su joj sijale suze. Za nju je to bilo više od bala. Za nju je to značilo biti društveno prihvaćen na način kao nikad ranije. Godinama je živela u siromaštvu i radila kao švalja u fabrici, zajedno s mužem, da bi školovala sina. Samo jednom pre nego što umre, i ona je želela da se oseća kao Pepeljuga, makar to njen sin smatrao glupim. I htela je

da vidi kako njene unuke debituju. Olimpija je to razumela i zaklela se da će joj to i omogućiti. Bilo je to ostvarenje snova ne samo za devojke. Jer, i Fridi je mnogo značilo. Više nego što je Hari slutio.

Sve ćemo srediti, Frido. Obećavam ti. Jedino što Olimpija nije mogla da dokuči, bilo je ko će gurati kolica. Ona je u subotu morala da bude u hotelu u pet sati da bi devojka pomogla da se obuku, a Čarli je morao da bude s njima na probi. Do hotela je nije mogao dovesti niko osim Harija, a Hari je odbijao da ide. Pomislila je da bi mogla da zamoli Margaret i njenog muža da dođu po Fridu ako im iznajmi limuzinu. To je bio jedini način.

Te noći posle večere Olimpija je Hariju oprezno spomenula bal i podsetila ga da će sada, kada je njegova majka nesposobna, biti mnogo teže organizovati njen odlazak. Bila joj je potrebna pomoć. Nadala se da će se on dobrovoljno ponuditi i da ga ne mora mnogo moliti.

Već sam joj rekao da ne treba da ide nervozno je odgovorio.

Želi da ide mirno je dodala Olimpija, ne spominjući Fridine mnogobrojne razloge.

Samo je tvrdoglava osorno je dodao.

I ti si. U njenom glasu osetila se oštrina koje ranije nije bilo. Odbijao je da joj pomogne, i to ju je ozbiljno vređalo. Najmanje što je mogao da učini bilo je da pomogne majci da dođe na bal, budući da ona to toliko želi. Tvojoj majci taj bal mnogo znači. Možda i više nego što bi se moglo zaključiti na prvi pogled. U Čonsijevom slučaju bila je reč o običnom snobizmu. Međutim, Frida je celog život naporno radila i mnogo toga žrtvovala, preživela progon i mnoge teškoće da bi dođe dospela. Ako želi da ide na debitantski bal, iz bilo kog razloga, Olimpija je smatrala da na to ima pravo; i učiniće sve što je u njenoj moći da je podrži. Osim toga, bliznakinje su obožavale baku i želele su da i ona bude na balu. Frida je tu posebnu noć zaslužila isto kao i devojke. Bila je to i njena noć. Olimpija je to razumela. Hari nije. Odbijao je da to shvati. Njemu je sopstveni politički stav bio važniji od snova mlade devojke ili stare žene. Mislim da joj je to zaista važno nežno je rekla.

Ne bi trebalo da bude odlučno je odgovorio. A čak i ako jeste, ja sam sudija Apelacionog suda. Ne mogu da podržim događaj koji predstavlja jednu vrstu diskriminacije samo da bih ugodio majci,

supruzi ili tvojim kćerkama. Umoran sam od toga što me terate da se osećam kao seronja. Čvrsto verujem u to što radim. Ne mogu da idem na bal.

Sigurna sam da ne bi bio prvi Jevrejin koji je gost na *Arčesu*. Koliko ja znam, neke Jevrejke su tamo debitovale.

Sumnjam. A čak i da je to i istina, svejedno moram da zauzmem stav i da mu budem dosledan. Mislim da Martin Luter King nikad nije bio na balu koji je organizovao Kju kluks klan.

Zar ti i Veronika morate da bojkotujete baš sve u šta ne verujete? Kada je ona kod kuće, čak i kada kupujem namirnice, razmišljam da li ću time nekoga uvrediti ili progoniti. Ako kupim grožđe, to je uvreda Sesaru Čavezu. Ako kupim južnoafričke proizvode, ne poštujem Nelsona Mandelu. Do đavola, skoro svaki put kada obučem džemper ili cipele, ili pojedem voće u svojoj rođenoj kuhinji, nekoga naljutim. To i te kako zagorčava život, a u ovom slučaju, mislim da je naša porodica važnija od tvojih prokletih političkih načela. Jedino što tvoja majka sada želi jeste da ode na bal i vidi kako njene unuke debituju, što je, priznajem, arhaičan običaj, ali je samo to. To je samo zabava, jedna noć u devojčinom životu kada se oseća posebno, kao bat micva. Zar ne možeš da popustiš na jednu noć? Očigledno je besnela zbog njegovog stava, ali Hari ju je samo pogledao i odmahnuo glavom. Čuo je i znao je da je njoj to važno, i njegovoj majci. Ali nije se slagao s njima i nije hteo da popusti.

Ne, ne mogu.

U redu. Rekla mu je to besno ga pogledavši. Onda idi do đavola i ti ako ti tvoja načela i politička ubeđenja znače više od nas. Mislim da ovog puta stvarno ne razumeš suštinu.

Znam da ti to misliš tiho je odgovorio, duboko nesrećan. Načela nisu šešir koji stavljaš i skidaš kada ti to odgovara. Oni su krune od trnja koje si obavezan da nosiš bez obzira na sve.

Olimpija nije rekla više ni reč. Izašla je iz sobe pre nego što stvarno iskali gnev na njega i kaže nešto zbog čega će kasnije žaliti. Znala je da oko tog pitanja neće biti kompromisa. Hari je bio nepokolebljiv i ona je izgubila rat. Sviđalo se njoj to ili ne, bilo pošteno ili ne, ona će biti ta koja će morati da popusti.

7.

Kada su devojke došle iz koledža, u kući je nastao pravi metež. Njihovi prijatelji su dolazili i odlazili, telefon je neprestano zvonio. Džini je posetilo nekoliko devojaka koje će debitovati na *Arčesu*, kikotaše se i cičale dok su gledale njenu haljinu. Bile su oduševljene kada su je videle i složile se da je božanstvena. Veronika se zatvorila u svoju sobu s prijateljicama, od kojih nijedna nije želela da se pojavi na balu.

Frida je ostavila vrata radne sobe otvorena i uživala gledajući dolaske i odlaske. Olimpija joj je donosila košer hranu. Čarli joj je pomagao u kuhinji i ređao hranu na poslužavnike. Frida je bila izuzetno razumna i nije bila stroga u pogledu hrane kao inače, znajući koliko je Olimpiji komplikovano da brine i o tome. I bila je sigurna da će joj Bog oprostiti, samo da ne jede umake s pavlakom na mesu, jastoga ili rakove. Olimpija je brižno pazila šta joj poslužuje. I kako je i pretpostavljala, Čarli joj je bio od ogromne pomoći. Pomagao joj je gde god je mogao.

U četvrtak uveče proslavili su Hanuku. Olimpija je zapalila sveće, dok se Frida molila s njom. Razmenile su poklone, što će raditi osam večeri zaredom. Olimpija je bila srećna što je Frida s njima. Tako je cela porodica bila na okupu. A verski porodični praznik skrenuo joj je misli sa bala, makar na jedno veče.

Džini je bila uzbuđena jer Stiv u petak stiže u grad. Veronika je uporno uveravala majku da je Džef sasvim pogodan i da neće „nakostrešiti“ kosu. Džef je trebalo da stigne tek u subotu ujutru, što je Olimpiji izgledalo u poslednji čas. Veronika je rekla da ne može ranije jer u petak uveče ima neku obavezu u Providensu. Nije imalo smisla prepirati se s njom. Sada kada je do bala ostalo samo nekoliko dana, bila je veoma neraspoložena.

U četvrtak kasno uveče, Olimpiji je palo na pamet da, iako se Veronika klela da ima bele satenske cipele, ona ih nikada nije videla na njenim nogama. Odlučila je da zaviri u Veronikin ormar da bi se uver-

ila da su zaista tamo. Ako ih nema, moraće da joj kupi cipele. U protivnom, Veronika će učiniti ludost i obuti patike ili crvene cipele. Ušla je u sobu baš kada se Veronika istuširala i brisala kosu peškirom, leđima okrenuta majci. Olimpija je zastala kao ukopana i užasnuto se zagledala u kćerku. Tačno nasred Veronikinih leđa bila je džinovska tetovaža, ogroman šareni leptir, raspona krila veličine tanjira. Olimpija je nesvesno jeknula, a Veronika skočila i okrenula se. Nije čula kada je majka ušla.

O, bože! *Šta je to?* Savršeno dobro je znala šta je. Samo nije mogla da veruje da je Veronika to uradila. Tetovaža je bila ogromna. Olimpija briznu u plač.

Daj, mama... molim te... izvini... nameravala sam da ti kažem... oduvek sam to želela da učinim... sviđa mi se... i ti ćeš se navići... Veronika se uspaničila. Jedino što im je majka ikada branila bile su tetovaže i pirsing. Dopustila im je da probuše uši, ali sva ostala mesta na telu bila su tabu. A tetovaže nisu bile dopuštene.

Ne mogu da verujem da si to uradila! Olimpija je sela na Veronikin krevet. Osećala je slabost. Telo njene kćerke je oskrnavljeno. Nije mogla da zamisli kako će Veronika živeti s tim do kraja života. Skandalozno. Želela je da Veronika ukloni tu tetovažu, ali je znala da će, ako joj predloži, njena kćerka to odbiti. Izgledaš kao da si tek izašla iz zatvora.

Svi u školi imaju tetovaže. Mama, imam osamnaest godina. Imam pravo da radim sa svojim telom šta hoću.

Imaš li pojma kako to izgleda, ili kako će izgledati kada budeš imala pedeset godina? Jesi li luda? Zatim ju je uhvatila prava panika. Da li se i Džini istetovirala? Veroniki je bilo neprijatno pa je sela na krevet kraj majke i zagrlila je.

Izvini, mama. Nisam htela da te ljutim. Godinama želim tu tetovažu. Olimpija je znala da je to istina, ali je mislila da ju je razuverila. Nije joj palo na pamet da će joj Veronika prkositi i istetovirati se čim ode na koledž.

Zašto nisi mogla da staviš tetovažu na zadnjicu, gde je niko ne vidi? Znaš li uopšte kako izgleda?

Mama, meni se sviđa... iskreno... to sam ja...

Tada Olimpiji još nešto pade na pamet. Veronikina debitantska haljina bila je bez leđa i imala je izrez skoro do struka. Moramo

nabaviti novu haljinu.

Ne, ne moramo mirno je odgovorila Veronika. Sviđa mi se ova koju imam. Prvi put je to priznala, ali Olimpija nije mogla da joj dozvoli da obuče tu haljinu i svima pokaže tetovažu. Radije bi umrla.

Neću ti dopustiti da debituješ na *Arčesu s tim* na leđima. U tom trenutku u sobu je ušla Džini tražeći lak za kosu, ugledala očajan izraz majčinog lica i znatiželjno pogledala sestru bliznakinju.

Veronika nije čekala pitanje. Mama zna. Džini je bilo neprijatno što se našla između dve vatre pa je krenula da izađe iz sobe.

Ostani gde si. Ako ijedna od vas dve ikada više u životu napravi tetovažu, obe ću vas ubiti. A to se odnosi i na Čarlija.

On to nikad ne bi učinio uveravala ju je Veronika. Plaši se da se ne naljutiš. Isto kao i Džini.

Zbog čega si onda ti tako hrabra? očajno je upitala Olimpija duvajući nos. Osećala se kao da je neko umro, iako je svesna da je reč o običnoj tetovaži.

Zaključila sam da ćeš mi oprostiti glupavo se osmehnuvši odgovorila je Veronika i ponovo zagrlila majku, koja je sada papirnom maramicom brisala oči.

Nemoj biti sigurna. I nešto moramo da uradimo s tom haljinom. Došla sam da potražim tvoje cipele. Samo nekoliko sati pre toga bilo im je divno dok su proslavljali Hanuku, a sada joj je ovo sve pokvarilo.

Ne mogu da pronađem cipele bezbrižno je odgovorila Veronika. Mislim da sam ih nekom dala.

Odlično. U poređenju s onim što je uradila svom telu, to nije bilo ništa. Sutra ću ti kupiti nove. Uzeće slobodan dan, kao i uvek petkom. Morala je da obavi milion stvari: da nabavi invalidska kolica za Fridu iz prodavnice medicinskih pomagala, ode u Fridin stan po haljinu i kupi Veroniki nove cipele. Ali jedino na šta je mogla da misli dok je snuždeno sedela u kćerkinoj sobi bila je ona tetovaža leptira. Kako ću ti naći haljinu za jedan dan?

Obući ću džemper preko haljine predložila je Veronika i Olimpija se ponovo rasplakala. To je bilo previše za njene već slabe živce. Fridina nezgoda, Maksove ovčje boginje, Harijeva tvrdoglavost, prehlada koja ju je mučila cele nedelje i sada ta užasna tetovaža.

Ne možeš obući džemper preko večernje haljine. Možda ti negde

mogu naći belu satensku ešarpu. Ako ne uspemo, u gadnoj smo neprilici!

Daj, mama, nikom neće smetati moja tetovaža.

Đavola neće, ja sam se već uznemirila. Možeš mi makar udovoljiti odgovorila je Olimpija, u isto vreme slomljenog srca i besna.

I udovoljavam ti podsetila ju je Veronika. Debitovaću, zar ne? Znaš da nisam htela da idem na bal. Zato me pusti na miru.

Puštam te. Samo nisam znala da ćeš mi zauzvrat slomiti srce. Da li je to tvoja osveta zato što sam te naterala da pođeš na bal? Čelični leptir?

Ne, mama tužno je odgovorila Veronika. Napravila sam je prve nedelje na koledžu, kao simbol moje nezavisnosti i slobodnog leta. Mog preobražaja u odraslu osobu.

Divno. Verovatno imam sreće što nisi stavila i gusenicu, da bi pokazala početak i kraj. Ustala je i pogledala obe kćerke, a zatim bez ijedne reči izašla iz sobe. Na stepenicama je prošla pored Harija, ali njemu nije rekla ni reči. Otišla je u kuhinju i skuvala čaj. Hari je video da je uzbuđena i pomislio da je još uvek ljuta na njega. Prošla je ponoć i Olimpija je očigledno bila veoma razdražljiva.

Frida ju je videla kada je pognute glave prošla pored otvorenih vrata radne sobe i nekoliko minuta kasnije doskakutala je na štakama u kuhinju. Olimpija je sedela za kuhinjskim stolom i plakala. Razmišljala je o haljini bez leđa i šta da preduzme. Još više je razmišljala o Veronikinom savršenom, mladom telu i kako ga je unakazila. Više nikad neće biti isto.

Uh-oh rekla je Frida gledajući je. Osetila je da nešto nije u redu, zato se i dogegala do kuhinje. Nije ličilo na Olimpiju da ne proviri u sobu i ne pita je kako je. Šta ne valja? pitala je, oprezno sedajući na kuhinjsku stolicu nasuprot snahi. Nadam se da nije ništa ozbiljno. Frida je bila zabrinuta. Nadala se da Hari ne pravi ponovo probleme. Znala je da je svojim odbijanjem da pođe na bal samo povećao stres kome je Olimpija cele nedelje bila izložena. Međutim, svoju snahu nikad ranije nije videla da plače, i to ju je veoma uznemirilo. Veče je do tog trenutka izgledalo savršeno, a sada se raspoloženje pokvarilo.

Nameravala sam da zastanem i oprostim se pre nego što počinim samoubistvo, ali sam pomislila da bih prvo mogla da popijem šolju

čaja. Kroz suze se osmehnula svekrvi.

Zar je toliko loše? Ko ti je to učinio? Ja ću ga prebiti, samo mi reci ko je. Kao da ponovo ima mamu, Olimpiju je do srži dirnula Fridina nežnost. Posegnula je preko stola za njenom rukom. Veronikina tetovaža za nju je jednostavno bila kap koja je prelila čašu. Izgledalo je smešno, ali Olimpija je bila očajna zbog nje. Veronika je napravila strašnu glupost i Olimpija je bila sigurna da će u budućnosti zažaliti, ali svejedno mora živeti s njom. Uklanjanje tetovaža bilo je veoma komplikovano, čak i da to jednog dana poželi da uradi. Ako te je Hari ovako rasplakao, ubiću ga ozbiljno je govorila Frida i Olimpija je odmahнула glavom.

Veronika odvrátila je i izduvala nos. Bio je jarkocrven jer je čitave nedelje duvala u njega. Makar je Džini posle doze antibiotika ozdravila. Kada je stigla kući, bilo joj je mnogo bolje. Olimpija je jedva izgovorila te reči dok je preko stola gledala svekrvu. Tetovirala se.

Tetovaža? Frida je izgledala zapanjena. To joj nikad ne bi palo na pamet. Na spisku svih mogućih nezgoda, ta mogućnost bila je poslednja. Gde?

Nasred leđa tužno je odgovorila Olimpija. Ovoliku! Rukama je pokazala veličinu leptira.

Oh dodala je Frida, prihvatajući saznanje koje je Olimpija podelila s njom. To nije dobro. Kakva glupost. Znam da su tetovaže danas moderne, ali jednog dana će joj biti žao.

Ona je oduševljena nesrećno odgovori Olimpija. Sutra moram da joj nabavim novu haljinu. Ne može da obuče ovu koju ima. Moram da joj nađem neku potpuno zatvorenih leđa. Ili ešarpu. Nisam sigurna kakvo čudo mogu da izvedem za jedan dan. A još uvek se osećala bolesno.

Frida se kratko zamisli i klimnu glavom. Donesi mi sutra metar i po belog satena, ali pravog, ne onu odvratnu sintetiku. Ja ću joj sašiti ešarpu. Moći će da je nosi na balu. Posle toga... posle toga je odluka na tebi i na njoj. Hoće li da nosi ešarpu? Frida je bila podjednako zabrinuta kao i Olimpija, ne samo uopšteno nego i zbog bala koji se održavao za dva dana.

Sada bi obukla i oklop da joj naredim tiho reče Olimpija. Ne znam kada je planirala da mi kaže za tetovažu, ali da sam je prvi put

ugledala na balu, dobila bih srčani udar. Olimpija je odmahнула glavom i pogledala svekrvu. Dve žene osmehnuše se jedna drugoj. Deca. Zbog njih je život stvarno uzbudljiv, zar ne? Olimpija se skrušeno nasmejala, a svekrva je potapša po ruci. Zbog dece smo i mi mladi. Veruj mi, jednom kada prestanu da nas iznenađuju, sve je gotovo i ludo nam nedostaju. Moj život posle Harijevog odlaska na koledž nikada više nije bio isti.

On se bar nije istetovirao.

Ne, ali se s prijateljima napio i pokušao da prijavi u marince sa sedamnaest godina. Hvala bogu da su ga odbili jer od detinjstva ima astmu. Da su ga primili, to bi me ubilo. Otac ga je skoro ubio. Ali, dobro, budimo praktične. Sutra moraš doneti metar i po belog satena i napravićemo Veroniki ešarpu kojom će prekriti tetovažu. To je lakše nego da tražiš novu haljinu, a ja je mogu sašiti za nekoliko sati. Ne treba mi ni šivaća mašina. Mogu je sašiti rukom.

Volim te, Frido. Kunem se, mislila sam da ću se onesvestiti kada sam tu tetovažu videla na njenim leđima. Baš se istuširala. Valjda ju je krila mesecima.

Moglo je da bude i gore. Mogla je biti lobanja s ukrštenim kostima ili ime nekog momka koga se sledeće godine neće ni sećati. Uzgred, kako Džinina ljubav? Dolazi li?

Navodno sutra uveče. Džini kaže da je sve u redu. Veroniki se taj mladić ne sviđa, a ona prilično dobro poznaje muškarce, bolje od Džini. Nadam se da je momak simpatičan. Toliko je uzbuđena što će je videti u balskoj haljini.

Baš slatko odvrtila je Frida sanjareći. Ne brini, prekrićemo tetovažu. Niko osim nas neće znati za nju. Bilo je divno imati svekrvu koja želi da reši probleme, a ne pravi ih. Olimpija je znala da je to prava retkost i veoma ju je zbog toga cenila. Bila je kao njena, a ne Harijeva majka.

Kada je otišla na spavanje, Olimpija je Hariju rekla za tetovažu. I on se iznervirao kao i ona. Nagrđivanje tela nije se kosilo samo s njegovim estetskim načelima nego i s njegovom verom. Mogao je da zamisli kako je Olimpiji. Sutra ujutru, kada je otišla da kupi beli saten, još uvek je bila van sebe. Svratila je i do radnje Manola Blahnika gde je kupila bele satenske cipele. U podne je Frida imala tkaninu u rukama. Bila je potpuno iste nijanse, sjaja i težine kao i tkanina od

koje je sašivena haljina. Savršena. Do četiri poslepodne, kada su se Čarli i Olimpija vratili s invalidskim kolicima, na vešalici je visila prelepa rukom sašivena ešarpa. Kada se vratila kući, Veronika ju je probala i bila je odgovarajuće dužine. Obećala je da će je sigurno nositi sutradan uveče. Problem je, bar što se tiče bala, bio rešen. Taj teret joj je bio skinut s misli, ako ne i sa srca.

Olimpija, Hari i Frida su i te večeri planirali da jedu kod kuće. Hari se ponudio da kuva. Maks je još uvek bio u krevetu, danonoćno gledajući filmove. Troje starije dece spremalo se za izlazak. Olimpija se radovala toj večeri koju će provesti u miru. Frida je probala kolica i rekla da su udobna i korisna. Olakšaće joj boravak na balu. Ostavili su ih sklopljena u hodniku da vozač može da ih stavi u limuzinu. Budući da će Olimpija već biti u hotelu s devojkama, Margaret je pristala da dođe po Fridu.

I drugo veče Hanuke uživali su u prijatnoj večeri kod kuće. Frida je zapalila sveće i izgovorila tradicionalnu molitvu. Olimpija je volela da je sluša kako se moli. Harija je to podsećalo na detinjstvo, iako mu se sviđalo i kako se Olimpija moli.

Već su se spremali za spavanje kada je Olimpija čula da se Džini vratila kući. Iz hodnika u prizemlju ispred Fridine sobe čuli su se glasovi, zatim je neko potrčao stepenicama i Olimpija ugleda Džini kako trči pored otvorenih vrata njihove sobe. Plakala je.

Uh. Pogledala je Harija. Problem u gradu. Odmah se vraćam. Otišla je hodnikom do Džinine sobe i zatekla je kako leži na krevetu i neobuzdano plače. Olimpiji je trebalo deset minuta da sazna šta se dogodilo. Stiv je te večeri stigao iz Providensa; otišli su na večeru i rekao joj da je u Njujork zapravo došao da joj kaže da je među njima gotovo. Napustio ju je, već je imao drugu devojkicu. Džini je bila izbezumljena. Bila je luda za njim. Olimpija se zapitala zašto je došao u Njujork da bi joj lično saopštio tu vest baš uoči velikog događaja. Zar joj nije mogao reći kasnije, ili telefonom? Njoj je to izgledalo kao prljavi trik, a Džini je potpuno slomio. Malo šta joj je mogla reći da je uteši.

Žao mi je, dušo... tako mi je žao... zaista podmuklo od njega... Nije bilo pošteno da svojoj kćerki kaže da će zaboraviti Stiva i da će u njenom životu biti hiljadu drugih muškaraca posle njega. Sada je to za Džini bio smrtni udarac i okrutna prevara.

Ja sutra ne idem... prigušeno je zajecala Džini u dušek. Ne mogu... nije me više briga... neću debitovati... da sam bar mrtva...

To nemoj ni da pomisliš. A sutra ćeš debitovati. To je poseban trenutak u tvom životu. Radovala si mu se. Ne možeš dopustiti da ti taj momak to upropasti. Nemoj mu to dozvoliti. Znam da ti je sada užasno, ali sutra uveče osećaćeš se bolje... veruj mi... znam da hoćeš. Obuzela ju je malodušnost. Zašto je to morao baš sada da joj uradi? Zar nije mogao da sačeka do nedelje? Zar taj gad nema savesti? Očigledno nema. Olimpija je još sat vremena razgovarala sa Džini, ali je Džini uporno tvrdila da neće ići na bal. Ostaće kod kuće s Maksom i Harijem. Veronika će morati da debituje sama.

Neću ti dozvoliti da to uradiš odlučno je odgovorila Olimpija. Znam da se sada osećaš užasno. Ali sutra uveče bićeš predivna držeći Čarlija ispod ruke, naklonićeš se, i svi momci u dvorani zaljubiće se u tebe. Džini, moraš to da uradiš.

Ne mogu, mama odvratila je gledajući u tavanicu. Izgledala je kao da joj se ceo svet srušio, a niz obraze su joj se kotrljale suze. Znala je da se Džini oseća grozno, ali nimalo nije sumnjala da će biti života i posle Stiva, tog podlog malog gada. Htela je da ga zadavi jer je naneo toliko patnje njenom detetu. Međutim, sada nije mogla ništa da preduzme. Bila je skoro ponoć kada se vratila u svoju sobu. Džini je bila tužna, ali se smirila. Najzad je prestala da plače. Hari je čvrsto spavao. Olimpija je legla u krevet pored njega, zatvorila oči i nemo se molila... Molim te, bože, daj da sutra svi budu bistre glave i da se pristojno ponašaju... Ne mogu da podnesem više nijedno iznenađenje... Molim te, bože, samo na jedno veče... Hvala ti, bože... Laku noć. S tim mislima je zaspala.

8.

Subota, dan velikog događaja, osvanula je ledenohladna i blistavo sunčana. Nije padao sneg, nije bilo kiše, bilo je hladnije nego na Severnom polu, ali kada se Olimpija drhteći probudila, dan je bio božanstven. Samo je želela da nekako pregura do večeri, obuče devojke, vidi njihove naklone i silazak niza stepenice, i na kraju preživi taj bal. To nije mnogo, ali tih dana bilo je pravo čudo ako niko ne slomi nogu, ne oboli od neke retke bolesti ili ne doživi nervni slom. Ako se nekom nešto od toga desi, Olimpija je nameravala da umre.

U podne je morala da vodi devojke kod frizera. I za sebe je rezervisala termin u istom salonu, ali u dva sata. Do četiri će biti gotove. Svima je spremila doručak, a Fridi odnela njen poslužavnik. Frida joj požele sreću. Pitala je može li nekako da joj pomogne, ali koliko je Olimpiji bilo poznato, sve je bilo u redu. Obe devojke su još uvek spavale. Hari je rano izašao, imao je dogovoren skvoš u klubu. Maksu je bilo bolje. Čarli je spavao kod prijatelja. Na trenutak je u kući zavladao mir.

U jedanaest se probudila Džini i strčala u prizemlje potpuno rastrojena. Majku je zatekla u Fridinoj sobi. Izbezumljeno je uletela i rekla: Izgubila sam rukavicu! Jednu od dve dugačke bele rukavice koje su bile obavezne. Olimpija je bila smirena.

Ne, nisi je izgubila. Obe sam ih juče videla. Bile su na komodi, s tvojom torbicom.

Džini je bilo neprijatno, a na trenutak je osetila krivicu. Sinoć sam ih odnela kod Debi da joj pokažem kako su predivne, a onda se dogodilo sve ono sa Stivom. Zaboravila sam jednu rukavicu. Kaže da ju je pas pojeo.

Pobogu... Olimpija je s teškom mukom savladavala bes. Morala bih da nabavim novi par?... Dobro, dobro... Idem odmah, pre nego što vas odvedem kod frizera. Nadam se da imaju rukavice tvoje veličine. Frida je zadivljeno gledala. Olimpija je izgledala samouvereno. Deset minuta kasnije, Olimpija je u farmerkama, skijaškoj jakni i čizmama

postavljenim krznom izjurila iz kuće. Samim čudom, kući se vratila pre podneva s novim parom obaveznih rukavica Džinine veličine. Problem je rešen. Propast izbegnuta. Prva runda.

U pet do dvanaest pošle su kod frizera i kada je ostavila devojke, Olimpija se vratila kući. Nahranila je Maksa, spremila Fridi košer obrok i pojela sendvič čekajući da se Hari vrati sa skvoša. Deset minuta kasnije i Čarli je došao kući pa je počeo čudno da se vrzma oko nje. Izgledao je nervozno i Olimpija se pitala da nije možda napet zbog bala. Ubedila ga je da će biti odličan. Uspela je i da pola sata sedne za sto s Harijem. Razgovarali su o svačemu. Bal mu nije pominjala. O toj temi više se neće razgovarati. Otišla je da se presvuče kada u sobu uđe Čarli.

Jesi li dobro? upitala ga je, a on rasejano klimnu glavom. Nešto te muči? Ponovo je odmahnuo glavom i otišao. Zabrinula se, ali sada nije imala vremena. Pozvala je Margaret. Njena majka je posle mastektomije dobila temperaturu i možda je posredi upala. Margaret nije otkazala dolazak na bal, ali će zakasniti. Moraće da ostane s majkom u bolnici i pomogne joj da večera. Nije imala vremena da dođe po Fridu. Osećala se grozno što je izneverila Olimpiju, ali nije imala drugog izbora. Njenoj majci bilo je loše. Olimpija je rekla da razume i bez reči zurila u telefon, pokušavajući da nešto smisli. Od pet sati pa nadalje morala je da bude s devojkama u hotelu. Čarli je morao da dođe u četiri, što je značilo da nije ostao niko da doprati Fridu u limuzini. Na pamet joj je pala jedna ideja pa se obratila Hariju.

Pažljivo ju je saslušao, siguran da će pokušati da ga nagovori da u poslednji čas pođe s njom. Međutim, ona se tome nije nadala. Želela je samo da majku smesti u limuzinu, ubaci invalidska kolica i pozove Olimpiju na mobilni čim limuzina krene od kuće. Olimpija će sići u predvorje, izaći na ulicu i sačekati limuzinu s Fridom, staviti je u kolica i odvesti na večeru pre bala. Zvučalo je jednostavno. Svom mužu nije rekla da će morati da obuče dve histerične devojke, da gleda kako se fotografišu i smiruje ih, dok se i sama oblači.

Možeš li to da uradiš za mene? pitala je izloživši svoj plan.

Naravno da mogu. Ona je moja majka. Olimpija nije komentarisala njegovo odbijanje da pođe s njima, niti ga je više molila da joj se pridruži. Htela je samo da smesti majku u limuzinu i pozove je. Oboje

su znali da to svako može i da je to najmanje što može da učini, bez obzira na političke stavove. Činilo se da mu je malo neprijatno dok je uveravao suprugu da će to uraditi.

Divno. Hvala. Zdravo rekla je i istrčala iz kuće odlazeći kod frizera. Džini je do tada bila gotova. Veronika se frizirala istovremeno kada i njena majka. Za to vreme Džini je bila kod manikira. Veronika je bila kod manikira dok se Džini frizirala. Sve je bilo organizovano kao iskravanje saveznika u Normandiji na dan D.

U tri i trideset Olimpija je pozvala Čarlija da ga podseti da krene u hotel, s frakom, pantalonama, košuljom, belom kravatom, prslukom, čarapama i kožnim cipelama. I rukavicama koje mora da stavi. Rekao je da kreće za pet minuta. Bio je spreman.

Olimpija i devojke došle su kući u četiri i petnaest, savršeno očešljane i divno sređenih noktiju. Hari je igrao karte s Maksom. Čarli je već otišao. Frida je dremala. Uzele su svoje stvari i zajedno krenule u hotel tačno na vreme, u četiri i trideset. Uzele su ključeve sobe koju je Olimpija za njih rezervisala u hotelu u kojem se održavao bal. Olimpija tada pozva Harija. Jedva da su se pozdravili kada je odlazila. Podsetila ga je kada treba da smesti majku u limuzinu i nju pozove na mobilni. Rekao je da je shvatio. Bio je veoma tih. Obećao je da će probuditi majku u šest sati i pomoći joj da se obuče. Limuzina je dolazila po nju u sedam i petnaest. Najpre je organizovana večera za devojke, njihove pratioce i porodice. Ostale zvanice doći će u devet. Proba je bila u pet sati, u istoj dvorani u kojoj će se održati bal. Olimpija siđe s devojka u deset do pet, tačno na vreme.

Baš u trenutku kada se Olimpija s devojka pojavila na ulazu u dvoranu za probu, na vratima se pojavio i Džef Adams, Veronikin pratilac. Olimpija je zatvorila oči, u nadi da joj se priviđa. Međutim, nije halucinirala. Džef Adams je imao neverovatno plavu kosu. Ne tamnoplavu, ni smeđeplavu, koja bi u mračnoj dvorani verovatno izgledala kao crna. Boja njegove kose bila je između tirkizne i safirne, i nije se mogla zameniti s nekom drugom, bez obzira na osvetljenje. Izgledao je zadovoljan samim sobom i nepodnošljivo bahat dok se rukovao s Olimpijom. Veronika ga je pogledala i nasmejala se. Džini je još uvek bila kao zombi, posle Stivovog sinoćnjeg podmuklog postupka. Rekao joj je da je, iako je ostavlja zbog druge de-

vojke, „voljan“ da dođe na bal. A Džini mu je, na Olimpijin užas, odgovorila da dođe. Rekla je da želi još jedno, poslednje veče s njim. Olimpiji se to smučilo, ali nije htela da dodatno nervira Džini. Stiv je trebalo da se pojavi u devet zajedno sa ostalim zvanicama, pošto nije bio Džinin pratilac. Sedeće za Olimpijinim stolom sa ostalim gostima. Olimpija je bila u ogromnom iskušenju da ga izbode viljuškom. Istu sudbinu poželeva je i Džefu dok mu je Veronika čestitala na fenomenalnoj boji kose. Pružio je smoking Olimpiji i zamolio je da mu ga negde okači dok je on na probi. Poželeva je da ga ubije.

Za probu su se poređali u četiri vrste, dve debitantkinje i dva pratioca, dok su članice balskog odbora hodale između njih i pregledale ih. Gospođa ozbiljnog izgleda, obučena u crne pantalone i *šanel* kaput, zaustavila se ispred Džefa i jasno mu predočila situaciju. Posle probe, do devet uveče mora da prefarba kosu u običnu, „ljudsku“ boju, koja god mu se sviđa, prirodnu ili ne. Ukoliko ne želi da menja boju kose, Veroniki će naći drugog pratioca za bal. Predsednica balskog odbora nedvosmisleno mu je dala do znanja da je odluka isključivo njegova. Izgledao je pokorno, dok se Veronika i dalje smeškala. Činilo se kao da je taj nestašluk neviđeno zabavlja i Olimpija je bila ozbiljno ljuta na nju. Sudeći po tetovaži na leđima i boji kose njenog pratioca, Veronika je ulazila u novu fazu u životu. Više joj nije bilo dovoljno da baca grožđe koje će njena majka skupljati, nego je očigledno morala sve da sablazni i napravi scenu. Olimpiji se to nimalo nije svidelo.

To joj je i rekla kada su se posle probe vratile u sobu da se presvuku.

Veronika, nije bilo smešno. Uspeo je samo da razbesni članove odbora, a zbog njega su ljuti i na tebe.

Daj, mama, nemoj biti tako uštogljena. Ako moramo da uradimo nešto ovako glupo kao što je debitantski bal, možemo makar malo da se našalimo na račun toga.

Nije bilo duhovito bila je uporna Olimpija. To je stvarno nepristojno i razdražujuće. Hoće li promeniti boju kose?

Naravno da hoće. Uradio je to samo da ispadne smešan.

Nije bio smešan. Olimpija je izgledala ozbiljno ljuta, ali tada je Džini ponovo zaplakala. Stiv ju je upravo pozvao na mobilni. Više nije bio siguran da će doći. Mislio je da bi je to još više povredilo. Džini mu je

jecajući rekla da će joj biti teže ako ne dođe. Gotovo ga je preklinjala dok najzad nije pristao da dođe. Olimpija je slušala, zgranuta. Da su Olimpijine misli mogle ubijati, ozloglašeni Stiv bio bi na mestu mrtav. Ovako će biti njen gost na balu, a njenoj kćerki slomiće srce u jednoj od najvažnijih noći u njenom životu.

U šest sati devojke su se obukle. Olimpija ih je posmatrala suznih očiju. Taj trenutak bio je nezaboravan. Izgledale su kao princeze iz bajke. Veroniki je ešarpa čedno prekrivala leđa.

U sedam su se našle s fotografom, a Olimpija je ostala u sobi da se obuče. Čarape su joj pukle čim ih je navukla, ali je srećom ponela rezervne. Dok je oblačila haljinu, patent zatvarač se zaglavio, ali nekako je uspela da ga oslobodi. Zastala je na trenutak i duboko udahнула. Frizura joj je bila dobra. Našminkala se, prikladno uz haljinu. Cipele su je žuljale, ali to je i očekivala. Večernja torbica bila je predivna. Stavila je bisernu ogrlicu koju je nasledila od majke i biserne minđuše. Pogledala se u ogledalo i zaključila da je sve na svom mestu. Stavila je ruž na usne, odgovarajuću mornarskoplavu ešarpu i u tom trenutku zazvonio joj je mobilni telefon. Hari je rekao da je smestio majku u limuzinu. Bilo je sedam i petnaest. Obavestio ju je i da je Maksu bolje.

Idem odmah dole po tvoju majku zadihano je odgovorila Olimpija.

Kako ide? upitao je, naizgled zabrinut. Olimpija je očigledno bila na ivici živaca, osetio je to u njenom glasu.

Ne znam. Mislim da sam ja nervoznija od devojaka. Obe izgledaju božanstveno. Sada se fotografišu. Pridružiću im se čim stigne tvoja majka. Čonsi i Felisija su verovatno već dole. Nije se radovala susretu s njima.

Nije mu rekla da joj nedostaje jer nije htela da oseća još veću krivicu. Ne bi imalo smisla. Ništa time ne bi postigla. Nakratko se prepuстила maštanju da je i on seo u limuzinu s Fridom, ali je po Maksomvom glasu koji se čuo u pozadini znala da je Hari očigledno još u kući. Biće to jedno od onih razočaranja koja se u braku događaju, a koje će morati da prihvati i zaboravi. Mnogo je stvari radio ispravno. I, osim u ovom slučaju, uvek je bio uz nju, i ponovo će biti. Ovo je bila ona jedna stvar koju za nju nije mogao da učini. Morala je to da prihvati. Nema smisla praviti zbrku zbog debitantskog bala jer on ne želi da prisustvuje. Nije smela da dozvoli da tom svečanom plesu

pokloni toliku važnost. Na brzinu se pozdravila s njim, izašla iz sobe i liftom se spustila u prizemlje. Drhteći čekala je na ulici da se pojavi limuzina s Fridom. Frida je izgledala kao dostojanstvena velika dama u otmenoj crnoj haljini, kose začešljane u francusku punđu koju je sama napravila. Vrtarar joj je pomogao da sedne u kolica i uvezao je u predvorje. Zatim ju je preuzela Olimpija.

Ušle su u lift i popele se do balske dvorane gde su se devojke i njihove porodice ponosno okupile da se slikaju. Majke su dobile gardenije da ih prikače na haljine, nose u ruci ili oko struka, a devojke venčiće sitnih belih cvetića koje će nositi na glavi i buketiće za izlazak na pozornicu. Bilo je nečeg neverovatno nedužnog u pedeset devojaka obučenih u bele haljine, s venčićima od cveća na glavi i buketićima u rukama. Olimpiji i Fridi pošle su suze na oči.

Tako su lepe šapnula joj je Frida i Olimpija je bila ganuta videvši koliko se raznežila. Frida je bila za njih prava baka. Onda je pogledala Olimpiju i odmahнула glavom. Strašno mi je žao što Hari nije ovde s tobom. Još je tvrdoglaviji od svog oca. Rekla sam mu večeras da ga se stidim rekla je uznemireno, a Olimpija ju je potapšala po ruci.

U redu je. Ništa drugo nije mogla da kaže. Hari je imao stav i nije odstupao od njega, bez obzira koliko to nju pogađalo. Fridu je zapanjila snahina velikodušnost. Nije bila sigurna da bi i sama bila takva. Bila je besna na sina zbog toga što je izneverio Olimpiju. Međutim, pre nego što je uspela išta više da kaže, prišao im je visok plav muškarac u fraku s belom kravatom, u pratnji jedne plavuše. Bili su to Čonsi i Felisija. Olimpija ih je upoznala s Fridom. Felisija je učtivo poželeva Fridi dobro veče, a Čonsi ju je potpuno ignorisao pozdravljajući se s bivšom suprugom. Uprkos tome što se obukla na brzinu i obratila malo pažnje na sebe, Olimpija je te večeri izgledala fantastično. Čonsi ju je odmerio. I bio je i više nego iznenađen.

Dobro izgledaš, Olimpija rekao je i poljubio je u obraz. Zahvalila mu se i rukovala se s Felisijom, koja je izgledala smešno u uskoj ružičastoj haljini od satena sa suviše dubokim izrezom. Olimpija je sa iznenađenjem primetila da Felisija izgleda vulgarno. Nije se sećala da je tako izgledala, ali godinama se nisu videle. Očigledno se Felisija s godinama nije promenila. Sada je shvatila da su ne previše laskave opaske devojaka bile osnovane. Felisija je izgledala

užasno i oblačila se neprimereno za svoje godine. Olimpijina lepo skrojena mornarskoplava haljina od satena bila je mnogo otmenija i atraktivnija, ni izrez nije bio ni približno tako dubok. Olimpija je bila dostojanstvena i otmena. Činilo se da je i Čonsi to primetio. Zagrlio ju je oko ramena „za dobra stara vremena“. Gledajući ga, Olimpija je pomislila da je pijan. Izgleda da je i Felisija bila na dobrom putu. Neće biti zabavno.

Gde su naše devojke? upitao je Čonsi osvrćući se oko sebe.

Fotografišu se s prijateljima. Za nekoliko minuta će se slikati i s nama. Osećala se kao vođa organizovanog putovanja u pakao. Čitavog dan pratile su je samo nevolje, od Džininog ljubavnog sloma do boje kose Veronikinog pratioca, da ne spominje istetoviranog leptira ili događaje od protekle nedelje, od slomljenih gležnjeva do ovčjih boginja, prehlade i gripa. Nedelja je bila neverovatno naporna i dok je tako stajala sa Čonsijem i njegovom suprugom, Olimpija nije mogla da se opusti. Bilo bi joj lakše da je Hari s njom. Umesto toga, ona gura kolica njegove majke. Više se nije sećala u kojem naletu ludila je pomislila da će bal biti zabavan. Do sada je bio sve drugo samo ne zabavan. Jedino se nadala da Džini nije izgubila još jednu rukavicu.

Onda je, prvi put posle njihovog susreta tog poslepodneva, ugledala Džefa. Izašao je iz balske dvorane s Veronikom. Kosa mu više nije bila safirnoplava, već crne boje, kao pasta za cipele. Boja baš nije izgledala prirodno i videlo se da je kosa ofarbana. Činila se veoma pankerski ili rokerski, ali je odbor odlučio da pređe preko toga. Olimpija im je bila zahvalna na malim milostima. Džef ju je drsko posmatrao, a ona oseti jak poriv da ga ošamari. Bio je oličenje bahatosti. Iako je morala da prizna da je zgodan momak, bio je jedan od onih koji sebe smatraju pametnijim od ostalih, a naročito od nećijih roditelja. Upitala se nije li ga Veronika pozvala samo zato da bi nju iznervirao. Otkako su je Olimpija i Čonsi naterali da učestvuje na debitantskom balu, učinila je sve što je mogla da je izazove. Veronika će debitovati, ali niko je neće prisiliti da to shvati ozbiljno i da u tome uživa. Kada su devojke poljubile oca i pozdravile se s Felisijom, Džini je još uvek delovala izgubljeno. Felisija im je rekla da izgledaju predivno, a Frida se rasplakala kada ih je zagrlila.

Posle porodičnog fotografisanja, devojke su s pratiocima i porodic-

ama otišle na večeru. Olimpija je sedela između Veronike i Fride. Čonsi i Felisija sedeli su pored Džini. Izgledalo je kao da je sve u savršenom redu dok Čonsi usred večere nije ustao da ode u toalet. Veronika je prebacila ešarpu preko naslona stolice. Bilo joj je teško da večera s klizavim satenom preko ramena. Na trenutak su ona i majka zaboravile zašto je uopšte ponela ešarpu. Čonsi je stao odmah iza Veronikine stolice i lice mu se sledilo. Okrenuo se ka bivšoj ženi i u neverici se zagledao u nju.

Jesi li ti poludela? Olimpija nije imala pojma šta ga je uhvatilo, ali je videla da je dosta pio. I Felisija je izgledala podjednako zbunjena kao i ona, a onda Olimpija vide da Čonsi gleda umetničko delo na leđima svoje kćerke. Da li ste obe potpuno lude? Kako si to mogla da dopustiš? Gledao je preko kćerkine glave pravo u Olimpiju.

U stvari, Čonsi odgovorila je nervozno, ali s visine izvukla se iz ćelije i pobjegla, uprkos lisicama. Skoro kao Huidini.

Nisi duhovita. To je najodvratnija stvar koju sam ikada video. Odstraniće je hirurškim putem ili neću platiti školarinu. Izgleda da je pretnja da će joj ukinuti školarinu bila jedini način da je ucenjuje i zauzda, a odskoro i njegova mantra.

Mislim da ovo nije mesto za raspravu o tome. Olimpija je pokušala da ga smiri pogledom. Svi za stolom su ih gledali, ali niko nije razumeo o čemu Čonsi govori, budući da su bili s druge strane stola. Veronika se okrenula licem prema ocu, ne skrivajući bes.

Prestani da pretiš mojoj majci. Imam osamnaest godina i sama sam htela to da uradim. Ona za to nije ni znala do pre neki dan.

Veronika, ti si se razularila zagrmeo je i cela ga je trpezarija mogla čuti. Ako nameravaš da se unakaziš na taj način, mesto ti je u zatvoru, sa ostalima koji izgledaju kao ti. Olimpija se uplašila da će mu Veronika odbrusiti nekom psovkom i napraviti još veću scenu. Oči svih prisutnih bile su prikovane za njih. Čonsi nije bio uljudan, a zahvaljujući alkoholu, bio je i glasan. Čak se i Felisija iznenadila što je izazvao toliku pometnju.

Tata, ne želim da raspravljam o tome s tobom. Zašto već jednom ne odrasteš? rekla je Veronika ustajući i gledajući ga pravo u oči. Pa to je tetovaža, nije zločin. Zašto ne popiješ još jedno piće? Sigurna sam da ćeš se od njega osećati bolje odvrtila je ledenim glasom i izašla iz trpezarije. Džef pođe za njom. Dok je odlazila, svi su za stolom

imali priliku da vide tetovažu protiv koje je Čonsi toliko glasno prigovarao. Felisija je zinula od čuda. Počela je da ih uverava kako nijedna od njenih kćerki ne bi ni pomislila na tako nešto, a zatim priznala da najstarija ima samo trinaest godina. Olimpija je znala da će se u Felisijinom životu mnogo toga promeniti u narednih pet godina. Ma koliko se čovek trudio, svoju decu ne možeš u svemu da nadzireš.

Ni Olimpiji se Veronikina tetovaža nije sviđala, ali na njeno veliko iznenađenje, smatrala je da se Veronika u toj sceni ponela dostojanstveno i dolično, mnogo bolje od svog oca. Čarli je preko stola nemoćno pogledao majku. Trenutak kasnije, za susednim stolovima gosti su nastavili da ćaskaju. Tek je posle večere jedna od majki prišla Olimpiji i obratila joj se osmehnuvši se saosećajno.

Znam kako vam je. Moja devetnaestogodišnja kćerka vratila se s Univerziteta Santa Kruz istetoviranih ruku. To je nešto najružnije što sam videla, ali nisam mogla da učinim baš ništa. Ne želim da pomislim kako će izgledati kada joj ruke omlohave. Međutim, postoje i gore stvari koje bi naša deca mogla da urade. Olimpija nije bila sigurna koje bi to stvari bile, ali je bila uverena da bi se svakako nečeg setila da malo razmisli. I bila je zahvalna toj ženi na ohrabrenju.

Još uvek sam zaprepašćena. Prvi put sam je videla pre dva dana. Moja svekrva joj je sašila ešarpu uz večerašnju haljinu. Nisam bila sigurna da bi se odboru svideo umetnički rad na njenim leđima.

Sigurna sam da vaša kćerka nije prva devojka koja je debitovala s tetovažom. Pratilac moje starije kćerke pojavio se s alkam za bikove u nosu.

Naš se pojavio plavo ofarbane kose priznala je Olimpija i obe žene se nasmejaše ludostima mladosti.

Danas je mnogo drugačije nego u naše vreme. Moja baka je dobila napad kada sam obukla haljinu bez bretela. Mislim da su u njeno vreme svi morali da nose rukavčice da im prekriju ramena. Danas je jednostavno tako.

Mislim da ste u pravu složila se Olimpija i najzad se smirila. Kada se Čonsi vratio za sto, videla je da još uvek kipti od besa. Ljutito ju je pogledao. Frida je sve to pratila zabrinuto namrštena.

To je nešto najskandaloznije što sam video reče Čonsi, ovog puta tiše. Tada je Felisija već znala o čemu je reč.

Ni meni se ne sviđa tiho je odgovorila Olimpija kada je Čonsi seo.

Uradila je to dok je bila u školi. Otkrila sam tek ove nedelje.

Previše si liberalna s tim detetom, zapravo sa svima njima. Jednog dana završiće u zatvoru kao komunista rekao je i naručio novo piće.

Čonsi, komuniste ne vode u zatvor. Ona je liberalna, ali nije luda. Samo želi da dokaže kako ima svoje ideje.

To nije način odvratio je sa izrazom besnog neodobravanja. Veronikina tetovaža zaprepastila ga je do srži.

Slažem se. Nije mi drago što ću to reći, ali pretpostavljam da je ta tetovaža bezazlena. Ružna, ali bezazlena. Olimpija se pomirila s nečim što je znala da ne može da promeni.

Biće unakažena do kraja života. Izgledao je povređen i bilo je potpuno očigledno da optužuje Olimpiju što je dozvolila da se to dogodi. Ona to nije dozvolila, ali svejedno bila je kriva. Oduvek i zauvek.

Nije unakažena majka je branila Veroniku. Još uvek je dobra devojka. Priznajem da je napravila glupost. I ako se kasnije bude kajala, a nadam se da hoće, može da je ukloni.

Morali bismo da je prisilimo predložio je pomalo ozaren i ispio još jedno piće.

Ne, Čonsi, ne bismo. Samo bi odmah uradila i drugu. Daj joj vremena. Odmahnuo je glavom i nešto tiho rekao supruzi. Zatim, kao da je prvi put primetio Fridu, odluči da iskali svoju ozlojeđenost na njoj.

Pretpostavljam da i vaš sin ima tetovaže kazao je optužujući. Mora da je to bila nečija krivica. U ovom slučaju, Olimpijina i Harijeva. Frida mu se osmehnula, očigledno zabavljena. Bilo ga je lako pročitati. Ona se s ovakvim predrasudama nosila godinama.

Ne, nema. Jevreji se ne tetoviraju. To se kosi s našom verom.

Oh odvratio je Čonsi, ne znajući kako da joj odgovori. Tada se obratio Felisiji i oboje su ustali. Večera beše gotova i bilo je vreme da se vrate u balsku dvoranu i pridruže zvanicima. Devojke će stati u red za doček da pozdrave goste na ulazu, dok će ih pratioci čekati pozadi. Bilo je skoro devet sati.

9.

Kada su devojke otišle, Olimpija pogura Fridina kolica prema liftu. Poslednji put kada ju je videla, Veronika je imala ešarpu prebačenu preko ramena i Olimpija je ponovo bila zahvalna Fridi što ju je sašila. Sada barem niko u balskoj dvorani neće videti Veronikinu tetovažu. Videli su je tokom večere i napravila je dovoljno pometnje.

Izvini zbog Čonsija izvinila se Olimpija, gurajući kolica prema liftu.

Nisi ti kriva. Uvek me zaprepasti što još postoje ljudi kao što je on. Ne mogu da se načudim takvoj predrasudi. Mora da živi u veoma zaštićenom svetu.

To sigurno potvrdila je Olimpija, srećna što nije u braku s Čonsijem. Bez obzira na sve Harijeve mane, Hari je bio pametan, dobar i pristojan čovek.

Kada su stigle do dvorane, prošle su kroz kolonu za doček. Činilo se da traje čitavu večnost, ali je Frida mirno sedela i blistavo se osmehivala devojčkama kada su stigle do njih. Rukovale su se sa svih pedeset ispruženih ruku u rukavicama. Među devojčkama bilo je nekoliko veoma lepih, ali nijedna tako lepa kao njene bliznakinje, pomisli Olimpija. Izgledale su sjajno u svojim veoma različitim, ali isto tako divnim večernjim haljinama.

Kada su pronašle svoj sto, Frida se ponosno i zadovoljno smeškala. Olimpija ju je smestila i sela kraj nje. Džinin prijatelj Stiv već je sedeo za stolom. Učtivo je ustao i predstavio se, iako mu je bilo pomalo neprijatno, a onda ponovo seo. Olimpija je bila hladna i još uvek jako ljuta na njega. Drugi par koji je pozvala stigao je odmah posle njih. Upoznala ih je s Fridom, a onda su stigli i Margaret Vošington i njen suprug. Margaret je ostavila majku u bolnici u sigurnim rukama. Obukla je predivnu haljinu od smeđe čipke, skoro iste boje kao njena koža. Frida pomisli da izgleda kao mlada Lena Horn. Svi su bili vrlo prijatni i svi su pričali o lepoti Olimpijinih kćerki.

Pet minuta kasnije stigli su Čonsi i Felisija. Olimpija primeti da se na Čonsiju vidi da je mnogo popio. Veoma se naljutila kada se u nev-

erici zagledao u Margaret i njenog muža, kao da nikad ranije nije video Afroamerikance. Ili, ne ovde. Nije rekao ni reči, samo je tužno pogledao Olimpiju i seo. Smatrao je da je Olimpija uradila nešto nezamislivo. Ne samo da je dovela na bal jednu Jevrejku nego je pozvala i afroamerički par. Čonsi je izgledao kao da će mu eksplodirati arterija. Da stvar bude gora, kćerka mu je imala tetovažu. Videvši izraz na njegovom licu, Olimpija se grohotom nasmeja. Uхватила je Margaretin pogled i kada je Margaret shvatila čemu se Olimpija smeje, i sama se nasmejala. Frida se blaženo smeškala, nesvesna svega što se događa. Volela je da gleda ljude, vidi sav taj nakit, večernje haljine i lepe mlade devojkе. Fridi se ta balska dvorana činila kao iz bajke. Izraz na njenom licu Olimpiji je bio dovoljna nagrada za sve neprijatnosti te večeri. Ma šta Čonsi mislio o tome, znala je da je ispravno postupila. Frida je zaslužila da bude ovde kao i svi ostali u dvorani. Dani Čonsijevog sveta, njihove vrednosti, rasna segregacija i izdvojenost od drugih bili su prošlost. Na kraju je ono što je uradila Olimpija bilo mnogo jače od Harijevog odbijanja da prisustvuju balu. Hari je učinio upravo ono što i žele ljudi kao što je Čonsi: ostao je kod kuće. Olimpija je u balsku dvoranu dovela stvarni svet, ženu koja je preživela holokaust i sjajnu mladu crnu advokaticu koja je odrasla u Harlemu. Postoji li bolji način da im pokaže svoj stav? Verovala je da ne postoji.

Dok je razmišljala o tome, prenela se videvši kako im se kroz dvoranu približava Čarli i pitala se šta li se dogodilo. Sve zvanice su već bile za stolom, a devojkе su se pripremale za predstavljanje. Puderisale su se, popravljale frizure i češljale, stavljale ruž na usne. Orkestar je počeo da svira, roditelji i prijatelji debitantkinja su igrali. Preostalo je još dvadesetak minuta do početka predstavljanja. Čarli je odlučno koračao preko podijuma i na majčino veliko iznenađenje, pozvao je na ples. Osmehnula mu se, dirnuta tim gestom. Znala je da to radi zato što Hari nije s njom. Znao je koliko joj teško pada što mora da provede večer s njegovim ocem. Bio je grub prema njoj zbog kćerkine tetovaže, a da se ne spominje nepristojnost prema njenim gostima. Iz nekog čudnog razloga, Čonsi i Felisija nisu pozvali nikoga od svojih prijatelja i rodbine. Čarli je poveo majku na plesni podijum, među ostale roditelje, i zaigrao s njom fokstrot.

Jesam li ti rekla koliko sam ponosna na tebe? Pogledala je svog pr-

venca radosno mu se osmehujući. Frida ih je zadovoljno gledala. Olimpija je bila lepa žena, a njen sin zgodan mladić dobrog srca. Kada se Olimpija udala za Harija, Čarli je imao osam godina. Frida je bila svedok njegovog odrastanja iz deteta u muškarca. I ona je, baš kao i njegova majka, bila ponosna na njega. Čarli je bio dobar momak.

Volim te, mama tiho je rekao Čarli i ona u njegovim očima ponovo primeti onu senku, kao da se u njima krije neko pitanje. Ali, ma koliko se trudila, nije mogla da dokuči to pitanje, a ni odgovor.

I ja tebe volim, Čarli. Više nego što znaš. Devojke su večeras baš lepe, zar ne? On klimnu glavom i nastavili su da pričaju i igraju. Godinama nisu plesali zajedno. Olimpija se začudi koliko Čarli liči na oca kada je bio njegovih godina, ali Čarli je bio mnogo bolja osoba. Večeras je ovde mnogo lepih devojaka. Možda ćeš naći devojku svojih snova zadirkivala ga je. Istinu govoreći, bila bi tužna da se to dogodi. Želela je da Čarli za sebe nađe devojku iz zanimljivijeg sveta nego što je ovaj. Ove ljude mogla je trpeti jedno veče, ali na određeni način bili su osobenjaci, ostatak prošlosti, kao i Čarlijev otac. Želela je da pronađe ženu širih pogleda na svet, ženu čije vrednosti nisu tako uske. Dok je razmišljala o tome, Čarli ju je posmatrao osmehujući joj se.

Mama, znam da je ovo pogrešno mesto da to uradim. I znam da je verovatno pogrešan trenutak, ali već neko vreme želim nešto da ti kažem.

Ako mi kažeš da na grudima imaš istetoviranu lobanju s prekrštenim kostima, udariću te. On se nasmejao i odmahnuo glavom, ali njegov pogled ponovo se uozbiljio.

Ne, mama. Ja sam homoseksualac. Nije usporio korak plešući s njom, a ona ga je pogledala očiju ispunjenih s više ljubavi i ponosa nego što je on ikad pomislio da će naći u njima kada joj to saopšti. Nije ga izneverila. Za nju je pitanje koje je već dugo videla u njegovim očima najzad bilo otkriveno. Dugo nije rekla ni reči, a zatim se nagnula bliže njemu i poljubila ga.

Volim te, Čarli. Hvala ti što si mi rekao. Poverenje koje joj je ukazao bilo je najveći poklon koji joj je mogao dati, jednako kao što je mirno prihvatanje onoga što je on njoj rekao bio najveći dar koji je ona njemu mogla pokloniti. Kada razmislim o tome, mislim da i nisam baš

iznenađena. Jesam, ali nisam. Da li se to dogodilo s onim dečkom koji se prošle godine ubio? Jesi li bio zaljubljen u njega? Možda se u dubini duše sve vreme pitala. Više nije bila sigurna. Možda joj je srce govorilo da je Čarli drugačiji i mnogo pre nego što je on sam to shvatio.

Ne. Odmahnuo je glavom. Bili smo samo prijatelji. On je za vikend otišao kući i saopštio roditeljima da je homoseksualac, a otac mu je rekao da više ne želi da ga vidi. Kada se vratio, ubio se.

Strašno je to što je uradio njegov otac. Dok su igrali, Olimpija je preko Čarlijevog ramena nakratko ugledala Čonsija. Čarlju neće biti lako da podeli ove novosti s ocem. Oboje su to znali. Čonsi je imao milion predrasuda o milion tema.

Mislim da sam se bojao da bi se tako nešto moglo dogoditi i meni. Ne da ću se ubiti. Bojao sam se šta ćete ti i tata reći kada vam kažem istinu. Mislim, znao sam da ću tebi moći da se poverim, ali nikad se ne zna. A ne mogu da zamislim da tata to olako prihvati.

Verovatno i neće. Mora malo da odraste. Možda ja mogu da pomognem. Ali mislim da ne bi trebalo da mu kažeš oprezno je odvratila i Čarli se nasmejao. Čonsi je bio očigledno pijan, kao i uvek.

Nisam ni planirao da mu to saopštim večeras. Tebi i Hariju želim da kažem već mesecima. Misliš li da će Hari to dobro primiti? zabrinuto je upitao Čarli. Harijevo mišljenje mnogo mu je značilo. Duboko ga je poštovao, iako te večeri nije bio s njima. Hari je jednostavno smatrao da ne treba da dođe na bal iz principa. Do tada su mu već svi oprostili, čak i njegova supruga.

Mislim da će Hari to dobro primiti. Zapravo, sigurna sam. Reci mu kad god želiš.

Hoću. Hvala, mama kazao je i gledao je. Izgledao je srećniji nego mesecima unazad. U tom trenutku ples se završio. Ti si najbolja mama koja se može zamisliti. Mogu li ti sada reći za tetovažu na leđima? Nasmejao se i na trenutak ponovo izgledao kao dete. Međutim, te večeri oboje su znali da je postao muškarac. Napravio je zatrašujući korak iz detinjstva u zrelost. To večer za njega je bilo svojevrsni obred zrelosti, obred koji uliva strah. A zahvaljujući majci, sleteo je na obe noge i tlo ispod njega ostalo je čvrsto, bez obzira na njegove seksualne sklonosti. Olimpija ga je volela uprkos svemu. To je bilo jasno. Imao je njenu bezuslovnu ljubav i poštovanje.

Da se nisi usudio da mi kažeš kako imaš tetovažu, Čarli Vokeru! Možda ću te zadaviti zbog toga!

Ne brini, mama, nemam. Tada je morao da se vrati sestrama. Nije znao zašto, ali znao je da majci te noći mora da prizna. Želeo je to da uradi. I on je izašao, drugačije nego njegove sestre.

Okrenula se i ponovo ga pogledala pre nego što ju je poveo nazad do stola, a onda mu je rekla upravo ono što je želeo i morao da čuje. Ponosna sam na tebe. Poljubio ju je u obraz. Kada su se vratili do stola, pored Olimpijine stolice stajao je Hari u smokingu s belom kravatom i posmatrao je. Činilo se kao da je oduvek nameravao da bude tu s njom. Frida ga je posmatrala ponosno se osmehujući. Nije to bilo samo večer za devojke već i za sinove.

Šta ti radiš ovde? tiho ga je pitala osmehnuvši se, dok je Čarli odlazio. Njegov dolazak neopisivo ju je obradovao. Činjenica da je došao, uprkos svojim načelima i primedbama, bio je poklon koji će zauvek čuvati u srcu, jednako kao i poverenje koje joj je sin ukazao. Bilo je to večer za pamćenje.

Odlučio sam da prihvatim tvoj i majčin predlog i prevaziđem sebe. Pomislio sam da bi večeras moglo biti pravo vreme da se to uradi. Kao da je svako od njih te večeri doživeo prosvetljenje. Olimpija shvati da voli Harija, došao on na bal ili ne. Izgubila je svaku nadu onda kada joj je rekao koliko se iz dubine duše protivi takvim događajima.

Imamo li vremena za jedan ples? nežno ju je upitao i ona klimnu glavom. Bio je to poslednji ples pred predstavljanje devojaka. Hari je savršeno udesio svoj dolazak.

Volim te, Hari srećno je rekla, uz spori valcer u njegovom naručju.

I ja tebe volim. Izvini što sam bio užasan davež zbog bala. Valjda sam to morao sam da shvatim. Nasmejao se. Pre nego što je večeras otišla, majka mi je rekla da me se stidi. Rekla je da sam osoba s najviše predrasuda. Maks je čak dodao da sam glup što ne idem. Znam da je bilo glupo. Ti si jedina osoba do koje mi je stalo i, naravno, deca. Znaš, želeo sam da budem ovde s tobom. Žao mi je što sam pustio da dođeš sama. Uzgred, kako je prošla večera?

Zanimljivo. Čonsi je poludeo zbog Veronikine tetovaže. Ne krivim ga, ali kao i obično, malo je preterao.

Da li mu je rekla da spava s momkom? znatiželjno je upitao. Bilo je

očigledno da je propustio vatromet za večerom, ali pojavio se za najbolji deo, deo koji je Olimpiji stvarno bio važan. Predstavljanje devojaka društvu, šta god to bilo.

Za divno čudo, nije odgovorila je na njegovo pitanje o tome šta je Veronika odvrtila ocu. Rekla mu je da odraste. To nije loša ideja. Ne bi bilo loše ni da se otrezni. Još uvek previše pije. Kada se vrate kući, ispričaće mu mnogo toga, najviše o Čarlijevom priznanju. Sada joj je ono bilo prvo na pameti. Sada, na balu, nije htela ništa da kaže Hariju. Još je bila iznenađena sinovljevim priznanjem, ali i dirnuta što joj se najzad poverio. Od trenutka kada joj se poverio, činilo se kao da mu je s ramena skinut teret od čitave tone. Olimpija je i sama morala da prihvati tu novost. Ipak, na kraju, sve što Čarli jeste, želi ili treba, i sve što njega usrećuje, za nju je bilo dobro. Znala je da će biti i za Harija. Čonsi je bio druga priča. Pretpostavljala je da mu je potrebno vreme da se privikne. Nasmejala se svemu i nastavila Hariju da prepričava šta je sve propustio. Mislila sam da će Čonsi dobiti napad kada su ušli Vošingtonovi. I Hari se nasmejao.

Ti svakako mnogo bolje od mene znaš kako svima da pokažeš svoj stav. Bez obzira na njihova pravila, ti si ih svako prekršila skupivši društvo za ovim stolom, zajedno s najvećim snobom u Njuportu. To je jedan od načina da se ti ljudi vrate u stvarni svet. Kako se drži moja majka?

Mislim da se zabavlja. Nasmejala se suprugu sa izrazom očiglednog užitka. Hari, hvala ti što si došao. Tako mi je drago što si tu. Shvatio je koliko joj njegov dolazak znači i bio je zadovoljan. Na kraju je uradio pravu stvar. Sada je bio siguran u to.

I meni je. Kada počinje predstava? Bujanj na kraju valcera odgovorio je na njegovo pitanje i šef orkestra je sve prisutne zamolio da sednu na svoja mesta.

Hari je dopratio suprugu s plesnog podijuma i seo između nje i svoje majke u kolicima. Trenutak kasnije, svetla su se ugasila, zavesa podigla i reflektor obasjao cvetni luk. Pojavila se kolona kadeta s Vest Pointa, koji su podigli svoje sablje i ukrstili ih. Ispod njih će proći debitantkinje, isto kao i pre dvadeset sedam godina, kada je Olimpija debitovala. Frida je razrogačenih očiju posmatrala predstavu. Trenutak kasnije, pojavila se prva devojka. Izlazile su abecednim redom i Olimpija je znala da će s prezimenom Voker

bliznakinje izaći poslednje. Pre nego što se Virdžinija i Veronika poklone, videće četrdeset osam drugih devojaka.

Devojke su polako izlazile, neke su bile nervozne, druge samouverene, neke široko osmehnite, druge ozbiljne. S venčičima na glavama izgledale su kao anđeli. Neke haljine bile su predivne, dok su druge bile pomalo napadne. Bilo je debeljuca i mršavica, neuglednih i onih prefinjene lepote, ali dok su izlazile, s buketom u ruci, u dugim belim rukavicama i pod rukom svog pratioca, svaka je izgledala kao da joj je to najveličanstveniji trenutak u životu. Najavlivač je prozivao imena devojaka i njihovih pratilaca. Mirno su stajale dok su svi aplaudirali, braća i sestre zviždali i dovikivali, a zatim se odmerenom ljupkošću lagano poklonile; polako su se spustile niza stepenice, prošle kroz špalir kadetskih sablji i prešle na drugu stranu dvorane da sačekaju ostale devojke. U tome je bilo nečeg pomalo smešnog i divno staromodnog. Bilo je lako zamisliti kako to devojke rade nekoliko stotina godina, sve do današnjih dana. Za razliku od njihovih predaka, ove devojke više nisu tražile muževe. Izlazile su u svet, praćene rodbinom i porodicom, u jednom najčarobnijem trenutku kojeg će se zauvek sećati. Svet je čekao da ih primi i da ih slavi, svet koji će prema nekima od njih biti blaži, prema drugima stroži. Ali te noći, u tom blistavom trenutku, sve što se događalo uveravalo ih je da ih svi u toj dvorani vole, da su ponosni na njih i da im žele dobro. Vladalo je jedinstveno osećanje radosti i nežnog odobravanja, dok su prisutni aplaudirali svim devojkama. A onda se najzad pojavila Veronika, a zatim i Virdžinija. Veronika nije izgledala nimalo nezainteresovano. Izgledala je samouvereno i ponosno, svima je uputila zavodnički osmeh; priljubila je ešarpu uz telo i odmerenim koracima sišla niza stepenice; prošla je kroz sablje i pridružila se ostalim devojkama. Zatim se pojavio Čarli s Virdžinijom. Izgledao je neverovatno otmeno držeći sestru ispod ruke. Nežno joj je stegao ruku i ona se stidljivo nasmešila, ljupko naklonila i polako sišla niza stepenice i pored kadeta. Devojke su još jednom obišle dvoranu, zaustavile su se poređane u zadivljujućem nizu mladih lepotica; poslednji put su se poklonile i zatim su na podijum pozvani očevi. Čonsi je ustao stabilnije nego što je Olimpija očekivala i ponosno otišao na plesni podijum, po Virdžiniju. Olimpija je onda nešto šapnula Hariju. Oklevao je, ali je ona klimnula glavom,

pa je Hari otišao po Veroniku.

Čonsi ga je kratko okrznuo pogledom i klimnuo glavom. Kao da su se unapred dogovorili, svaki je odigrao pola plesa s jednom, a onda drugu polovinu s drugom devojkom. Olimpija je znala da taj trenutak ona, Hari i Frida nikad u životu neće zaboraviti. Muškarac koji se tako uporno protivio svemu što je to veče predstavljalo, igrao je s njenim kćerkama na njihovom debitantskom balu. Kada se ples završio, na Olimpijino ogromno iznenađenje, Čonsi se rukovao s Harijem. Debitantski bal na kraju je bio obred zrelosti ne samo za decu nego i za odrasle. Obe porodice priznale su međusobnu povezanost preko dece. Tada se Čonsi vratio za sto i pozvao Olimpiju na ples.

Još nisam preboleo onu tetovažu rekao je gledajući je. Ovog puta osmehivao se. Na trenutak se setila muškarca koga je nekada volela. Imali su troje divne dece i upravo su podelili noć koju će dugo pamtit i čuvati u sećanju. Nasmejala se njegovim rečima.

Nisam ni ja. Mislila sam da ću se srušiti kada sam je videla. Valjda će nas deca uvek iznenađivati, i ne uvek onako kako želimo. Ali, imamo sreće, Čonsi, jer su oni divna deca.

Da bez oklevanja je priznao sjajni su. Pogledala je na drugu stranu podijuma i videla da Hari igra s Felisijom, Veronika sa Čarlijem, a Džini srećno u Stivovom naručju, koji joj je prethodne večeri slomio srce. Nasmejala se kada joj je Stiv nešto došapnuo i Olimpija se pitala nije li ga Džini očarala i navela da se predomisli. Nadala se da je tako. Te večeri devojke su zaslužile da budu srećne više nego iko drugi. Znala je da će čitavu noć biti s prijateljima i da će doći kući ujutru pošto negde doručkuju.

Obe devojke su joj prišle i rekle joj koliko je vole i koliko im je drago što su učestvovala na debitantskom balu. Veronika ih je snažno zagrlila i sve tri se rasplakaše. U tom blistavom trenutku, Olimpija je znala da su se muke ipak isplatile.

Kada su Čonsi, Felisija i ostali gosti otišli, Hari i Olimpija su još dugo igrali. Frida je srećna sedela u svojim kolicima, uživala u muzici i posmatrala igrače. U ponoć im je poslužena zakuska i kada su troje Rubinštajna napustili bal, bilo je dva sata ujutru. Frida je izjavila kako bi, da nije slomila gležanj i imala gips, igrala cele noći. Rekla je da je to bilo najčarobnije veče u njenom životu. Olimpiju i Harija dirnulo je njeno oduševljenje.

Pre nego što je sa sestrama otišao u privatni klub da još malo igraju, Čarli se pozdravio s njima. Bila je to noć koju niko od njih nikada neće zaboraviti. Čarli je šapnuo majci: Hvala ti ponovo, mama, volim te.

I ja tebe volim, dušo. Osmehnula mu se. Te večeri spojilo ih je sve što je bilo važno. I devojke su došle da se zahvale. Čak je i Veronika rekla da se divno provela. To je isto i Hari izjavio kada su odlazili.

Odlično sam se proveo, Oli kazao je nežno je gledajući. Svidelo mu se šta je uradila za njegovu majku. Instinktivno je znala koliko će to Fridi značiti i ništa na svetu ne bi je sprečilo da ne ode na bal. Svako je na svoj način te večeri debitovao. Možda najviše Hari. Na trenutak je odustao od svojih radikalnih ideja, dopustio je sebi da malo omekša, i otkrio da nije pogubno kretati se u drugim svetovima. Kada su ušli u limuzinu, Fridine oči još uvek su blistale. Večeras je i Frida bila Pepeljuga, a Olimpija njena vilinska kuma. A za Harija se na kraju ipak ispostavilo da je zgodni princ.

Kada su došli kući, seli su u kuhinju. Hari im je napravio omlet. Frida je još uvek bila u predivnoj crnoj baršunastoj haljini. Hari je razvezao kravatu. Sedeli su za kuhinjskim stolom i razgovarali o zanimljivim trenucima na balu.

Haljina koju je Felisija obukla baš je prava, skoro da ju je pokrila kazao je Hari dovršavajući omlet. Olimpija se nasmejala.

Za Čonsija je savršena, mnogo bolja od mene velikodušno je odvratila. Možda je Veronika probila led svojom šašavom tetovažom. Madam Baterflaj. Možda bih i ja mogla da se istetoviram.

Da se nisi usudila! zarežao je Hari, i u tom trenutku je i majci i supruzi izgledao lepši nego ikad.

Olimpija je pomogla Fridi da ode u krevet, dok je Hari čistio kuhinju. Frida je iz kreveta sanjarski pogledala svoju snahu.

Hvala ti, Olimpija. Bila mi je to najlepša noć u životu.

I meni iskreno je odgovorila Olimpija. Tako sam srećna što ste ti i Hari bili sa mnom.

Dobar je on momak ponosno je kazala Frida. Drago mi je što je postupio ispravno.

Uvek tako postupi odgovorila je Olimpija i poljubila je za laku noć, a zatim ugasila svetlo i izašla iz sobe. Hari ju je čekao u hodniku ispred majčine sobe. S rukom u ruci popeli su se do svoje sobe i tiho

zatvorili vrata da ne bi probudili Maksa. Bebisiterka koju je Hari u poslednjem trenutku pozvao, otišla je da spava kada su oni došli. Čvrsto je spavala u Čarlijevoj sobi, budući da jo bilo skoro tri sata. Kada je Hari otkopčao Olimpijinu haljinu, sa užitkom je gledajući, bilo je skoro četiri sata. Tada se setila šta još nije stigla da mu kaže.

Čarli mi je večeras rekao nešto veoma važno.

Da i on ima tetovažu? zadirkivao ju je. Odmahnula je glavom. Nije bila tužna zbog Čarlija. Veoma ga je poštovala.

I Čarli je večeras izašao u javnost.

Kako to misliš? zbunjeno je pitao Hari, a zatim je shvatio. Nije se sasvim iznenadio, iako nije bio siguran. Ali i sâm se nekoliko puta zapitao, međutim, nije hteo ništa da spominje Olimpiji, u slučaju da njegove sumnje nisu tačne. Bojao se da će je time samo uznemiriti. Nije je uznemirio. Iznenadilo ju je, ali Čarlija je sada volela više nego ikad.

Rekao mi je ponosno je dodala. Ganulo ju je poverenje koje joj je ukazao. Dok smo plesali, malo pre nego što si ti došao.

Pitao sam se šta li ti priča. Posmatrao sam te dok si igrala s njim. Bila si predivna. Zagrlio ju je. Možeš li to da prihvatiš? Bio je zabrinut. Bilo je to veliko priznanje od njenog sina, koje će na mnoge načine godinama uticati na njega i sve njih. Do kraja života.

Mislím da mogu. Želim samo da bude srećan. Pošto mi je to saopštio, odmah je bio mnogo srećniji nego ranije.

Onda mi je drago. I laknulo mi je zbog vas dvoje. Znaš kazao je kada je seo na krevet, gledajući je bila si u pravu. Mislím da je debitantski bal prava stvar. Veoma je sličan bar micvahu; jedna od onih prilika kada se svi osećaju dobro, ne samo devojke nego i svi njihovi prijatelji, porodica i svi koji su tamo s njima. Bilo mi je neopisivo drago što je moja mama tamo. I uživao sam igrajući s tobom i devojka. I ma koliko to zvučalo glupo, kada se Čonsi rukovao sa mnom na plesnom podijumu, oči su mi se ovlažile.

Te noći su i njemu i njoj oči nekoliko puta zasuzile. Bila je to noć ljubavi i proslave, noć nade i sećanja, noć kada su devojke postale žene, deca odrasli ljudi, a neznanci prijatelji. Baš kao što je ona rekla da će biti; bio je to obred zrelosti i divan običaj, i ništa više. Bila je to noć kada je on izašao iz starog sveta i ušao u novi, dok su ostali zavirili u neki prošli svet; kada su se u jednom blistavom trenutku srele

prošlost i sadašnjost, kada je vreme stalo. Tuga je nestala i bila za-
boravljena, i život počeo.

za *balkandownload.org* **Thalia**

¹ Jidiš: *mensch* čovek izuzetnih umnih sposobnosti i čvrstih moralnih načela. (Prim. prev.)

² Engl.: *arches* svodovi, lukovi. (Prim. prev.)

³ Fr.: razlog za slavlje. (Prim. prev.)

⁴ Cionistička organizacija žena osnovana u Njujorku 1912. čiji je glavni zadatak briga o zdravlju i obrazovanju. (Prim. prev.)

⁵ César Estrada Chavez (1927-1993), meksičko-američki borac za građanska i radnička prava. (Prim. prev.)

⁶ Fr.: *bouillabaisse* francuski specijalitet; riblja čorba, paprikaš koji se jede uz hleb naglo pečen u maslinovom ulju. (Prim. prev.)

⁷ Svečanost kojom devojčica s navršениh 12 godina postaje punopravni član jevrejske zajednice; bar micva, ista svečanost za dečake kada navrše 13 godina. (Prim. prev.)

Table of Contents

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.